PROCENT, PROMIL, INTERESE

ȘI

TEORIA CONTURILOR CURENTE

DE

I. C. PANTU
PROFESOR LA ȘCOALA SUPERIOARĂ DE COMERCIU.

EDIȚIA a II-a PRELUCRATĂ ȘI COMPLETATĂ.

BRAȘOV
EDITURA LIBRĂRIEI CIURCU
1910.

pentru biblioteca „Academiei române"
Autorul.

PROCENT, PROMIL, INTERESE

ŞI

TEORIA CONTURILOR CURENTE

DE

I. C. PANȚU
PROFESOR LA ŞCOALA SUPERIOARĂ DE COMERCIU.

EDIȚIA a II-a PRELUCRATĂ ŞI COMPLETATĂ.

BRAŞOV
EDITURA LIBRĂRIEI **CIURCU**
1910.

TIPOGRAFIA CIURCU & COMP. BRAŞOV.

PREFAŢĂ.

În anul 1897 am publicat, în revista *„Transilvania"*, (Anul XXV, Nr. 9 şi 10, pag. 171—214), un tractat despre *conturile curente* şi am extras un număr limitat de exemplare, ca să pun la îndemâna elevilor mei dela şcoala superioară de comerciu o broşurică şi astfel să fac o înlesnire oarecare instrucţiunei la studiul contabilităţii. Broşurica a fost o modestă lucrare de 46 de pagini şi era menită să nu iasă afară din cercul şcolarilor mei.

Luând însă comerciul nostru de bancă un mare avânt, broşurica mea a început să fie conzultată şi de alţi particulari, cari doriau să se instruiască în ştiinţele comerciale. In chipul acesta, în scurtă vreme, s'au trecut toate exemplarele. E mult de atunci şi de şi am fost rugat din atâtea părţi, ca să tipăresc din nou acea carte, totuş d'abia astăzi mă găsesc în situaţie de a putea îndeplini acest lucru.

La noi, la un popor tânăr, când se scrie o carte de ştiinţă, sau peste tot o carte de instrucţie, e bine să se ţină socoteală nu numai de pura ştiinţă, ci şi de gradul de cultură şi de trebuinţele practice ale poporului nostru şi totdeodată să fie astfel scrisă, în cât să poată fi folosită şi în şcoală. Incă nu am ajuns acolo, ca să putem scrie două sau chiar şi trei cărţi asupra aceluiaş obiect pentru două sau trei clase de cetitori.

Este adevărat, că această împrejurare detrage întru câtva din valoarea cărţii, dar n'avem ce să facem, numai aşa putem răsbi în situaţia în care ne aflăm, numai aşa putem „cu cheltuială mică materială să ajungem la rezultate mai mari", fiind de folos mai multora deodată.

Purcezând din această convingere, — în desele mele escursiuni făcute în diferite centre comerciale, în diferite contoare la comercianţi de mărturi, la bancheri, bănci şi la fabrici, atât aici la noi cât şi în România, — am căutat să mă informez şi să studiez, cum se aplică de fapt în practică diferitele ramuri ale ştiinţelor comerciale.

*

Astfel, văzând aplicarea practică a științelor comerciale, adunând în parte și *terminalogia* întrebuințată în practică și ținându-mă în curent cu desvoltarea științelor la alte popoare, am publicat mai multe cărți speciale între care se numără și cartea prezentă, completată la 10 coli de tipar. Ținând socoteală de împrejurările noastre, am desvoltat mai pe larg cele două capitole dela început adecă *procentele* și *interesele*, am adus o mulțime de exemple practice pe care le-am rezolvit, arătând purcederea la calculare precum și rezultatele. Deasemenea am tractat pe larg depunerile spre fructificare, afacerile de cec și clearing, instituțiile de casse de păstrare și mijlocirea clearing-ului prin poștă, afacerile de cec la bănci și în fine de tot amănunțit și practic, am desvoltat scontul, reescontul și lombardul.

Jumătate din cartea mea se ocupă cu relațiile de cont curent, lămurind, cred, destul de temeinic, acest capitol atât din punct de vedere al contabilității, cât și din punct de vedere de drept și al aritmeticei. Mi-am dat silința să arăt modul cel mai practic, ce are să fie urmat la calcularea intereselor în cont curent după diferitele metode. Cu deosebire am dat o mare extindere calculării cu două feluri de procent, care, în timpul din urmă, este foarte mult întrebuințată în relațiile afacerilor de bancă. Am arătat diferitele proceduri urmate în practică, am constatat greșelile ce se fac de mulți practicieni, probând neesactitățile prin rezultatele greșite și divergente, ce se capătă și în fine am arătat metoda corectă de calculare.

Multele exemple,[1]) ce sunt întroduse în cartea mea, precum și toate calculările sunt o părticică din cursul meu predat la școala superioară de comerciu; ele au fost rezolvite și controlate de elevii mei la prelegeri în decursul celor doi ani din urmă.

O inovațiune, pe care însă deocamdată n'am desvoltat-o în cuprinsul cărții, nevrând să mă abat prea mult dela modul de procedură în calculare, întrodus în practică și în toate cărțile de specialitate, am amintit-o la pag. 96 și o desvolt întru câtva în această prefață, luând de bază un exemplu din carte.

In cartea mea „Știința Conturilor", publicată în 1907, scrisă și explicată pe baza teoriei materialiste a contabilității, am arătat că *conturile de persoane sunt conturi pur statistice*, conținând în stânga, adecă în

[1]) Toate exemplele, afară de patru adause la sfârșit, cari sunt luate din cărți streine, sunt compuse și aranjate de mine.

Debit totdeauna un plus, iar în *Credit* un minus al averii noastre. Aplicând această teorie și la calcularea conturilor curente și rezolvind mai multe exemple în decursul prelegerilor, m'am convins, că elevii înțeleg mai iute și mai temeinic tot rostul acestor calculări.

Lucrul este foarte simplu și se reduce la două reguli generale:[1])

1. Fiind sumele de bani din *Debitul* (+) unui cont sume active pentru noi (+), urmează în mod firesc că și Numerii de interese reprezintă un *activ* sau *avere pozitivă*, prin urmare și interesele vor fi un activ.

2. Fiind sumele de bani din *Creditul* (—) unui cont sume pasive (—) pentru noi, urmează că și Numerii de interese sunt un *pasiv* sau *avere negativă*, prin urmare și interesele vor fi un pasiv.

Din aceste două reguli generale rezultă următoarele patru constatări, patru reguli speciale:

a) *Numerii progresivi (= Numerii de interese) din Debitul unui cont sunt totdeauna Numeri pozitivi* (+).

b) *Numerii retrograzi (= Numerii de scont și Numerii roșii) din Debitul unui cont sunt totdeauna Numeri negativi* (—).

c) *Numerii progresivi (= Numerii de interese) din Creditul unui cont sunt totdeauna Numeri negativi* (—).

d) *Numerii retrograzi (= Numerii de scont și Nrii roșii) din Creditul unui cont sunt totdeauna Numeri pozitivi* (+).

Aplicând aceste patru reguli simple la exemplul nostru din carte Nr. IV dela pag. 102, unde este calculat după metoda progresivă cu Numeri roșii, și arătând aici numai Numerii (să se urmărească cu toată băgarea de seamă exemplul la pag. 102) avem:

Debit +			**Credit —**		
Numeri de interese:	+ 4732		Numeri de interese:	— 2625	
	+ 612			— 5514	
	+ 983			— 3085	
	+ 1567			— 324	
	+ 300	+ 8194		— 1695	
Numeri de scont (roșii):	— 110			— 170	— 13413
	— 1058	— 1168	Numeri de scont (roșii):	+ 228	
		+ 7026		+ 140	+ 368
					— 13045

[1]) Partea aceasta din prefață se va înțelege numai dupăce se va fi percurs din carte materialul dela pag. 83 — pag. 109.

Avem deci *în total* Numeri pozitivi în Debit: + 7026
„ negativi „ Credit: — 13045

rezultă aşadară un sald de Numeri negativi: — 6019, din care sald, dividat cu divizorul fix pentru 6%, adecă cu 60, se capătă 6019 : 60 = 100·32 franci ca interese negative, adecă de scris în partea *Creditului* (—) din contul curent. Acest rezultat este identic cu rezultatul dela pag. 102.

Să luăm exemplul Nr. VI, dela pag. 104, unde e o calculare retrogradă:

Debit +			Credit —		
Nri *retrograzi* (de scont):	— 191		Nri *retrograzi* (de scont):	+ 75	
	— 108			+ 768	
	— 378			+ 1393	
	— 6493			+ 1390	
	— 1010			+ 1812	
	— 5290			+ 1047	
	— 6781			+ 1531	
	— 3300	— 23551		+ 1940	+ 9956
Nri *progresivi* de corectură pe 180 de zile dela sumele de bani din Debit f. 16986·03		+ 30575	Nri *progresivi* de corectură pe 180 de zile dela sumele de bani din Credit f. 12778		— 23000
		+ 7024			— 13044

Avem deci *în total* Numeri pozitivi în Debit: + 7024
„ negativi „ Credit: — 13044

rezultă aşadară un sald de Numeri negativi — 6020, care sald, dividat cu 60, ne dă 6020 : 60 = 100·35 franci ca interese negative, adecă de scris în partea Creditului (—) din contul curent. Acest rezultat este identic cu rezultatul dela pag. 104.

Să luăm mai departe exemplul Nr. VII dela pag. 108, unde e o calculare după metoda de scară mai obişnuită în practică.

Debit +			Credit —		
Nri progresivi (de int.)	+ 185		Nri progresivi (de int.)	— 30	
	+ 394			— 113	
	+ 145			— 427	
	+ 532			— 66	
	+ 233	+ 1489		— 1327	
Numeri retrograzi sau de scont		— 2104[1])		— 2878	
		— 615		— 11	
				— 322	
				— 89	
				— 143	— 5406

Avem deci *în total* Numeri în Debit: — 615 (au devenit negativi în urma
„ Credit: — 5406 corectării dela — 2104)

rezultă aşadară un sald de Nri negativi: — 6021, care este identic cu rezultatul de pe pag. 108.

In fine, să luăm exemplul Nr. VIII. dela pag. 109, unde e calculat după metoda de scară, întrebuințată mai rar în practică:

Debit +			Credit —		
Nri progresivi de int.:	+ 185	+ 185	Nri progresivi de interese:	— 5406	
Nri retrograzi de scont:	— 436[2])		Nri retrograzi de scont:	+ 23	
	— 192			— 5383	
	— 195	— 823			
		— 638			

Avem deci *în total* Numeri în *Debit:* — 638 (au devenit negativi în urma
„ *Credit:* — 5383 corectării dela — 823)

rezultă aşadară un sald de Nri negativi: — 6021, care este identic cu rezultatul dela pagina 109.

[1]) Aceşti Numeri în contul Nr. VII dela pag. 108 s'au scris pentru corectare în partea de Credit a Numerilor, dar aici ne ţinem de *regula noastră simplă* b).

[2]) Aceşti Numeri în contul curent Nr. VIII la pag. 109 s'au scris pentru corectare în partea de Credit a Numerilor. Noi aici ne ţinem *de regula simplă* b).

Calcularea în felul acesta, deși logică, clară și foarte lesne de înțeles, totuși nu se găsește întrodusă nicăiri în practică și nici în cărțile de specialitate[1]). Lumea încă și acum se ține de *formalismul*, întrodus de multă vreme, deși explicarea prin exemple din această prefață este cu mult mai simplă și mai clară, bazată pe cele mai elementare cunoștințe de aritmetică.[2]) Nici eu nu am întrodus-o încă în textul cărții, nevrând să mă abat deocamdată dela procedura de calculare, uzitată în practică. Amintesc acest fel de calculare în prefață — ne având o foaie specială românească, care să dea loc și la astfel de discuții și cercetări — ca o calculare corectă, carea negreșit va face cele mai bune servicii în școală, deoarece se poate explica prin patru reguli scurte și foarte simple.

Aranjarea materialului în cartea de față este cu totului tot nouă. In partea I. și II. aduc foarte multe exemple, cari toate sunt *pe deplin* rezolvite, iar în partea a treia, spre deosebire de alte cărți germane și franceze, am adaus *probleme*, cari au să fie rezolvite, *arătând rezultatele parțiale de Numeri, curtaj, comisiune și spese* și în fine arătând și rezultatul total. Această împrejurare va fi de folos cu deosebire începătorilor și acelora, cari vor voi să se inițieze singuri în calcularea conturilor curente și le va da prilej, să facă bune deprinderi controlându-se în privința rezultatului.

Observând, că în practică s'au întrodus fel de fel de termini, unii nu tocmai corespunzători, iar alții greșiți, i-am supus unui control sever și am ales terminii cei mai potriviți atât generali, cât și speciali românești. Până la publicarea unei terminalogii mai mari și complete, pentru care adun material de mai multă vreme, se va putea orienta orișicine în mare parte și după terminii folosiți în cartea aceasta. O unificare a terminilor comerciali este de dorit. E timpul ca în publicațiile noastre să înceteze multele neconsecvențe, căci și azi vedem prin bilanțuri publicându-se expresia: *contabil*, apoi *scont* și îndată *reescompte*, sau *comptabil* și *escont* etc., deasemenea cuvântul cambiu, în loc de *cambie*, sau combinația de tot neromânească: Giro-Conto, în loc de *contul de giro* sau *de gir*, întocmai cum am zice Cassa-Conto, în loc de *Contul Cassa* etc.

---

[1]) O bibliografie a scrierilor streine conzultate se găsește la sfârșitul acestei cărți.

[2]) Regulele de mai înainte se pot aplica și la două feluri de procent.

Astfel am căutat să întrebuințez terminii comerciali cei mai potriviți, să dau definiții scurte și clare și să explic și să tractez întreg materialul, întru cât s'a putut, într'o limbă poporală.

Ca încheiere, recomand cartea mea tuturora, cari se interesează de afaceri de bancă, sau au daraveri cu diferitele casse de economii și bănci, precum și funcționarilor în branșa comercială, cari doresc să se țină în curent cu știința. Acest lucru este neapărat de lipsă, căci făcând cineva an de an câte un mic extras, din ceeace a învățat în școală, ajunge în cele din urmă la un extras așa de neînsemnat, încât afară de partea pur tehnică, o simplă rutină, nu va mai ști nimic, nu va fi la înălțimea chemării sale și nu se va deosebi de locul locului de rutinarii, cari n'au învățat nici când o școală sistematică.

Un funcționar, care nu se ocupă cu specialitatea sa și dupăce a ieșit din școală, unul care nu cetește, dovedește că nu se prețuește pe sine și nu pune preț nici pe interesele maimarilor săi; un astfel de funcționar nu merge înainte, dar nu stă nici pe loc, ci — de bunăseamă — dă îndărăpt.

Brașov, 1 Martie 1910.

Autorul.

Greșeli observate:

La pagina 4, în titula §. 3, să se cetească *mărfuri.*
" " 6, șirul al 13-lea de sus, în loc de *matrică,* să se cetească *metrică.*
" " 17, șirul al 13 lea de jos să se zică: venitul pe cei 10 *ani* din urmă.
" " 16, jos rezultatul este: 8·125%.
" " 26, șirul 16-lea de sus în loc de *adasul* să se cetească *adausul.*
" " 64, șirul întâiu de jos în loc de *ile* să se cetească *zile.*

P. S. Să se rectifice în cartea mea *„Știința Conturilor"*, publicată în 1907, următoare greșeli:

La pagina 270, șirul al 13-lea, cursul este 19·13.
" " 274, cazul cu data 17 Novembre, are să fie trecut *invers: Următorii* la *G. Dobrescu* etc.

apoi să se zică: nu *debităm* C^o^. Efecte de primit ci C^o^. Interimal, (să se compare și cu cazul din 20 Novembre, cu care stă în legătură).

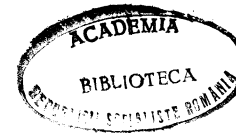

Greșeli în prefață:

In prefață la pagina IV, rândul al 2-lea de sus, în loc de terminalogia, să se cetească *terminologia.*

La pag. VIII, rândul al 10-lea de jos, în loc de terminalogii, să se cetească *terminologii.*

I. Procentul și Promilul.

§. 1. Considerații generale.

Sistemul decadic de numerare, având ca bază numărul 10 și multiplii săi 100, 1000. etc., ne înlesnește foarte mult o calculare repede și acomodată pentru viața de toate zilele. Tocmai de aceea aproape toate țările civilizate și-au întocmit măsurile de pond și de capacitate precum și monetele după sistemul decadic și astăzi vedem, că în comerciul universal, prețul mărfurilor, adausurile diferite și scăderile din preț și din pond, se exprimă de obiceiu în raport cu 100 sau cu 1000 de unități. Nu numai în lumea comercială dar chiar și în știință, și cu deosebire în *economia politică*, în *finanțe* și în *statistică* ne folosim, aproape la fiecare pas, de continue comparațiuni, raporturi și proporții cu numerii 100, 1000, 10,000 etc.

Dacă zicem d. e., că am câștigat la o afacere 15%, aceasta însemnează, că dela fiecare 100 de coroane, mărci sau lei, ce i-am întrebuințat în negoț, am câștigat 15 coroane, mărci sau lei. In cazul de față, am făcut o comparație cu 100 de unități, deci avem o calculare *la sută, o calculare de procent.* Dacă zicem însă, că mortalitatea într'un oraș a fost de 25‰ într'un anumit timp, aceasta însemnează, că tot dintr'o mie de oameni au murit 25 și fiindcă aici s'a făcut comparația cu 1000 de unități avem *o calculare la miie*, sau *promil*

Numărul, care arată, câte unități sunt a se calcula pentru fiecare *sută* se numește *procent* și se scrie mai prescurtat: % (adecă punându-se 1 între două nuli %), iar *promilul,* scris mai prescurtat: ‰, ⁰⁰/₀ (adecă punându-se 1 între trei nuli ‰) este acel număr, care arată, câte unități sunt a se socoti pentru fiecare *miie.*

Fiecare procent sau promil se poate deci considera ca un numărator al unei fracțiuni, al cărei numitor este 100 sau 1000. Dacă zicem d. e. 4%, asta însemnează, că 4 se rapoartă la 100 sau 4:100 sau $\frac{4}{100}$; deasemenea 3‰ însemnează 3 la o mie, 3:1000 sau $\frac{3}{1000}$; mai departe 1% = 10‰; 1‰ = $\frac{1}{10}$%.

Calculul procentelor şi promilului are diferite aplicaţiuni la diverse afaceri comerciale, finanţiare şi la lucrări statistice, de aceea, înainte de a întra în tractarea amănunţită a acestui calcul, vom explica pe scurt cei mai de căpetenie termini comerciali, cari indică diverse afaceri, operaţiuni şi calculări, aplicate foarte des în comerciu.

§. 2. Termini comerciali generali.

Acord sau ***concordat*** se numeşte o învoială făcută pentru aranjarea unui comerciant încurcat în afaceri, uneori nu din vina lui, spre a se evita perderi prea mari, prin declararea unui faliment. Creditorii, caută să facă aranjamente potrivite faţă cu o casă de comerciu, care ar fi nevoită să falimenteze. Se pot prelungi scadenţele plăţilor, se dă moratoriu, sau se poate face o învoială, că să se mulţămească fiecare creditor cu un atâta la sută din pretensiunea sa. (Vezi exemplu 11).

Agio este adausul *(prime, bonification)*, iar *disagio (perte)* este perderea, ce se iveşte în comerciul cu bani, când d. e. o monetă de aur e mai scumpă ca aceeaş monetă de argint sau de hârtie şi din contră. Dacă în Italia 100 lire de aur se plătesc cu 106 lire de hârtie se zice că aurul are un agio de 6%, căci 100 lire de hârtie valorează numai 94 lire în aur. Agio poate fi şi între monete din două state d. e. între Italia şi Franţa (vezi *exemplu* Nr. 5.).

Anuitate se numeşte o sumă fixă ce se plăteşte *anual* pentru *amortizarea* sau *stingerea* unui împrumut şi anume se plătesc interesele curente şi un anumit procent din capitalul împrumutat. Se face o regulă pentru plătirea datoriei în decurs de mai mulţi ani, care se numeşte *plan de amortizare, plan de stingere.*

Bonificaţie se numeşte orice scăzământ, ce se acoardă, dacă marfa sosită nu este coraspunzătoare, nu e conform probei. sau conform învoielii avute.

Cauţiunea, garanţia pusă pentru luare de întreprinderi în licitaţie sau pentru ocuparea unor anumite slujbe de încredere: cassieri, perceptori de dare etc., se condiţionează adeseori în procente; *supra-oferte*, după ce s'a încheiat licitaţia, se pot face, până într'un anumit timp, adaugând un 10% sau mai mult peste preţul stabilit prin licitaţie.

Darea pentru inmobilii (moşii: pământuri arabile, păduri, case, lacuri etc.) în unele state se socoteşte în procente dela venitul brut sau net al inmobiliilor; deasemenea *darea suplementară, adausuri, aruncuri* către stat, judeţ sau comună. Darea de cult sau pentru diferite instituţii şi institute create d. e. spitale, sanatorii, şcoli speciale, musee etc. încă se poate stabili în procente în raport cu darea generală.

Dividendă, dividend se numeşte partea de profit, ce se dă acţionarilor în raport cu acţiunile, ce le posed la vre-o societate pe acţii sau comandită pe acţiuni. *Supradividendă, extradividendă* se numeşte un plus. ce se dă acţionarilor peste o dividendă fixată de mai înainte; se stabileşte d. e. 5% sau 6% dividendă şi dacă întreprinderea merge bine, se dă un adaus peste acest procent.

Date statistice se compun tot pe baza procentelor. Astfel de date se refer la populaţia unei ţări, provincii, judeţ sau oraş, la cultura locuitorilor, la export, import, transit; raportul statistic cu privire la teren: pământ arabil, păduri, livezi, mine, lacuri etc.

Dobândă, interese sau ***camătă*** se numeşte o bonificaţie pentru folosirea unui capital împrumutat.

Proviziune sau ***comisiune*** este o remuneraţie (plată, bonificaţiune), ce se dă *comisionarului* (esecutorul unei însărcinări a unei *comisiuni*, a unei comande sau a unui ordin), din partea unui *comitent* (dătătorul însărcinării), pentru îndeplinirea unei comande, unui ordin, de regulă ordin de cumpărare sau de vânzare (consemnatar, consignatar) sau de transportarea mărfurilor (speditor). *Proviziune pentru încassarea* unor efecte, poliţe, numită şi *incasso, incas*, se dă persoanei căreia îi trimitem efecte, poliţe, obligaţii etc., ca să ni le încasseze şi suma să ni-o trimită.

Rentabilitate (sau chiar *rentă*) se numeşte venitul anual curat al unui capital, d. e. venitul unor efecte. Căutarea efectului, care aduce mai mare rentă, se numeşte *arbitraj asupra rentabilităţii.*

Samsarie, curtaj, misitie, brokerage este o bonificaţie, ce se dă *samsarului, curtierului, misitului, brokerului* (se mai zice *agent de schimb, agent de mărfuri*, şi *sensal,* uneori *dragoman)* pentru mijlocirea de afaceri şi pentru înlesnirea încheerii lor.

Scont, discont, escont se numeşte dobânda ce se subtrage dintr'o sumă, scadentă mai târziu, de regulă la poliţe şi la facturi. La *calculul* procentelor întâlnim numai *scontul de cassa*, acordat la plătirea contantă (cu numărar) a facturilor. Cu scontul în acest sens se aseamănă şi *amortizarea anuală*, scăzută la inventar pentru depreţierea mărfurilor şi cu deosebirea a mobiliarului etc. Scontul de poliţe se va tracta separat la calculul intereselor (§ 21).

Tantiemă se numeşte o bonificaţie, ce se dă directorilor şi funcţionarilor în afaceri mari comerciale ca participare la profitul afacerii, pe lângă salarul lor (la bănci, la fabrici şi alte întreprinderi).

Vărsăminte se numesc plăţi parţiale dintr'o sumă de plătit promisă; la societăţi pe acţiuni nu se plăteşte deodată întreaga sumă nominală a acţiunilor, ci se fac diferite vărsăminte, exprimate în procente la anumite termine d. e. 10% la subscriere, 30% după 2 luni etc. Sunt acţiuni, cari nu se plătesc întregi multă vreme şi astfel distingem *nominal subscris* şi *nominal real* al acţiunilor. Capitalul acţionarilor este deplin *vărsat*, când acţiunile sunt complet achitate.

§. 3. Termini în comerciul de marfă.

Delcredere (ducroire) este o bonificaţie, ce se acordă comisionarului de vânzare adecă consignatarului (consemnatarului), pe lângă comisiune, pentru o garanţie mai mare, ce o ia asupra mărfurilor primite spre vânzare şi vândute. Delcredere se acordă, când consignatarul ia asupră-şi garanţie şi pentru persoanele, cărora le-a vândut marfa consignata (consemnata), că vor plăti; cu alte cuvinte consignatarul *stă bun* (stare delcredere) că trimiţătorul mărfii adecă consignantul îşi va încassa banii dela diferinţii cumpărători, cărora le-a vândut consignatarul.

Daraua, taraua (Tª.) este greutatea ambalajului. (= învălitoarea mărfii: saci, coşuri, lăzi, butoae, sticle, paie etc.) Dacă ambalajul se cântăreşte în realitate, atunci această greutate se numeşte: *taraua reală*, tara originală, spre deosebire de *taraua vamală*, *legală* sau *procentuală*, care se exprimă în procente din bruto. Ar fi şi greu, ca la vămuiri, să se ia taraua reală, de aceea, pe baza experienţei, s'a format un *uz*, o *uzanţă* (*tara uzuală*), de a se calcula un atâta la sută tara, după felul împachetării d. e. 12% la butoaie etc. Procentele taralei se văd din tariful vamal. Sunt mărfuri, cari se ambalează în cutii, sticle etc. şi astfel ambalate se pun într'o ladă mai mare, într'un bal mai mare; în acest caz avem o *supratara*, o *extratara*.

Greutatea brută, (Brutto, Btto, Bo; *sporco, Sco), greutatea amestecată,* este greutatea unei mărfi dimpreună cu greutatea ambalajului.

Greutatea netă, netto (Ntto, Nto), greutatea curată adecă greutatea mărfii fără ambalaj. Neto se află dacă scădem taraua din bruto.

Lecaj, culaj, decalo, este o bonificaţie de pond sau de hectolitru pentru perderi la mărfuri, lichide sau moi, (scurgere, prelingere, uscare).

Pond bun, don, (*bon poids. Gutgewicht)* este o bonificaţie în pond, ce o acorda fabricanţii angrosiştilor şi acestia detailiştilor, pentru a fi despăgubiţi de anumite perderi de pond, întâmplate la vânzare cu coletul sau cu măruntul.

Refacţie, fusti, calo este o bonificaţie de pond, ce se acoardă pentru părţi de marfă, ce nu se întrebuinţează (cotoare la stafide sau la struguri), s'au se consideră că se strică (la diferitele delicatese). Sub *refacţie* se poate înţelege şi o bonificaţie, ce o primim dela tren, pentru transporturi mari, sau în fine o rebonificaţie de vamă.

Rabat (dela ital. *rabattere* a scădea din nou; în Franţa se numeşte *rabais* şi escompte); se numeşte un scăzământ din preţ, ce'l acoardă fabricile la vânzări mai mari grosiştilor şi peste tot clienţilor buni, cari de mult stau în relaţii de afaceri cu o fabrică. Rabatul în unele afaceri se socotea *in natură;* chiar şi azi sunt mărfuri *rabatate* în natură d. e. cumperi 10 bucăţi de o marfă oare care şi plăteşti 9 bucăţi sau cumperi 10 bucăţi şi primeşti 12 bucăti etc. In ţara Bârsei (la Braşov, Săcele) şi în România, la munte, se numeşte *radeş* un adaus în natură (cam 2%) în comerciul cu vite mărunte: oi, berbeci, miei aşa că d. e. cumpăr şi plătesc 100 de berbeci şi contractez doi berbeci pe deasupra, ca *radeş*, şi astfel primesc 102 berbeci.

Scont, escont, discont, disconto (în Hamburg se numeşte şi *decort*) este un scăzământ, calculat din valoarea mărfii, dacă cumpărătorul plăteşte factura inmediat, sau peste tot, dacă plăteşte înainte de termin. Se ştie, că mărfurile au în comerciu un termin de plată de 2, 3, 4, 6 şi uneori mai multe luni şi chiar preţul este aranjat pe astfel de termine. Pe când rabatul e o bonificaţie pentru angrosişti, pentru ca şi ei să poată acorda clientelii lor unele avantagii, pe atunci *scontul* este o dobândă scăzută pentru plata anticipată. De aceea şi există multe cazuri, unde în aceaş factură se acordă rabat şi totdeodată şi scont.

§. 4. Termini pentru spese de afacere exprimate în procente.

Asigurare, primă de asigurare este o bonificaţie, ce o plăteşte asiguratul asiguratorului (societatea de asigurare) pentru rizicul, ce şi-l ia asupră-şi. Contractul încheiat între ei se numeşte *poliţă* (police,

polizza) *de asigurare*. Dacă se renunţă la o asigurare făcută, atunci asiguratorul dă înapoi o parte din prima de asigurare şi această întoarcere a primei se numeşte *storno* sau *ristorno*.

Avarie se numeşte paguba, ce se naşte prin stricăciuni sau deteriorări ivite la mărfuri în decursul transportului, cu deosebire la transportul maritim. Calcularea avariei şi împărţirea pagubei se numeşte *dispaşe;* persoanele experte, cari fac dispaşa se numesc *dispaşeri* şi capătă o remuneraţie, cam 1% (dispaşe), dela asigurator şi asigurat în părţi egale.

Cărăuşie, chirie de transport, fraht se numeşte suma, ce se plăteşte pentru transportarea mărfurilor. La transportul maritim se numeşte *navlu*. Există tarife de transport, indicându-se plata pentru % de kilograme (quintal, q = maja matrică), sau pentru ‰ de kgr. (tonă, t), la o anumită distanţă după felul mărfii.

Primaj (Kaplaken) este un adaus exprimat în procente, la frahtul maritim (navlu), care adaus, mai demult se da căpitanului corăbiei, iar de present se dă proprietarului corăbiei, armatorului.

Profit şi perdere. Profit se numeşte diferinţa între preţul de cumpărare şi cel de vânzare, dacă acesta din urmă este mai mare; iar dacă preţul de cumpărare a fost mai mare, atunci avem perdere.

Vama este o taxă, ce o încasează statul, când o marfă străină, trecând graniţa, întră în ţară. Vama se plăteşte în monetă de aur. Când, pentru a ne preocupa aurul, de lipsă, trebue să dăm mai multă monetă de argint sau de hârtie, se zice că aurul are agio. (Vamă poate fi şi de export şi de transit).

§. 5. Calcularea procentului şi promilului privită din trei puncte de vedere.

Mărimea, dela care avem să calculăm procentele, o numim *sumă*, *capital* sau *cantitate*, care după împrejurări poate fi bani, kilograme, litri etc., şi o însemnăm, pentru desvoltarea explicărilor cu litera *C*; *procentul* sau *promilul* îl însemnăm cu litera *p*, iar *suma procentelor*, *valoarea procentelor* sau *produsul* îl însemnăm cu *s*.

Suma procentelor (a promilului) sau produsul este mărimea aceea, ce o căpătăm, calculând un atât la sută sau la mie dela o cantitate dată.

Pe lângă aceste trei mărimi (*C*, *p* şi *s*) mai avem să luăm în considerare la acest calcul şi *numărul fundamental* sau *baza* 100 sau 1000.

Cum vedem, din cele spuse până aci, la calculul procentului sau al promilului, avem cu totul *patru* mărimi. Dacă cunoaştem trei din aceste mărimi totdeauna putem afla pe a patra printr'o simplă proporţie, prin regula de trei.

Cantitatea (suma sau capitalul), dela care avem să calculăm procentele, se poate înţelege în trei feluri, ceeace corăspunde la trei moduri deosebite de calculare, după cum se va lămuri din exemplele, ce urmează:

Cazul 1. *Cantitatea este curată*, adecă fără adaugerea sau fără scăderea procentelor.

Să zicem, că avem să calculăm 2% *samsarie* dela Lei 4200.—.

(Avem raporturile:) Dacă dela Lei 100 luăm Lei 2 samsarie
atunci dela „ 4200 x căpătăm samsarie?

(Raportul e direct, deci avem proporţia:) $4200 : 100 = x : 2$

din care rezultă ca suma procentelor $x = \frac{4200 \times 2}{100} = \text{Lei } 84\cdot—$.

Modul acesta de calculare, când cantitatea e dată curată, se numeşte *calcularea procentelor la sută*. Intrebuinţând pentru cele trei mărimi semnele amintite mai sus, avem pentru calculări *la sută* următoarea proporţiune generală:

$$C : 100 = s : p$$

Cazul 2. *Cantitatea este mărită* sau *adausă cu suma procentelor* $(C + s)$.

Luând din exemplul nostru de mai înainte *cantitatea* (L 4200) *mărită cu suma procentelor* (L 84) avem: L 4284. Fiindcă aici este vorba despre o cantitate mărită, deaceea, pentru a purcede pe deplin corect, trebue să luăm şi numărul fundamental mărit cu procentul (100 + 2), căci se ştie, că numai mărimi de acelaşi fel se pot compara între ele într'un raport (aşadară două mărimi curate 4200 : 100 sau două mărimi mărite 4284 : 102).

(Avem raporturile:) Dacă dela Lei 102 luăm Lei 2 samsarie
„ „ 4284 x

(Raportul e direct, deci avem proporţia:) $4284 : 102 = x : 2$

de unde rezultă ca suma procentelor $x = \frac{4284 \times 2}{102} = 84\cdot—$

Modul acesta de calculațiune, când *cantitatea* e dată *mărită*, se numește *calculațiunea procentelor în afară de sută, peste sută,* (en dehors). Intrebuințând literile de mai înainte și pentru cazul al doilea, adecă la calculări peste sută, avem următoarea proporție generală:

$$(C + s) : (100 + p) = s : p$$

sau dacă $(C + s)$, adecă cantitatea mărită o numim C_1

$$C_1 : (100 + p) = s : p$$

deci $s = \frac{C_1 \times p}{100 + p}$ adecă: *suma procentelor **peste sută** se află dacă înmulțim cantitatea mărită cu procentul dat și împărțim cu 100 + p.*

Cazul 3. *Cantitatea este micșorata cu suma procentelor* $(C - s)$.

Luând din exemplul nostru de mai înainte cantitatea (L 4200) *micșorată cu suma procentelor* (L 84) avem L 4116. Fiindcă aici este vorba despre o cantitate micșorată, de aceea pentru a purcede pe deplin corect, trebue să luăm și numărul fundamental micșorat cu procentul (100—2), căci este știut că numai mărimi de acelaș fel se pot compara între ele într'un raport (așadară două mărimi curate 4200:100 sau două mărimi micșorate 4116:98).

(Avem raporturile:) Dacă dela Lei 98 luăm Lei 2 samsarie
„ „ 4116 x

(Avem proporția:) 4116:98 = x:2

de unde rezultă ca suma procentelor $x = \frac{4116 \times 2}{98} = 84\cdot$—

Modul acesta de calculare, când *cantitatea* e dată *micșorată*, se numește *calculațiunea procentelor în lăuntrul sutei, în sută* (en dedans). Intrebuințând literile de mai înainte și pentru cazul al treilea, adecă la calculări în sută, avem următoarea proporție generală:

$$(C - s) : (100 - p) = s : p$$

sau dacă $(C - s)$, adecă cantitatea micșorată o numim C_2

$$C_2 : (100 - p) = s : p$$

deci $s = \frac{C_2 \times p}{100 - p}$ adecă: *suma procentelor **în sută** se află, dacă înmulțim cantitatea micșorată cu procentul dat și împărțim cu 100—p.*

Vedem, că în toate trei casurile rezultatul este acelaș, adecă L 84 și așa ar trebui considerate calculările și în practică.

In cazul I-iu	am comparat cantitatea *curată*	cu numărul fundamental	100 (curat)
„ „ II-lea	„ „ *mărită*	„ „	100+p (102)
„ „ III-lea	„ „ *micșorată*	„ „	100—p (98)

Deși o calculare corectă se capătă numai judecând totdeauna dacă cantitatea e *curată, mărită* sau *micșorată* și apoi aplicând după cuviință și rațiune una din cele 3 feluri de calculări, cu toate acestea în practică, pentru ușurință în iuțală, se întrebuințează de regulă calcularea luându-se de bază numărul 100.

Pentru a lămuri aceste calculări vom tracta separat fiecare mod de calculare și vom face totdeauna și o comparație între ele (în §§. 6—11).

§. 6. Procent și promil dela (sau *la*) 100 și 1000.

Folosind tot semnele de mai înainte vom zice:

Suma, capitalul sau *contitatea,* dela care vom face o calculare de procente o vom însemna cu litera *C*, care, după împrajurări poate reprezenta diferitele unități precum: bani, kilograme, litri, persoane, locuitori, animale și alte unități ce vin în calculări comerciale și statistice; *procentul* îl vom însemna cu *p*, iar *produsul, valoarea procentelor* sau *suma procentelor* cu litera *s*.

Astfel avem comparația:

Dacă dela *100* de unități se iau . . . . *p* unități
atunci „ *C* (care e > sau < ca 100) se vor lua *s* unități;

deci vom avea proporția generală cunoscută la pag. 7.

$$C : 100 = s : p$$

Din această proporție putem afla pe cele trei mărimi *s*, *p* și *C* după regula cunoscută la proporții: (o proporție este corectă dacă productul membrilor interni este egal cu productul membrilor externi; un membru *intern* este egal cu productul membrilor externi, împărțit cu celălalt membru intern; un membru *extern* este egal cu productul membrilor interni, împărțit cu celălalt membru extern). Din proporția generală rezultă:

$$s = \frac{C \times p}{100} \quad \text{și} \quad s = \frac{C \times p}{1000} \quad . \quad . \; 1)$$

sau scriind astfel:

$$s = \frac{C}{100} \times p \quad \text{și} \quad s = \frac{C}{1000} \times p \; . \; . \; . \; 1)^{1)}$$

---

[1]) Formula aceasta se mai poate scrie și în chipul următor:

$$s = C \times \frac{p}{100} \quad \text{și} \quad s = C \times \frac{p}{1000}$$

adecă: *suma procentelor se află dacă înmulțim cantitatea cu procentul și productul îl împărțim cu 100 sau ceeace este tot atât: împărțim cantitatea cu 100 și productul îl înmulțim cu procentul.*

[Și: *suma promilului se află dacă înmulțim cantitatea cu promilul și împărțim cu 1000 sau dacă împărțim cu 1000 și înmulțim cu promilul.*]

Tot din proporția generală rezultă:

$$p = \frac{s \times 100}{C} \quad \text{și} \quad p = \frac{s \times 1000}{C} \quad . \; . \; . \; 2)$$

$$C = \frac{s \times 100}{p} \quad \text{și} \quad C = \frac{s \times 1000}{p} \quad . \; . \; . \; 3)$$

§. 7. Exemple pentru aflarea sumei procentelor sau promilului.

Exemplu. Să se calculeze 3% comisiune dela Cor. 2240·—.

α) *Rezolvire prin proporție:*

$$\left.\begin{array}{rl} & 2240 : 100 = x : 3 \\ \text{sau} & 100 : 2240 = 3 : x \end{array}\right\} \text{de unde}$$

rezultă, că $x = \frac{2240 \times 3}{100} =$ Cor. 67.20 comisiune.

Această rezolvire, pentru a nu mai face totdeauna o proporție, o vom face după formula, cunoscută de mai înainte:

$$s = \frac{C \times p}{100} = \frac{2240 \times 3}{100}$$

β) *Rezolvire prin calculul conjugat (calculul de catenă):*

x Cor. comisiune	2240 Cor., dacă la
100	3 *Cor.* comisiune

x = 67·20

γ) *Rezolvire prin reducere la unitate:*

Dacă pentru fiecare 100 Cor. se ia 3 Cor. comisiune, atunci pentru 1 Cor se vine $\frac{3}{100}$ $\left(\text{formula: } s = C \times \frac{3}{100}\right)$, deci pentru C 2240 se va afla comisiunea înmulțind $2240 \times \frac{3}{100} = 67{\cdot}20$.

δ) *Rezolvire prin aflarea de părți alicvote (practica italiană):*

Dela C 2240 aflăm mai întâiu pentru 1%, ceeace face C 22·40 $\left(\text{s'a împărțit cu 100 după formula: } s = \frac{C}{100} \times 3\right)$; pentru 3%, înmulțim C 22·40 × 3 = 67·20.

Rezolvirea aceasta se aplică mai des în comerciul de toate zilele și este de tot practică.

Exemplu 1. Să se calculeze cât face *suma procentelor* dela Mărci 6735 — și anume 100%, 50%, 25%, 1%, 2%, 3%, 4%, 101%, 125%, 150% și 200%.

100% dela *M* 6735 face *M* 6735 - adecă suma întreagă de calculare

50%	„ „ „ „ „	3367·50	„	$\frac{1}{2}$ din suma de calculare
25%	„ „ „ „ „	1683 75	„	$\frac{1}{4}$ „ „ „ „
. . . .				
1%	„ „ „ „ „	67·35	„	a 100-a parte „ „ $= \frac{6735}{100}$
2%	„ „ „ „ „	134·70	„	de două ori ca mai înainte = 67·35 × 2
3%	„ „ „ „ „	202·05	„	de 3 ori $\frac{1}{100}$ adecă 67·35 × 3
4%	„ „ „ „ „	269·40	„	67·35 × 4 etc.
. . . .				
101%	„ „ „ „ „	6802·35	„	$\frac{6735}{100} \times 101$ sau { 100% = 6735; + 1% = 67·35; 101% = 6802·35 }
125%	„ „ „ „ „	8418·75	„	$\frac{6735}{100} \times 125$ sau 100% + 25%
150%	„ „ „ „	10102·50	„	$\frac{6735}{100} \times 150$ sau 100% + 50%
200%	„ „ „ „	13470·—	„	$\frac{6735}{100} \times 200$ sau 100% + 100%

Exemplu 2. *a*) Cumpăr azi o marfă cu Lei 3250·— dacă o plătesc cu bani gata (contant) îmi lasă vânzătorul un *scont* de cassa de 4%; cât voiu plăti?

În acest caz scontul este s adecă suma procentelor, și prin urmare $s = \frac{3250 \times 4}{100} = 130$ lei.

deci marfa costă pe credit	Lei 3250·—
scăzând 4% scont . . .	„ 130·—
cu bani gata va costa. .	Lei 3120·—

Exemplul acesta se poate rezolva și după formula $s = \frac{C}{100} \times p$. Aflăm mai întâiu scontul cu 1%, ceeace se face, dacă împărțim suma de L 3250 cu 100 și apoi înmulțim cu procentul 4.

1% scont = L 32·50
4% „ = „ 130·— sau de 4 ori L 32·50
5% „ = „ 162·50 sau de 5 ori L 32·50 etc.
. . . .

$\frac{1}{2}$% scont = 32·50 : 2 = 16·25

$\frac{1}{4}$% „ = 32·50 : 4 sau 16·25 : 2 = 8·125

$\frac{1}{8}$% „ = 32·50 : 8 . . . . . . = 4·0625 etc.

Exemplu 2. *b)* Am un bal[1]) (pachet mare, teanc) de marfă, care cântăreşte brut kg. 2714; care va fi greutatea netă, dacă se calculează 12% taraua?

1% = 27·14 kg.
12% = 27·14 × 12 = 325·68 kg taraua.

Scăzând taraua din greutatea brută, căpătăm greutatea netă.

Exemplu 3. Cumpăr o marfă cu suma de franci 4280; cât va face *proviziunea*, ce o plătesc comisionarului, dacă învoiala e făcută pe $2\frac{2}{3}$%?

1% = f. 42·80
2% = „ 42·80 × 2 = 85·60 f.
$\frac{1}{3}$% = 42·80 : 3 = 14·266
$\frac{2}{3}$% = 14·266 × 2 = 28·53 = 28·53 „
prin urmare $2\frac{2}{3}$% proviziune = 114·13 f.

Dela acelaş exemplu calculată proviziunea cu $\frac{5}{6}$%:

1% = f. 42·80
$\frac{1}{6}$% = 42·80 : 6 = 7·133
$\frac{5}{6}$% = 7·133 × 5 = 35·66 f.

Exemplu 4. Intr'o clasă primară, sunt şcolari *buni* 24%, *mijlocii* 61% şi *răi* 15%; câţi şcolari sunt de fiecare fel, dacă clasa are 72 de şcolari?

1% din 72 de băeţi face $\frac{72}{100}$ adecă 0·72

[1]) *Balot* = pachet mai mic.

deci 0·72 × 24% = 17·28 sau cu corectură[1]) 17 băeţi buni
0·72 × 61 = 43·92 „ 44 „ mijlocii
0·72 × 15 = 10·80 „ 11 „ răi
100% = 72·— 72

Exemplu 5. Cursul *„schimbului“ (change)* la Paris arată astăzi pentru Italia 99·25, [2]) ceeace însemnează că:

100 lire chèque se *schimbă* la Paris cu franci 99·25
deci 100 franci valorează în lire Italiene 100·75

Din aceasta *cotă* rezultă că francii au un *agio (prime)* de ¾% iar lirele au un *disagio (perte)* de ¾%.

Dacă ar schimba cineva în aceste condiţii un cec de franci 20.000 cu un agio de ¾% ar primi 20.150 lire,

căci 1% din 20.000 = 200·—
½% „ = 100·—
¼% „ = 50·—
deci ¾% „ = 150·— *agio.*

Dacă ar schimba cineva 20.000 de lire după cursul de mai înainte, va să zică cu ¾% disagio ar primi numai 19850 de franci.

Exemplu 6. Asigur o casă în contra focului pe suma de Cor. 4800 şi plătesc *primă de asigurare* $1\frac{1}{4}$‰ pe an. Cât face asigurarea?

[1]) Când e vorba de persoane la socoteli de felul acesta, se ia corectura de lipsă, *făcându-se întregi;* deasemenea se ia corectura la întregi când e vorba de animale sau obiecte, cari numai întregi se pot afla d. e. vite, case etc, la kilograme sau la bani se ia de regulă corectura pentru două, eventual trei decimale.

[2]) Se ştie că Italia are tot sistemul francez monetar, deci s'ar părea că totdeauna 100 de lire ar trebui să fie primite în 100 de franci, ceeace s'ar zice, că lirele sunt *al pari* cu francii. Relaţiile comerciale, finanţiare şi politice precum şi raportul între oferta şi cererea de bani, înfluinţează în continuu asupra cursului. Urmărind cu atenţiune cota *„schimbului“ (change)* dela bursa din Paris, putem observa continue fluctuaţiuni de curs. Aşa d. e. înainte cu câţiva ani Italia era cotată cu un disagio de 5—6%; altădată s'a observat că Belgia era cotată la Paris cu un mic agio. Mai înainte vreme pieţele cu valute de franci erau cotate à vue cu un atât la % *prime* sau *perte,* iar uneori *pair* (al pari). *Piesele de aur* încă pot avea agio faţă de monetele de argint sau faţă de banii de hârtie din aceeaş ţară. Este bine cunoscut că în România înainte de întroducerea etalonului de aur exista un agio 18—20%. Şi azi în Italia, dar cu deosebire în Grecia este un agio destul de mare la aur.

$1^0/_{00}$ = din Cor. 4800 = 4·80
$^1/_4{}^0/_{00}$ = a patra parte = $\underline{1{\cdot}20}$
$1^1/_4{}^0/_0$ face = 6·— sau aranjând după formulă:

$$s = \frac{4800 \times 1{\cdot}25}{1000} = \underline{\underline{6 \text{ coroane}}}$$ [1].

Exemplu 7. Numărul mijlociu al mortalității anuale (luându-se de bază 10 ani) se numește în *statistică:* coeficientul mortalității. Dela anul 1891—1900 s'a constatat pentru Europa numărul morților (coeficientul) pentru 10.000 de locuitori în următorul chip:

în Norvegia	mor	anual	163	persoane	din	10.000	de	locuitori
„ Franța	„	„	215	„	„	„	„	„
„ Germania	„	„	222	„	„	„	„	„
„ Austria	„	„	266	„	„	„	„	„
„ România	„	„	293	„	„	„	„	„
„ Ungaria	„	„	299	„	„	„	„	„
„ Rusia europeană	„	„	334	„	„	„	„	„

Din această statistică la 7 state se vede, că coeficientul cel mai mic îl are Norvegia și cel mai mare Rusia.

Luăm *România* cu coeficientul 293. Aceasta însemnează, că din 10.000[2]) mor pe an cam 293 persoane, *adecă 293 la 10.000* (ar trebui scris 1 între patru nuli) ceeace e egal cu $29{\cdot}30^0/_{00}$. In Ungaria coeficientul este 299 de persoane la 10.000 adecă $29{\cdot}9^0/_{00}$ sau cu corectură aproape $30^0/_{00}$.

Tema: Care e mortalitatea anuală în Ungaria luând promilul $30^0/_{00}$ și locuitorii cam 19,240.000?

$1^0/_{00}$ = 19240 deci $30^0/_{00}$ = 19250 × 30 = 577.200

---

[1]) Se poate rezolva și altfel: aflăm întâiu pentru $10^0/_{00}$ și căpătăm 48 cor. și, fiindcă $1^1/_4$ este a opta parte din 10, deaceea pe 48 îl împărțim cu 8 și căpătăm tot *6 coroane*; tot asemenea pentru $2\frac{1}{2}{}^0/_{00}$: aflăm întâi pentru $10^0/_{00}$, și ce căpătăm împărțim cu 4 căci $2^1/_2$ este a patra parte din 10. Astfel de proceduri, deși arătate de unii teoreticieni, *nu se recomandă* pentru viața practică.

[2]) Când cazurile de moarte se referă la o anumită boală, atunci comparațiunea se poate face cu o suma și mai mare de locuitori, așa d. e. cetim: „In Anglia au murit anual 800 de persoane de cancer la *1 milion* de locuitori“, sau: „In Ungaria au murit 3277 de persoane de tuberculoză dintr'un milion de locuitori“. Comparația este 800 : 1.000.000 (sau 8 : 10.000) și 3277 : 1.000.000, sau 32·77:10,000; aici se vede, că nu e rațiunea de a zice: 32·77 persoane, de aceea se face comparație cu 1 milion și se zice ca mai sus, că „3277 de persoane din 1 milion“.

Exemplu 8. Cumpăr printr'un samsar (curtier) niște scrisuri fonciare de Cor. 5467.60; cât voi plăti samsarului, dacă s'a stabilit un curtaj (samsarie) de $^1/_2{}^0/_{00}$?

$1^0/_{00}$ = 5·4676 sau luând corectura Cor. 5·47
$^1/_2{}^0/_{00}$ = 5·4676 : 2 = 2·7338 adecă „ $\underline{\underline{2{\cdot}73}}$

Exemplu 9. Cât face $^4/_{10}{}^0/_{00}$ curtaj dela cumpărarea unor polițe în valoare de *fr.* 25800·—?

$$s = \frac{25800 \times {}^4/_{10}}{1000} = \frac{258 \times {}^4/_{10}}{10} = \frac{258 \times 4}{100} = \underline{\underline{10{\cdot}32}} \text{ franci.}$$

sau calculat în mod practic:

$1^0/_{00}$ = 25·8
$^1/_{10}{}^0/_{00}$ = 2·58
$^4/_{10}{}^0/_{00}$ — 2·58 × 4 = $\underline{\underline{10{\cdot}32.}}$

Exemplu 10. *a)* Regatul Ungaria are un teritoriu de 324 877 km.□, împărțit astfel: 42% sunt arături, $23^1/_2\%$ pășuni și livezi, $1^1/_2\%$ grădini, peste 1% vii, 29% păduri, aproape $^1/_2\%$ trestiișuri (bălți) și $2^1/_2\%$ teritorii neproductive.

Rezolvire: 1% = 3248·77 km.□
42% = 136448·34 km.□ arături etc.

Exemplu 10. *b)* Regatul România are un teritoriu de 131.350 km.□, împărțit astfel: 21.1% păduri, 37·5 arături, 10·7% pășune, 4·6%, fânațe 1·6%, livezi și vii, 24.5% teritoriu necultivate.

Rezolvire: 1% = 1313·50 km.□
37·5% = 49256·25 km.□ arături etc.

Exemplu 11. La un faliment s'a făcut un *concordat*, ca creditorilor să li se plătească 60% din pretensiunile lor. Cât va primi creditorul *A*, care are creanțe (pretensiuni) la acel faliment în valoare de Lei 3250·— creditorul *B*, care are de încassat Lei 75 și creditorul *C*, care are de pretins L 45·—?

A va primi $\frac{3250}{100} \times 60$ = $\underline{\underline{\text{Lei } 1950{\cdot}-}}$ și perde 40% adecă $\frac{3250}{100} \times 40$ = $\underline{\underline{\text{Lei } 1300{\cdot}-}}$

B „ $\frac{75}{100} \times 60$ = „ 45·— „ 40% „ $\frac{75}{100} \times 40$ = „ 30·—

C „ $\frac{48}{100} \times 60$ = „ 28·80 „ 40% „ $\frac{48}{100} \times 40$ = „ 19·20

Ca probă putem aduna suma primită cu perderea și vom căpăta pretensiunea d. e. Creditorul *A*: $\underline{\underline{1950 + 1300 = 3250}}$ lei.

Exemplu 12. In regatul Ungaria, după statistica statului,[1]) sunt: 45% Maghiari, 14·5% Români, 11·6% Germani, 15% Croato-Sârbi, 10·6% Slovaci, 2·2% Ruteni şi 1·1% alte naţionalităţi. Câte persoane se vine pentru fiecare naţionalitate, dacă suma totală a populaţiunei este de 19,240.000 de locuitori?

Rezolvire: 1% = 192400 locuitori

14·5% = 192400 × 14·5 = 2,789.800 de Români.

Să se afle şi numărul celorlalte naţionalităţi.

Exemplu 13. In România sunt circa 6.500.000 de locuitori, după publicaţia oficioasă din anul 1907. Câţi streini se află în România dacă Românii sunt 92%? Streinii fac 8%, prin urmare numărul streinilor este: $s = \frac{6,500.000 \times 8}{100} = 520,000.$

§. 8. Exemple pentru aflarea procentului sau a promilului.

Exemplu 14. O societate cu un capital pe acţiuni de Lei 80.000 realizează într'un an un profit net de Lei 6500; este întrebarea, *cât la sută* face profitul (care e procentul)?

α) *Rezolvire prin proporţie.*

Dacă dela 80.000 lei se profită 6500 lei
atunci „ 100 x

80.000 : 100 = 6500 : x

$$x = \frac{6500 \times 100}{80.000} = 8·125\%.$$

sau aflând pe p din proporţia generală cunoscută la pag. 10 vom avea:

$p = \frac{s \times 100}{C}$ adecă: *procentul (promilul) se află dacă înmulţim suma procentelor cu 100 (1000) şi productul îl împărţim cu cantitatea (cu capitalul, cu suma unităţilor).*

β) *Rezolvire prin calculul conjugat.*

x (%, p) | 100 unităţi
dacă la 80.000 | 6500

$$x = \frac{6500 \times 100}{80.000} = 8·135\%$$

[1]) Din anul 1900; de regulă la 10 ani se face statistică nouă în toate statele din Europa.

Exemplu 15. Cumpăr o *acţiune* cu franci 350 (nominalul este fr. 100) şi capăt dividendă anuală fr. 17·5; cât la % rentează acţiunea cumpărată?

$p = \frac{17·5 \times 100}{350} = 5\%$ sau: x (cât) | 100 franci; dacă la 350 | 17·5; x = 5%

Exemplu 16. Cât *promil* s'a socotit samsarie la cumpărarea unei mărfi de K 9600, dacă s'a plătit samsarie K 4·80? (*K* sau *C* = coroane).

$p = \frac{4·80 \times 1000}{9600} = 0·5‰$ sau: x (cât) | 1000 coroane; dacă la 9600 | 4·8 Cor. samsarie; x = 0.5‰

Exemplu 17. *Oraşul Braşov*, după datele statistice din anul 1900, are 36.646 de locuitori, dintre cari sunt:

Români	11.248	deci	30·694%
Maghiari	14.115	„	38·517%
Germani	10.644	„	29·045%
Alte naţii	639	„	1·744%
	36.646	=	100%

$p = \frac{s \times 100}{C}$ adecă $p = \frac{11248 \times 100}{36646} = 30·694\%.$

Comitatul (sau *judeţul*) *Braşov* are 95,565 de locuitori, dintre cari sunt:

Români	33.886	deci	35·458%
Maghiari	31.191	„	32·638%
Germani	29.415	„	30·780%
Alte naţii	1.073	„	1·123%
	95.565	=	99 999 = 100%

$p = \frac{33886 \times 100}{95565} = 35·458\%$

Exemplu 18. O casă cumpărată cu C 48000 aduce *în mijlociu* un venit anual brut de C 3200 (s'a luat media venitului pe cei 10 din urmă); scăzând 25% din acest venit brut, căpătăm un venit net de C 2400; ne întrebăm *cât la sută* (*p*) aduce casa?

Intâi calculăm 1% dela C 3200, ceeace face C 32·—

Prin urmare 25% face 25 × 32 = 800 coroane.

Aşadară dela K 3200 — 800 = 2400 cor. *venit net.*

Trecem acum la aflarea procentului de venit:

$p = \frac{s \times 1000}{C}$ adecă $\frac{2400 \times 100}{48000} = 5\%$

Prin calculul conjugat: x K | 100 K; 48000 | 2400 K; $x = \frac{100 \times 2400}{48000} = 5\%$

Exemplu 19. Am un capital mai mare şi voesc să cumpăr *efecte*, astfel, ca să plasez mai *rentabil* banii mei; ce *efect* voiu cumpăra?

Imi stau la dispoziție următoarele efecte:

α) Rentă (Nominal 100 Coroane) cupon 4% cursul Cor. 88·—
β) Rentă (Nominal 100 Coroane) cupon $3·5\%$ „ „ 80·—
γ) Scris funciar român (Nom. 100 Lei) „ $5\%—5\%$ *dare* „ Lei 105·—
δ) Rentă (austro-ungară), unificată (100 fl. v. a.) $5\%—16\%$ Cor. 98·—

Mai întâi să stabilim procentul real la cele două efecte din urmă (γ și δ).

5%— 5% *dare* de cupon este $= \underline{4·75\%}$, deoarece

5% interese pe an le privim în cazul present ca C și aflăm pe s; așadară $s = \frac{5 \text{ cupon} \times 5 \text{ dare}}{100} = \frac{25}{100} = 0·25$

deci avem interese 5·—
minus 5% dare $\underline{0·25}$
$\underline{\underline{4·75\%}}$ este procentul real la γ (scrisuri funciare).

Mai departe 5% interese — 16% dare pe cupon este $\underline{4·2\%}$

căci aici aflăm pe s; așadară $s = \frac{5 \text{ cupon} \times 16 \text{ dare}}{100} = \frac{80}{100} = 0·80$

deci avem interese 5·—
minus 16% dare $\underline{0·80}$
$\underline{\underline{4·2—}}$ este procentul real la δ.

Căutăm rentabilitatea la cele patru efecte. Calcularea se poate face și prin proporție, dar aci o facem prin calculul conjugat.

α)

x%	100 Cor. rentă
dacă la cursul 88·—	4%

$\underline{\underline{x = 4·545\%}}$

β)

x%	100 Cor. rentă
dacă la cursul 80·—	3·5

$\underline{\underline{x = 4·375\%}}$

γ)

x%	100 lei scris func.
curs 105	4·75%

$\underline{\underline{x = 4·523\%}}$

δ)

x%	100 Cor. rentă
curs 98·—	4·2%

$\underline{\underline{x = 4·285\%}}$

Comparând aceste patru rezultate, constatăm, că *rentabilitatea* este mai mare, dacă cumpărăm rentă cu cuponul 4%, căci, plătind 88 cor., venitul acestor bani este 4·545 cor. anual. In rândul al doilea vine scrisul funciar ($5\%—5\%$), în rândul al treilea renta ($3·5\%$) și mai puțin venit avem, cumpărând rentă austro-ungară.

§. 9. Exemple pentru aflarea cantității (capitalul, suma unităților).

Exemplu 20. Câte kgr. bruto a cântărit o cantitate de marfă, dela care taraua, socotită, cu 13% a făcut kgr. 325?

α) *Rezolvire prin proporție.*

Dacă la 100 kgr. s'a fixat taraua cu 13 kgr.
atunci dela x „ rezultă taraua 325 „

$$13 : 325 = 100 : x$$

$$x = \frac{325 \times 100}{13} = \underline{\underline{2500 \text{ kgr.}}} \text{ bruto.}$$

sau aflând pe C din proporția generală, cunoscută la pag. 9. vom avea: $C = \frac{s \times 100}{p}$ adecă: *cantitatea (capitalul, suma unităților) se află, dacă înmulțim suma procentelor cu 100 (1000) și productul îl împărțim cu procentul.*

β) *Rezolvire prin calculul conjugat.*

x kgr. bruto	325 kgr. tara
dacă 13	100 kgr. bruto

$$x = \frac{325 \times 100}{13} = \underline{\underline{2500 \text{ kgr.}}} \text{ bruto.}$$

Dând formă comercială pentru o factură avem:

	Btto. kgr.	2500
minus	Ta. „	325
	Ntto. kgr.	2175

Exemplu 21. Care-i *numărul locuitorilor* unui oraș, în care mortalitatea anuală socotită cu $30‰$, a fost de 1050 de persoane?

Locuitorii adecă $C = \frac{1050 \times 1000}{30} = \underline{35000}$ locuitori.

Exemplu 22. Arânda anuală brută a unei moșii pentru agricultură a fost Lei 50.000 (media arânzii în cei 10 ani din urmă); scăzând 15% dări și alte cheltueli în sumă de Lei 7500, căpătăm arânda netă anuală de Lei 42.500·—; luând, conform împrejurărilor, 5%[1]) ca rentabilitate la moșii se naște întrebarea, ce valoare are moșia? Aci avem să aflăm capitalul, ce-l reprezentă moșia, deci

$$C = \frac{s \times 100}{p} \quad \text{adecă} \quad \frac{42500 \times 100}{5} = \underline{\underline{850.000}} \text{ lei valoarea moșiei.}$$

[1]) Atât procentul de venit curat, de rentă la moșii, cât și procentul ce să-l scădem din venitul brut, variează după țări și după împrejurări.

Acelaş rezultat se capătă prin calculul conjugat:

x lei *capital*	42500 lei arândă
dacă 5	100 lei

$$x = \frac{42500 \times 100}{5} = \underline{\underline{850.000.}}$$

Exemplu 23. Ce valoare a avut mobiliarul unui comersant, dacă, la inventarul încheiat, calculând 10% *amortizare* pentru *deprețierea* lui, s'a subtras un *scăzământ* de Cor. 238·50? Aici avem să căutăm pe *C*, adecă valoarea mobiliarului:

$$\text{deci } C = \frac{238{\cdot}50 \times 100}{10} = \underline{\underline{2385}} \text{ de coroane.}$$

Exemplu 24. Pe *ce valoare (C)* a fost asigurat un transport de marfă, pentru care, socotindu-se $1\frac{1}{2}$‰, s'a plătit *primă de asigurare* Cor. 4·50?

$C = \dfrac{4{\cdot}50 \times 1000}{1{\cdot}5} = \underline{\underline{3000}}$ Cor. este valoarea cu care a fost asigurat transportul de marfă.

§. 10. Procent şi Promil peste sută şi peste mie.[1])

De multeori avem să calculăm procentele dela o *cantitate*, dela *un capital* sau dela o *sumă de unități*, care cuprinde în sine şi suma procentelor, adecă *cantitatea este mărită* cu suma procentelor $(C + s)$, deci, în astfel de cazuri, după cum s'a spus şi mai înainte la pag. 7, nu vom face comparația cu numărul fundamental 100 şi 1000, ci cu $100 + p$ şi $1000 + p$; o astfel de calculare se numeşte calcularea *procentelor peste sută, si a promilului peste mie* (en dehors), pentru care avem formula: $s = \dfrac{C_1 \times p}{100 + p}$ şi $s = \dfrac{C_1 \times p}{1000 + p}$ dela pag. 8.

Pentru desvoltarea explicațiilor de lipsă vom purcede dela un exemplu:

Darea unei persoane oarecare dimpreună, cu un arunc din anul acesta de 10%, se urcă la suma Lei 2350·70 anual; cât de mare a fost aruncul ?[2])

---

[1]) Acest paragraf se poate lăsa afară, find de natură mai mult teoretică şi aplicându-se foarte rar în practică: la calculațiuni precise d. e. stabilirea prețului de vânzare în fabrici etc.

[2]) La calcularea procentelor peste sută şi în sută *pentru fiecare procent trebue făcută o calculare separată.* (Nu se poate afla rezultatul prin comparație; d. e. 6% aflat *în* sau *peste* sută împărțit cu 2 nu corăspunde lui 3% *în* şi *peste* sută; trebue calculat separat pentru 3%)

α) *Rezolvire prin proporție:*

Dacă dela Lei 110·— se iau 10 Lei arunc
atunci „ „ 2350·70 x „ se vor socoti?

$$110 : 2350{\cdot}70 = 10 : x$$

astfel $x = \dfrac{2350{\cdot}70 \times 10}{110} = \underline{\underline{213{\cdot}70}}$ Lei, adaus anual de dare.

Sau, ca să nu mai tot facem proporție avem formula dela pag. 8.

$$s = \frac{C_1 \times p}{100 + p}$$

β) *Rezolvire prin calculul conjugat:*

x lei adaus de dare se vin la	2350·70 lei dare totală
dacă la 110	10 lei adaus de dare

$$x = \frac{2350{\cdot}70 \times 10}{110} = \underline{\underline{213{\cdot}70}} \text{ lei.}$$

Probă: Pentru a face proba trebue să căutăm suma sau cantitatea curată a dării, adecă darea fără arunc; aceasta se află dacă scădem adausul de dare 213·70 lei din darea totală de 2350·70 lei, şi, calculând dela suma curată procentele *la sută,* rezultatul trebue să fie acelaş.

Cantitatea mărită este	Lei 2350·70
minus suma procentelor	„ 213·70
Cantitatea curată	Lei 2137·—

Calculând dela această sumă procentele *la sută* avem:

$s = \dfrac{2137 \times 10}{100} = 213.70$ lei, ca şi mai înainte la calcularea *peste sută* dela cantitatea mărită.

Exemplu 25. Un oraş, crescând cu 20‰, în anul acesta a ajuns la 110160 de locuitori; cu câți locuitori s'a înmulțit populațiunea oraşului?

Aici este vorba de suma mărită, deci

$$s = \frac{110160 \times 20}{1020} = \underline{\underline{2160}} \text{ locuitori creştere.}$$

Probă: De prezent oraşul are 110160 de locuitori
scăzând creşterea de 2160 „ „
avem locuitorii din anul trecut $\underline{\underline{108000}}$ „ „ (suma curată)

Calculând *la mie* dela *suma curată* avem:

$$s = \frac{108000 \times 20}{1000} = \underline{\underline{2160}}$$ adecă acelaş rezultat ca şi la calcularea de mai înainte *peste mie* dela suma mărită.

Exemplu 26. O marfă, ce am cumpărat-o, a costat dimpreună cu 5% spese Cor. 2464·—; cât fac spesele?

$$s = \frac{2464 \times 5}{100 + 5} = \frac{2464 \times 5}{105} = \underline{\underline{117{\cdot}33}} \text{ coroane.}$$

Preţul curat al mărfii este Cor. 2346·67; calculând dela acest cost 5% *la sută* se capătă tot C 117·33.

Exemplu 27. O marfă cumpărată dimpreună cu 3% comisiune s'a plătit cu Cor. 2307·20; cât face comisiunea?
[Este exemplu dela pag. 10. cu suma mărită adecă Cor. 2240 + 67·20].

$$s = \frac{2307{\cdot}20 \times 3}{103} = \underline{\underline{67{\cdot}20}} \text{ cor. comisiune.}$$

Exemplu 28. Vânzând o marfă cu Cor. 5400 am profitat 8%; cât de mare e profitul? Care a fost preţul de cumpărare?

Aici e dat *preţul de vânzare cu profit* cu tot, deci avem calculare *peste sută*:

$$s = \frac{5400 \times 8}{108} = \underline{\underline{400 \text{ cor.}}}$$ profit, aşadară *preţul de cumpărare* este 5400 — 400, adecă Cor. 5000, care în cazul prezent reprezentă suma curată. Calculând dela această sumă 8% *la sută* se capătă tot acelaş rezultat.

$$s = \frac{5000 \times 8}{100} = \underline{\underline{400 \text{ cor.}}} \text{ profit.}$$

Notă. *Profitul se află imediat*, dacă comparăm şi facem diferinţa între *preţul de cumpărare* şi între *preţul de vânzare* (între valoarea de cumpărare şi între valoarea de vânzare). Profitul se află *mediat*, dacă cunoaştem procentul şi una dintre valori şi anume: *dacă cunoaştem preţul adecă valoarea de vânzare* şi procentul de profit facem *calcularea peste sută (sau peste mie), iar dacă cunoaştem procentul şi valoarea de cumpărare (suma curată) facem calcularea la sută.* (Să se observe exemplul de mai înainte 28.).[1])

[1]) Formule precum şi exemple pentru aflarea capitalului mărit, micşorat, curat sau a procentului, dacă ar interesa pe cineva, se găsesc în: *R. Kathrein*, Lehrbuch der kaufmännichen Arithmetik, Wien 1895, I. Theil; sau în *I. C. Kreibig*, Lehrbuch der kaufm. Arithmetik, Wien 1907 l. Theil.

§ 11. Procent şi promil în sută şi în mie[1])

Dacă avem să calculăm procentele dela *o cantitate*, dela un *capital* sau dela o *sumă de unităţi*, din care s'a scăzut suma procentelor, adecă *cantitatea este micşorată* cu suma procentelor ($C-s$), atunci, după cum s'a spus şi mai înainte la pag. 8. nu vom face comparaţia **cu** numărul fundamental 100 şi 1000, ci cu 100—p şi 1000—p; o astfel de calculare se numeşte *calcularea procentelor în sută şi a promilului în mie (en dedans)*, pentru care avem formula: $s = \frac{C_2 \times p}{100 - p}$ şi $s = \frac{C_2 \times p}{1000 - p}$ dela pag. 8.

Pentru desvoltarea explicaţiilor de lipsă vom purcede dela un exemplu:

Cineva a luat împrumut o sumă de bani pe un an şi anume, dupăce i-s'a scăzut 4% scont, a primit în mână Cor. 2760·—; câte coroane a fost scăzământul (scontul)?

α) *Rezolvire prin proporţie:*

Dacă dela coroane 96 vin scăzute 4 coroane
atunci „ „ 2760 x „ se vor scădeà?

$$96 : 2760 = 4 : x$$

$$x = \frac{2760 \times 4}{96} = \underline{\underline{115}} \text{ coroane scăzământ (scont).}$$

β) *Rezolvire prin calculul conjugat:*

x coroane scăzământ	2760 coroane împrumutate
dacă la 96	4 coroane scăzământ.

$$x = \frac{2760 \times 4}{96} = \underline{\underline{115}} \text{ coroane scăzământ (scont).}$$

Probă: Pentru a face proba trebue să căutăm suma sau cantitatea curată, în cazul de faţă suma nominală, adecă împrumutul scris în obligaţie sau în poliţă (din care sumă s'a scăzut 4% *la sută*); aceasta se află, dacă adaugem scontul (scăzământul) de Cor. 115 la suma micşorată şi astfel dela suma curată vom calcula procentele *la sută;* rezultatul va fi acelaş.

[1]) Se poate lăsa afară ca şi paragraful precedent; aplicare practică vezi la calcularea rabatului în § 12.

Suma sau cantitatea *micşorată* este Cor. 2760·—
+ scontul „ 115·—
Suma sau cantitatea *curată* este Cor. 2875·—

Calculând dela această sumă (curată) procentele *la sută* avem:

$s = \frac{2875 \times 4}{100} = \underline{\underline{115}}$ coroane, adecă acelaş rezultat ca şi mai înainte la calcularea *în sută dela suma sau cantitatea micşorată.*

Exemplu 29. Achitând o factură cu bani gata, pe lângă o scădere de 4% scont de cassă, am plătit Lei 3120; cât face scontul? [Este exemplu 2. a) dela pag. 11.]

Se vede destul de lămurit că aici este vorba de suma micşorată, deci $s = \frac{3120 \times 4}{100 - 4} = \frac{3120 \times 4}{96} = \underline{\underline{130 \text{ Lei scont.}}}$

Adunând scontul la suma scontată a facturei, căpătăm suma pe termin a facturei adecă Lei 3250, care în cazul prezent este suma curată de calculare. Socotind dela această sumă scontul *la sută* se ajunge tot la acelaş rezultat:

$$s = \frac{3250 \times 4}{100} = \underline{\underline{130 \text{ lei.}}}$$

Exemplu 30. O fabrică ia la inventar valoarea maşinilor, după scăderea unei amortizări de 12% depreţiere[1]), cu suma de Lei 168300; cât face amortizarea şi cât de mare a fost valoarea maşinilor, luate la inventarul din anul trecut?

$$s = \frac{168300 \times 12}{100 - 12} = \frac{168300 \times 12}{88} = \underline{\underline{22950 \text{ lei amortizare.}}}$$

Adunând amortizarea la valoarea de inventar 168300 + 22950 căpătăm 191250 lei, ca valoare la inventarul trecut, dela care calculând *la sută* ajungem la acelaş rezultat:

$$s = \frac{191250 \times 12}{100} = \underline{\underline{22950}} \text{ lei amortizare.}$$

Exemplu 31. Dintr'o fortăreaţă, după o luptă crâncenă, se predă garnizoana, care perzând 260‰ mai numără încă 9250 de soldaţi capabili de luptă. Câţi soldaţi morţi şi răniţi a avut garnizoana? Care a fost numărul soldaţilor la începutul luptei?

$$s = \frac{9250 \times 260}{1000 - 260} = \frac{9250 \times 260}{740} = \underline{\underline{3250}} \text{ de morţi şi răniţi.}$$

[1]) Maşinile prin întrebuinţare *perd din valoarea lor, din preţul lor*, adecă se *depreţiează.*

Adunând morţii şi răniţii la garnizoana, care s'a predat, adecă 9250 + 3250 avem numărul combatanţilor dela început adecă *12500* de soldaţi, care în cazul prezent reprezentă *suma curată.* Calculând, pentru a face probă, 260‰ *la mie*, căpătăm acelaş rezultat:

$$s = \frac{12500 \times 260}{1000} = \underline{\underline{3250}} \text{ de morţi şi răniţi}$$

Exemplu 32. Vânzând o marfă cu Cor. 5358 am perdut 6%; cât de mare e perderea? Care a fost preţul de cumpărare?

Aici este dat *preţul de vânzare cu perdere* cu tot, deci avem o calculare *în sută:*

$$s = \frac{5358 \times 6}{94} = \underline{\underline{342}} \text{ de coroane perdere.}$$

Adunând perderea la preţul de vânzare, căpătăm preţul de cumpărare 5358 + 342 = *5700* coroane, care în cazul de faţă reprezentă *suma curată.* Calculând dela această sumă 6% *la sută* căpătăm acelaş rezultat:

$$s = \frac{5700 \times 6}{100} = \underline{\underline{342}} \text{ de coroane perdere.}$$

Notă: *Perderea se află imediat,* dacă comparăm şi facem diferinţa între preţul de cumpărare şi între preţul de vânzare (între valoarea de cumpărare şi valoarea de vânzare). Perderea se află *mediat,* dacă cunoaştem procentul şi una dintre valori şi anume: *dacă cunoaştem preţul de vânzare şi procentul de perdere, facem calcularea* în *sută* (*sau în mie*), *iar dacă cunoaştem procentul şi valoarea de cumpărare* (*suma curată*), *facem calcularea la sută.* (Să se observe exemplul de mai înainte. 32.)

§. 12. Consideraţiuni speciale la calcularea rabatului precum şi la alte adausuri făcute pentru preţul de vânzare[1]).

Expresiunea *rabat* (dela italienescul *rabattere* = a scădea din nou, ceea ce am fost adaus la preţ) s'a explicat şi mai înainte la pag. **5.** între terminii comerciali, unde s'a arătat şi deosebirea de scontul de cassă cu care de multeori se confundă.

Rabatul îl întâlnim în următoarele cazuri:

a) Un fabricant sau un grosist *stabileşte şi publică preţurile articolelor* (preţuri curente) sale, de regulă pentru toţi muşterii *deopotrivă*

[1]) Acest paragraf s'a luat după Kreibig, citat la pag. 22.

(şi pentru depozite şi pentru cei ce desfac în detail), cu toate acestea acordă unora, în raport cu mărimea comandei şi peste tot cu cantitatea desfacerii, în fine în urma unor învoeli particulare, un rabat mai mare ca de obiceiu. Acest rabat de regulă se exprimă *la sută.*

b) Librarii editori stabilesc pentru cărţile editurei preţuri fixe de prăvălie (aşa numitele *preţuri brute* sau *ordinare*), cu care se pun cărţile în vânzare pentru publicul mare. Preţurile acestea se socotesc şi librarilor mai mici şi peste tot desfăcătorilor, dar li se face un scăzământ, un rabat exprimat în procente *la sută*, ca răsplată pentru osteneală şi spese şi totdeodată ca o rebonificaţie de câştig. [Uneori rabatul se acordă şi astfel, că pentru 10 sau 12 exemplare cumpărate se dă 1 exemplar pe deasupra (în factură scris: $\frac{11}{10}$ sau $\frac{13}{12}$ exemplare). Costă d. e. 12 exemplare à 6 coroane = Cor. 72 şi se dă un exemplar gratuit, atunci preţul pentru librarul detailist este $\frac{72}{13} = 5{\cdot}53$ cor. exemplarul. Rabatul acesta în librărie este un rabat *peste sută*].

c) Un rabat peste sută avem în adasul, ce se dă, dacă cumpărătorul comandă şi plăteşte 10 bucăţi şi primeşte a 11-a bucată gratuit sau comandă şi plăteşte 12 şi a 13-a bucată o primeşte pe deasupra. In multe părţi la noi şi în România, cu deosebire în comerciul cu vite mărunte: oi, miei, berbeci, se dă un rabat peste sută numit *radeş*. Cumpăr şi plătesc 100 de miei şi primesc 102 sau 103 prin urmare 2 sau 3 peste sută.

d) Un rabat *la sută* este socotit şi atunci, când comandăm 10 bucăţi şi plătim numai 9 bucăţi (este egal cu 10% scăzământ din preţ).

Calculaţiunea rabatului foarte lesne se poate rezolvi pe baza principiilor învăţate până acum în §§ precedenţi, dar e bine să se observe următoarele reguli:

α) Dacă voim să acordăm *p% rabat la 100*, atunci la preţul curent al fabricei (preţul care se publică) adăugăm *p% în sută*, pentru ca prin acordarea rabatului să nu se ivească nici o pagubă.

β) Dacă voim să acordăm *p% rabat peste 100*, atunci vom adauge la preţul curent al fabricei (preţul care se publică) *p% la sută.*

Exemplu 33. Cineva voeşte să vânză jumătatea de chintal (q) adecă 50 kgr. de o marfă oarecare cu Cor. 40; ce preţ va fixa pentru vânzare, dacă *vrea să dea* muşteriilor 12% *rabat la sută.*

Aici avem cazul α) deci *adunăm rabatul în sută* la preţ şi *când facem proba scădem rabatul la sută.*

Rabatul $= \frac{40 \times 12}{100-12} = \frac{40 \times 12}{88} = \underline{\underline{5{\cdot}45}}$ cor. rabat în sută de adunat;

deci adunând la preţul de C 40 rabatul în sută 5·45 avem Cor. $\underline{\underline{45{\cdot}45}}$ preţul de vânzare.

Proba: Acordând la Cor. 45·45 un rabad de 12% *la sută* avem $= \frac{45{\cdot}45 \times 12}{100} = \underline{\underline{5{\cdot}45}}$ cor., ceeace corăspunde cu calcularea de mai înainte, căci *scăzând* din preţul de vânzare Cor. 45·45
un rabat de 12% la sută „ 5·45
încassăm neto tot preţul de Cor. 40·—[1])

Exemplu 34. Să zicem, că cineva voeşte să vânză o marfă cu Cor. 40 pentru 50 kgr. Ce preţ va fixa la vânzare dacă *vrea să dea* muşteriilor 12% *rabat peste sută?*

Aici avem cazul β), deci *adunăm rabatul la sută* la preţ şi când facem proba scădem rabatul *peste sută:*

rabatul $= \frac{40 \times 12}{100} = \underline{\underline{4{\cdot}80}}$ cor. rabat la sută de adunat;

deci avem să adunăm la preţul de C 40 rabatul la sută de C 4·80 şi căpătam Cor. 44·80 ca preţ de vânzare.

Proba: Acordând la Cor. 44·80 un rabat de 12% *peste sută* avem $= \frac{44{\cdot}80 \times 12}{112} = \underline{\underline{4{\cdot}80}}$ cor. ceeace corăspunde cu calcularea de mai înainte, căci *scăzând* din preţul de vânzare Cor. 44·80
un rabat de 12% peste sută „ 4·80
încassăm neto tot preţul de Cor. 40·—

Exemplu 35. Nu numai la rabat, dar chiar şi când voim să socotim preţul de vânzare, ca, la facturile, ce le trimitem, să acordăm *un scont la sută*, ne folosim de calculări *în sută.*

O marfă ne costă loco (sau fabricată de noi sau cumpărată de noi, inclusiv profitul nostru) d. e. K 14·70 suta de kilograme; cu cât trebue să fixăm preţul de vânzare, dacă voim să socotim 2% scont de cassă pentru termin de 3 luni? Aici avem să adaugem suma scontului, deci calcularea acestui adaus se face *în sută.*

Scontul $= \frac{14{\cdot}70 \times 2}{100-2} = \frac{14{\cdot}70 \times 2}{98} = 29{\cdot}40 : 98 = \underline{\underline{0{\cdot}30}}$ *scont în sută.*

---

[1]) Dacă, mai înainte, când s'a adunat rabatul, am fi calculat *la sută*, nu ar fi ieşit proba.

Deci adunând la prețul K 14·70 scontul în sută 0·30 căpătăm *prețul pe termin de 3 luni* K 15·—.

Probă: In factură vom zice: suta de kgr. costă K 15·— pe 3 luni
2% scont *la sută* 0·30

$$\text{scont} = \frac{15 \times 2}{100} = 0{\cdot}30$$ avem: prețul scontat pe azi: K 14·70.

Exemplu 36. Prețul de cumpărare al unei mărfi cu *numărar (per cassa)* este Lei 50·— pentru o unitate de măsură d. e. pentru 1 quintal. Cu cât trebue să se vânză această marfă pe termin de 4 luni (socotind 2% scont) dacă prețul de vânzare are să cuprindă 6% rabat și 2% spese de vânzare (mijlocirea vânzării) precum și 10% profit?

Prețul de cumpărare (100 kgr. = quintal) per cassa	Lei	50·—
Avem să profităm 10% din prețul de cumpărare (care aci îl considerăm ca capital 50 lei), deci + 10% profit *la sută*	„	5·—
atâta voim să încassăm per cassa (azi)	Lei	55·—
ca să facem prețu pe 4 luni *adaugem* + scont 2% *în sută*	„	1·122
prețu pe termin de 4 luni	Lei	56·122
+ 6% rabat, + 2% spese cu vânzarea } deci + 8% *în sută*	„	4·879
Prețu neto de vânzare pe 4 luni	Lei	61·001

Probă:

Prețu de vânzare pe quintal cu termin de 4 luni	Lei	61·001	
— 6% rabat (la sută) . . . L 3·66			
— 2% spese cu vânzarea (la %) „ 1·22	„	4·88	
Prețu pe 4 luni	Lei	56·121	
— 2% scont de cassa (la sută) . .	„	1·122	
Incassăm neto . . . . V$^{\underline{a}}$ per cassa . . .	Lei	54·999	(55)
— Prețul de cumpărare	„	50·—	
10% profit dela Lei 50 =	Lei	4·999	= 5·—

II. Interesele.

§. 13. Considerații generale.

Sub *capital,*[1] în senzul obicinuit în vieața de toate zilele, se înțelege o sumă de bani, care ne stă la dispoziție. Capitalurile (sau capitalele) se dau și se iau împrumut pentru a fi folosite în producțiune, în comerciu. In chipul acesta, cei ce posed capitaluri mai mari decât le sunt lor de lipsă le dau împrumut altora, cari au lipsă de ele. In urma acestei împrejurări se naște o relație de drept între *împrumutător* sau *creditor* și între *împrumutat* sau *debitor* (dator, datornic). Creditorul, dând bani împrumut, renunță la întrebuințarea capitalului său și astfel este în drept a pretinde o parte din câștigul ce-l realizează debitorul. Debitorul poate câștiga mai mult sau mai puțin, lucrul acesta depinde de diferite împrejurări, și astfel se hotărește dinainte o parte din câștig, ce o va plăti creditorului, ca un fel de chirie pentru întrebuințarea capitalului împrumutat. Această chirie pentru folosirea banilor împrumutați se numește *camătă, dobândă* sau cu termin mai general *interes,* de regulă *interese.*

Așadară interesele sunt produsul unui capital, depus spre fructificare, sau o rebonificare, ce se socotește și se dă pentru folosirea unui capital strein în decursul unui timp oarecare. Dacă privim interesele ca o parte, ce se cuvine capitalului, atunci *raportul* între capital și interesele produse este *o măsură a intereselor, etalonul de interese,* care de regulă se dă și se exprimă la sută (în procente) pe

[1]) *Capital* în senzul economiei politice este orice *avere* sau *bun,* ce este destinat producțiunei: case, fabrici, mașini, unelte, monete și diverse valori etc.; *capital in senzul contabilității este diferința între activ* sau *averea positivă* și între *pasiv* sau *averea negativă;* din punct de vedere juridic sub capital se poate înțelege și o *valoare nematerială* d. e. renumele unei firme, întrucât privește pe proprietarul firmei, renumele unui ziar, patenta sau brevetul de invențiune la o fabrică etc. (Poporul nostru are expresia: *capete* în loc de capital d. e. am plătit dobânda și ceva *din capete*).

durata unui an. *Măsura intereselor*, *etalonul de interese*, numit peste tot *procent* (germ.: Zinsfuss, franț.: taux de l'intérêt) este o cantitate de interese, ce o aduce 100 de unități din banii unei țări după un an.

Mărimea etalonului de interese adecă mărimea procentului cu care măsurăm interesele depinde, parte dela *siguranța*, ce o oferă capitalul plasat sau împrumutat și dela *folosul* sau *profitul* ce-l poate realiza debitorul, parte dela *starea generală* a pieții și dela *oferta* și *cererea de capitale,* dela terminul mai lung sau mai scurt al împrumutului și dela legile și cu deosebire dela aplicarea legilor în fiecare țară.

Epoca în timp, care se ia de bază la calcularea intereselor (scadente) se numește *diorie* sau *termin;* terminele pot fi *ani*, *luni*: *semestre* (6 luni), *quadimestre* (4 luni), *trimestre* (3 luni), în fine pot fi: *săptămâni și zile.*

Cu privire la socotirea intereselor după un capital deosebim: o *socotire anticipativă*, când interesele se plătesc la începutul terminului *(praenumerando = se numără înainte)* sau o *socotire decursivă*, când interesele se plătesc la sfârșitul terminului *(postnumerando = se numără după împlinirea terminului)*, în care caz iarăși ne întrebăm, dacă se replătește și capitalul deodată cu interesele sau dacă se plătesc numai interesele și împrumutul se prelungește. Interesele socotite între două termine fixe (de regulă după zile) se numesc: *interese curente*.

Interesele calculate dela un capital oarecare pe un anumit timp se numesc *interese simple.* Dacă însă interesele calculate nu se ridică, ci se adaugă la capital (se capitalizează) la anumite epoce și se fructifică mai departe, atunci avem *interese dela interese* sau *interese compuse.*

§. 14. Calcularea intereselor obișnuită sau la sută.

La fiecare calculațiune de interese avem patru mărimi, cari trebuesc luate în considerare și anume: capitalul (prescurtat: C), procentul (p) timpul (ani: a; luni: l; săptămâni: s; zile: z) și interesele (I). Dacă cunoaștem trei din aceste mărimi putem afla pe a patra printr'o proporție; bine înțeles și la aflarea intereselor ca și la calculul procentelor avem totdeauna și *numărul fundamental* 100, adecă *numărul de bază,* cu care facem comparația.

In toate calculațiunile noastre (unde nu se va spune altfel) *se înțelege că procentul (p) este pe an* (pro anno), cum se și obicinuește azi peste tot și în practică.

Premițând acestea, trecem la explicările de lipsă pentru a desluși în mod cât se poate de clar și poporal calcularea intereselor.

Dacă zicem d. e. 8% dobândă *pe un an,* aceasta însemnează, că dela fiecare 100 de franci, coroane, mărci etc. se ia 8 franci, coroane, mărci etc.

Deci: Interese de	8%	pe an la un capital de	**100**	cor.	= 8	cor.
"	8%	" "	200	"	= 16	"
"	8%	" "	400	"	= 32	"
"	8%	" "	4000	"	= 320	"
. . . .	. . .	. . . . .	. . .	. .	. . .	. .
"	8%	" "	50	"	= 4	cor.
"	8%	" "	10	"	= 0·80	" (adecă $^1/_5$ din 4 cor.)
"	8%	" "	**1**	"	= **0·08**	" ($= ^8/_{100}$)

adecă 8% dela 1 cor. (sau dela 100 bani 8 bani) = 0·08 cor. dobândă.

Dacă în exemplele de mai înainte punem în locul lui 8% litera p avem: Interese $p\%$ la un capital de 100 cor. $= p$

" $p\%$ " 1 " $= \frac{p}{100}$

Am văzut mai sus, că $^8/_{100}$ scris altfel 0·08 este dobânda pe un an cu 8% dela 1 coroană și punând litera p, în loc de 8, avem $\frac{p}{100}$ ca fiind dobânda pe un an dela 1 coroană.

Dacă voim să știm dobânda pe un an dela mai multe coroane, adecă dela un capital oarecare, înmulțim dobânda aflată dela 1 coroană cu capitalul (C) și avem dobânda pentru orice capital.

Așadară: $p\%$ interesele dela un capital $C = \frac{C \times p}{100}$ prin urmare interesele anuale a unui capital C cu $p\%$ sunt:

$I = \frac{C \times p}{100}$ sau luând un exemplu practic ne vom întreba: Ce interese aduce un capital de Cor. 4000·— cu 8% în decurs de un an?

Știm mai dinainte că 1 cor. aduce pe an $^8/_{100}$ sau 0·08 coroane interese, deci, înmulțind această dobândă cu capitalul 4000 cor., căpătăm: $I = \frac{4000 \times 8}{100}$ sau $4000 \times 0·08 = \underline{\underline{320 \text{ coroane}}}$.

Dupăce am aflat interesele dela Cor. 4000 pe un an, putem de tot ușor deduce interesele dela acelaș capital pe $^1/_2$ an, pe $^1/_4$ de an, pe 2 luni, pe 1 lună sau pe câteva zile, căci d. e. pe 6 luni ar fi 160 coroane, pe 3 luni 80 cor. și așa mai departe.

Dacă vrem să avem interesele pe 2 ani, pe 3 ani etc. multiplicăm interesele aflate pe un an, cu 2, cu 3 etc. Așadară pe 2 ani

vom avea $320 \times 2 = 640$, pe 3 ani vom avea $320 \times 3 = 960$, și deci formula generală a interelor pe ani este:

$$I = \frac{C \times p \times a}{100}$$

Pentru a desvolta toate formulele, de cari avem lipsă vom întrebuința și aici proporția, cunoscută la calculul procentelor, luând pentru interese *și timpul* în considerare.

Dacă 100 franci, coroane sau mărci într'un an aduc $p\%$ franci, coroane sau mărci ca interese, atunci *un capital C*, care poate fi *mai mare* ($>$) sau *mai mic* ($<$) *ca 100*, câte interese va aduce într'un an?

Vom zice: Dacă 100 franci în 1 an aduc $p\%$ ca interese atunci un capital C într'un timp t câte I va aduce.

De aci rezultă proporția $C : 100 = I : p$ (raport direct)

$= 1 : t$ (raport indirect).

sau: $C : 100 = I \times 1 : p \times t$

și, ne mai scriind pe 1 ca factor, avem $C : 100 = I : p \times t$; aceasta este proporția generală, din care putem afla pe I, adecă interesele.

Din proporția aceasta generală rezultă, următoarele relațiuni sau raporturi: *a)* cu cât va fi mai mare capitalul, cu atât mai mari vor fi și interesele; *b)* cu cât va fi mai mare procentul, cu atât mai mari vor fi și interesele; *c)* cu cât va fi timpul mai lung (mai mare), cu atât și interesele vor fi mai mari; *d)* cu cât interesele sunt mai mari, cu atât a trebuit să fie mai mare și capitalul, care le-a produs; *e)* în fine: cu cât e mai mare procentul sau timpul, cu atât mai mic trebue să fie capitalul, pentru a da aceleași interese.

Folosind aceste raporturi, vom căuta să desvoltăm proporții pentru ani, luni și zile și vom desvolta formulele, ce ne sunt de lipsă. In toate exemplele, ce le vom tracta, vom folosi totdeauna *procentul pe an* (pro anno), cum e de prezent obicinuit în afacerile de comerciu și în vieața de toate zilele. Dacă totuș s'ar ivi vreun caz, ca procentul să se dea pe $1/2$ an sau pe 1 lună (cum se făcea mai de demult) atunci am înmulți simplu procentul pe $1/2$ an cu 2 și vom face procent pe an, sau procentul pe lună l-am înmulți cu 12 și am căpăta procent pe an. (Este știut că mai înainte vreme se zicea 1% pe lună (pro mese), ceeace era egal cu 12% pe an, sau $1\frac{1}{2}\%$ pe lună egal 18% pe an; de asemenea 1% pe quartal (3 luni, trimestru) este egal cu 4% pe an; calcularea pe săptămâni nu se mai întrebuințează).

§. 15. Aflarea intereselor pe ani.

Timpul = ani; $t = a$.

$C : 100 = I : p$

$= 1 : a$

$C : 100 = I \times 1 : p \times a$ și ne mai scriind pe 1 ca factor,

căpătăm $C : 100 = I : p \times a$, din această proporție rezultă,

că $$I = \frac{C \times p \times a}{100} \quad \ldots\ldots\ldots \quad 1)$$ [1]

adecă: *interesele dela un capital oarecare pe un număr de ani se află, dacă înmulțim capitalul cu procentul cu anii și rezultatul îl împărțim cu 100.*

Mai departe $$C = \frac{I \times 100}{p \times a} \quad \ldots\ldots\ldots \quad 2)$$

$$p = \frac{I \times 100}{C \times a} \quad \ldots\ldots\ldots \quad 3)$$

$$a = \frac{I \times 100}{C \times p} \quad \ldots\ldots\ldots \quad 4)$$ [2]

§. 16. Aflarea intereselor pe luni.

l = luni; procentul pro anno.

100 f. în (într'un an) 12 luni aduc $p\%$ ca interese

C într'un număr de l aduce I

$C : 100 = I : p$

$= 12 : l$

$C : 100 = I \times 12 : p \times l$ din această proporție rezultă,

[1]) Formula aceasta este identică cu formula desvoltată la pag. 32 pe altă cale.

[2]) Pentru calcularea capitalului, a procentelor și a anilor, nu s'a mai stabilit o regulă, căci aceasta ușor se poate deduce din formulă. Pentru practică în comerciu aceste formule au mai puțină importanță. Cele spuse în această notiță au valoare și pentru interesele pe luni și zile.

că $I = \frac{C \times p \times l}{100 \times 12} = \frac{C \times p \times l}{1200}$ . . . . . . 5)[1]

adecă: *interesele dela un capital oarecare pe un anumit număr de luni se află, dacă înmulțim capitalul cu procentul (pro anno) cu lunile și rezultatul îl împărțim cu 1200.*

Mai departe $C = \frac{I \times 1200}{p \times l}$ . . . . 6)

$p = \frac{I \times 1200}{C \times l}$ . . . . 7)

$l = \frac{I \times 1200}{C \times p}$ . . . . 8)

§. 17. Aflarea intereselor pe zile.

z = zile; procentul pro anno.

100 f. în (într'un an) 365 zile aduc $p\%$ ca interese

C într'un număr de z (zile) aduce I.

$C : 100 = I : p$

$= 365 : z$

$C : 100 = I \times 365 : p \times z$ din această proporție rezultă,

că $I = \frac{C \times p \times z}{100 \times 365} = \frac{C \times p \times z}{36500}$ . . . . 9)[2]

adecă: *interesele dela un capital oarecare pe un anumit număr de zile se află, dacă înmulțim capitalul cu procentul (pro anno), cu zilele și rezultatul îl împărțim cu 36500 (când e anul visect: 36600).*

---

[1]) Formula $I = \frac{C \times p \times l}{1200}$ se poate desvolta din formula 1) $I = \frac{C \times p \times a}{100}$ Avem d. e. să calculăm interese pe 4 luni; lunile exprimate în ani $= 4/_{12}$ sau în formulă $\frac{l}{12}$, astfel formula 1) ar fi $I = \frac{C \times p \times \frac{l}{12}}{100}$ care este egală cu formula 5). Ca teorie este bine a se desvolta și formulele cu *procentul pe lună* și *pe zi*: $\left(\frac{p}{12}\right.$ și $\left.\frac{p}{360}\right)$ și vom vedea, că rezultatul este acelaș.

[2]) Formula $I = \frac{C \times p \times z}{36500}$ se poate desvolta din formula 1) $I = \frac{C \times p \times a}{100}$ Avem d. e. să călculăm interese pe 45 de zile; zilele exprimate în ani $= 45/_{365}$ sau în formulă $\frac{z}{365}$; astfel formula 1) ar fi $I = \frac{C \times p \times \frac{z}{365}}{100}$ care este egală cu formula 9).

$C = \frac{I \times 36500}{p \times z}$ . . . . 10)

$p = \frac{I \times 36500}{C \times z}$ . . . . 11)

$z = \frac{I \times 36500}{C \times p}$ . . . . 12)

Exemplu. Un capital de Lei 452 dat cu 6% pe an, câte interese va aduce în $2^1/_2$ ani (să se facă după toate trei formulele)?

Rezolvire după formulă $I = \frac{C \times p \times a}{100}$

$I = \frac{452 \times 6 \times 2{\cdot}5}{100} = \underline{\underline{67{\cdot}80}}$ Lei.

Acelaș exemplu rezolvit după formula $I = \frac{C \times p \times l}{1200}$

$2^1/_2$ ani = 30 luni

deci $I = \frac{452 \times 6 \times 30}{1200} = \underline{\underline{67{\cdot}80}}$ Lei.

Acelaș exemplu resolvit după formula $I = \frac{C \times p \times z}{36500}$

$2^1/_2$ ani = 912·5 zile

deci $I = \frac{452 \times 6 \times 912{\cdot}5}{36500} = \underline{\underline{67{\cdot}80}}$ Lei.

Exemplu 37. Câtă dobândă aduce un capital de Cor. 4000 în decurs de 3 ani cu 8% (pe an)?

<u>3 ani</u> = <u>36 luni</u> = <u>1095 de zile.</u>

α) *Interese pe ani*: $I = \frac{C \times p \times a}{100}$ se poate scrie altfel $= \frac{C \times p}{100} \times a$ adecă aflăm întâiu interesele pe un an și le înmulțim cu 3 ani, deci avem: $I = \frac{4000 \times 8}{100} = 320 \times 3$ ani $=$ <u>960 coroane.</u>

β) *Interese pe luni*: $I = \frac{C \times p \times l}{1200} = \frac{C \times p}{100} \times \frac{l}{12}$ (3 ani = 36 luni).

adecă: $I = \frac{4000 \times 8}{100} = 320 \times \frac{36}{12} = 320 \times \frac{3}{1} =$ <u>960 coroane</u>

γ) *Interese pe zile:* $I = \frac{C \times p \times z}{36500} = \frac{C \times p}{100} \times \frac{z}{365}$ (3 ani = 1095 zile).

adecă: $I = \frac{4000 \times 8}{100} = 320 \times \frac{1095}{365} = 320 \times \frac{3}{1} = \underline{\underline{960}}$ coroane.[1])

§. 18. Avantaje la calcularea intereselor pe zile. Divizori fixi.

In urma uzului comercial formula generală cunoscută la pag. 34 adecă: $I = \frac{C \times p \times z}{36500}$ s'a schimbat în practică astfel, că anul se socoteşte numai cu 360 de zile. Această uzanţă comercială este primită peste tot, deşi în realitate se face o mică greşală, căci, luându-se *divizorul* mai mic, se capătă totdeauna interese ceva mai mari.

Corect ar fi, să întrebuinţăm formula cu divizorul 365, de câteori luăm zilele după cum sunt în calendar, iar divizorul 360, de câteori vom socoti zilele luând lunile în mediu de 30 de zile.

In unele state, pentru interese anticipative, cu deosebire la scontarea poliţelor, se iau lunile cu atâtea zile, câte au, adecă după călindar, iar în divizor întrebuinţează numai 360 de zile, prin ceeace în realitate se calculează interese ceva prea mult. Astfel se calculează d. e. în Austro Ungaria, Franţa, România etc. In Germania se iau lunile cu 30 de zile dar pentru aceea se întrebuinţează în divizor numărul 360, iar în Anglia se iau zilele după calendar şi anul de 365 de zile.

Prin luarea anului în divizor de 360 de zile, se uşurează mult calcularea intereselor, deoarece procentul din numărător se poate foarte des simplifica cu numitorul 360.

Să luăm un caz practic d. e. să se calculeze interesele cu 6% dela franci 4580·— pe 42 de zile. $I = \frac{4580 \times 6 \times 42}{36000} = \underline{\underline{32.06}}$ franci.

Dacă ne uităm mai deaproape la formulă, vedem, că procentul 6 şi divizorul 36000 se poate împărţi (cu 6) şi astfel căpătăm fracţiunea mai simplă $I = \frac{4580 \times 42}{6000}$. Fiindcă totdeauna, când avem să căutăm interesele cu 6%, putem face această simplificare, de aceea nu mai scriem pe 6 în numărător, iar în numitor punem numărul 6000. *Acest număr se numeşte divizorul fix pentru 6%, sau cheia intereselor pe zile pentru 6%.*

[1]) Rezolvirea aceasta, în trei feluri, să se compare cu exemplu dela pag. 32.

Dacă luăm alt procent d. e. 5% putem face simplificarea în 7200, sau 4% şi avem 9000 etc. *Numim deci divizor fix sau chee de interese acel număr care se capătă dacă dividăm numărul fundamental 36000 cu procentul.* Intrebuinţând această simplificare la calcularea intereselor pe zile, avem următoarea formulă simplificată:

$$\text{Interesele pe zile} = \frac{\textbf{Capitalul} \times \textbf{zilele}}{\textbf{divizorul fix (cheia)}}$$

Pentru unele procente nu se capătă un divizor fix potrivit, deoarece nu se cuprind fără rest în 36000. Aşa d. e. pentru 7% ne ajutăm astfel, că luăm divizorul fix cel mai apropiat, fie dela 6%, fie dela 8% şi în mod proporţional aflăm apoi interesele.

Exemplu 38. Cât fac interesele dela Cor. 2450 cu 7% pe 34 zile?

α) Calculăm mai întâiu cu 6%: $I = \frac{2450 \times 34}{6000} = 13·883$ cor.

Astfel avem interese pentru 6% = 13·883
+ (a şasea parte din 13·88) 1% = 2·313
deci interesele pentru 7% = $\underline{\underline{16·196}}$ coroane.

β) Calculăm interesele pentru 8%: $I = \frac{2450 \times 34}{4500} = 18·51$ (divizorul fix la 8%)

Astfel avem interese pentru 8% = 18·511
— (a opta parte din 18·51) „ 1% = 2·313
deci interesele pentru 7% = $\underline{\underline{16·198}}$ coroane.

Divizorii fixi (cheile de interese) mai uzitaţi sunt următorii:

Pentru 1 %	= 36.000	Pentru 4 %	= 9.000
„ 1½%	= 24.000	„ 4½%	= 8.000
„ 2 %	= 18.000	„ 5 %	= 7.200
„ 2¼%	= 16.000	„ 6 %	= 6.000
„ 2½%	= 14.400	„ 7½%	= 4.800
„ 3 %	= 12.000	„ 8 %	= 4.500
„ 3·6 %	= 10.000	„ 9 %	= 4.000
„ 3¾%	= 9.600	„ 10 %	= 3.600[1])

[1]) Dacă se ia anul de 365 de zile atunci un singur divizor fix se poate afla şi anume pentru 5%, căci $^{5}/_{36500}$ = 7300 şi pentru 2½, care e duplu adecă 14600. Dacă avem de calculat cu alte procente, facem în mod proporţional după interesele aflate cu 5%.

Exemplu 39. Cât face dobânda cu 9%, pe 80 de zile, dela un capital de Lei 2370·—? (divizor fix pentru 9% = 4000)

$$I = \frac{2370 \times 80}{4000} = \underline{\underline{47 \cdot 40}} \text{ lei.}$$

Cât face dobânda cu $4^1/_2$%?

Impărțim dobânda aflată pentru 9% cu 2 adecă: Lei 47·40:2 = $\underline{\underline{23 \cdot 70}}$

sau socotind după formula cu divizorul fix pentru $4^1/_2$%, adecă cu 8000 avem: $I = \frac{2370 \times 80}{8000} = \underline{\underline{23 \cdot 70}}$.

Cât face dobânda pentru $2^1/_4$?

Impărțim dobânda aflată pentru $4^1/_2$%, cu 2 adecă:

Lei 23·70:2 = $\underline{\underline{11 \cdot 85}}$ lei,

sau socotind după formulă, cu divizorul fix dela $2^1/_4$%, adecă 16000, avem: $I = \frac{2370 \times 80}{16000} = \underline{\underline{11 \cdot 85}}$ lei.

Exemplu 40. Cât fac interesele cu 8% pe 60 de zile, dela un capital de K 1350·—? (divizor fix pentru 8% = 4500).

$$I = \frac{1350 \times 60}{4500} = \underline{\underline{18 \cdot \text{— coroane.}}}$$

Cât fac interesele cu 4%? Luăm $^1/_2$ din 18 adecă 18:2 = $\underline{\underline{9 \cdot \text{— cor.}}}$

sau după formulă, cu divizorul fix dela 4%, adecă cu 9000, avem: $I = \frac{1350 \times 60}{9000} = \underline{\underline{9 \cdot \text{— coroane.}}}$

Cât fac interesele cu 2%? Luăm jumătate din 9 = $\underline{\underline{4 \cdot 5 \text{ coroane,}}}$

sau după formulă, cu divizorul fix dela 2%, adecă 18000 avem:

$$I = \frac{1350 \times 60}{18000} = \underline{\underline{4 \cdot 5 \text{ coroane.}}}$$

§. 19. Alte avantaje la calcularea intereselor pe zile.

Formula intereselor pe zile arătată în §. precedent este:

$I = \frac{C \times z}{\text{divizorul fix}}$ această formulă, aplicată pentru 6%, adecă cu divizorul fix 6000, se exprimă în următorul mod: $I = \frac{C \times z}{6000}$ sau, scriind altfel, avem $I = \frac{C \times z}{100 \times 60} = \frac{C}{100} \times \frac{z}{60}$.[1]

Așadară pentru procentele, cari au divizori fixi, stabilim următoarea regulă practică: *împărțim capitalul cu 100 și ce căpătăm, înmulțim cu zilele pe divizorul fix, adecă:* $\mathbf{I} = \frac{\mathbf{C}}{\mathbf{100}} \times \frac{\mathbf{z}}{\mathbf{divizorul\ fix}}$.

Exemplu 41. Cât fac interesele cu 6%, pe 120 de zile, dela un capital de Lei 1348?

$$I = \frac{1348}{100} \times \frac{120}{60} = \frac{13 \cdot 48}{100} \times 2 = 13 \cdot 48 \times 2 = \underline{\underline{26 \cdot 96}} \text{ Lei.}$$

Exemplu 42. Cât fac interesele cu 6%, pe 60 de zile, dela un capital de Lei 1348?

$$I = \frac{1348}{100} \times \frac{60}{60} = \underline{\underline{13 \cdot 48}} \text{ lei.}$$

Dacă privim mai de aproape aceste două exemple, vedem, că se face o simplificare de tot ușoară între zile și divizorul fix 60. Dacă ne uităm numai la exemplu din urmă, unde avem să căutăm interesele pe 60 de zile, vedem că interesele sunt tocmai a suta parte din capital, deoarece $\frac{60}{60}$ ne dă ca rezultat 1, care ca factor nu multiplică și astfel din întreaga formulă a intereselor ne rămâne $\frac{1348}{100}$. De aci stabilim regula: *că, dacă zilele sunt egale cu divizorul fix, atunci interesele se află simplu împărțind capitalul cu 100.*

Exemplu 43. Cât fac interesele cu 9%, pe 40 de zile, dela un capital de K 3268·—? (divizorul fix 4000 sau 100 × *40*)

$$I = \frac{3268}{100} \times \frac{40}{40} = \underline{\underline{32 \cdot 68}} \text{ coroane.}$$

Această împrejurare ne duce la o înlesnire foarte mare în calcularea intereselor. De câteori avem de calculat interesele, ne uităm mai întâiu la procent și astfel cunoaștem îndată divizorul fix simplificat (prescurtat); ne uităm după aceea la zilele pentru calculat și *luăm deocamdată un număr de zile egal cu divizorul fix;* în chipul acesta interesele se află dacă împărțim capitalul cu 100, iar interesele pe restul zilelor le aflăm prin deducțiune.

Exemplu 44. Cât fac interesele pe 65 de zile, cu 9%, dela un capital de K 3268? (să se observe exemplul de mai înainte).

[1] In chipul acesta avem *divizori fixi simplificați* sau *împărțiți cu 100;* așadară pentru 6% divizorul fix este 60 pentru 9% = 40 pentru 8% = 45 etc.

Deoarece pentru 9% divizorul fix este 40, de aceea calculăm mai întâiu interesele pentru 40 de zile și astfel avem:

$$I = \frac{3268}{100} \times \frac{40}{40} = 32{\cdot}68 \text{ coroane.}$$

Deducere: dela K 3268 fac interese cu 9% pe 40 de zile 32·68

"	"	" 20	"	16·34
"	"	" 5	"	4·085
		pe 65 zile		K 53·105

Pentru a se vedea avantajele acestei proceduri de calculare, vom lucra acelaș exemplu după formula $I = \frac{C \times p \times z}{36000}$, sau pentru 9% dupa formula $I = \frac{C \times z}{4000}$ deci $I = \frac{3268 \times 65}{4000} = 53{\cdot}105$ coroane, adecă acelaș rezultat, care însă s'a aflat, întrebuințând mai mult timp de lucru.

Exemplu 45. Cât fac interesele cu 6%, pe 60 de zile, dela un capital de franci 4600?

Divizorul fix pentru 6% este 60 și zilele sunt tot 60 deci: pe 60 de zile fac interesele $\frac{4600}{60} \times \frac{60}{60}$ = franci 46·—

Exemplu 46. Cât fac interesele cu 6%, pe 70 de zile, dela un capital de frcs 4600?

pe 60 de zile	fac	interesele	frcs 46·—
" 10	" (46 : 6 =)	"	+ 7·66
pe 70	=		frcs 53·66

Exemplu 47. Cât fac interesele cu 6%, pe 50 de zile, dela un capital de frcs 4600?

pe 60 de zile fac interesele		frcs 46·—
" 10	" (46 : 6 =)	— 7·66
		frcs 38·34

Exemplu 48. Cât fac interesele cu 8%, pe 75 de zile, dela un capital de Lei 8540·—?

Divizorul fix simplificat este 45 deci:

pe 45 de zile	fac interesele	Lei	85·40
" 15	" (85·40 : 3 =)	"	28·466
" 15	"	"	28·466
		Lei	142·332

Exemplu 49. Cât fac interesele cu 7½% pe 90 de zile dela un capital de Lei 4200·—?

Aflăm întâiu pentru 6%, cu divizorul fix 60, deci:

pe 60 de zile	fac int.	Lei	42·—	
" 30	"	"	21·—	
pe 90 de zile cu 6%	=	Lei	63·—	63 : 6 = 10·50
" " " 1%	=	"	10·50	
" " " ½%	=	"	5·25	
pe 90 de zile 7½%	=	"	78·75	

Exemplu 50. Cât fac interesele la depuneri spre fructificare, cu 4% pe 180 de zile, dela un capital de Cor. 6000·—?

Divizorul fix pentru 4% este 90 deci:

pe 90 de zile	fac	interesele	Cor. 60·—
" 90	"	"	" 60·
pe 180	"	"	Cor. 120·—

Exemplu 51. Cât fac interesele la depuneri spre fructificare, cu 4% dela un capital de Cor. 6000·— pe 120 pe 119 pe 100 pe 80 pe 45 etc. de zile?

a)

pe 90 de zile	=	Cor.	60·—
" 30 "	=	"	20·—
120 "	=	Cor.	80·—

b)

pe 90 de zile	=	Cor.	60·—
" 30 "	=	"	20·—
" 120 "	=	"	80·—
— 1 zi (20 : 30)	=	"	0·666
pe 119 zile		Cor.	79·334

c)

pe 90 de zile	=	Cor.	60·—
" 10 (60 : 9)	=	"	6·666
100 de zile	=	Cor.	66·666

d)

pe 90 de zile	=	Cor.	60·—
" 10 "	=	—	6·666
80 de zile	=	Cor.	53·334

e) pe 90 de zile = Cor. 60·—
„ 45 „ = Cor. 30·— etc.
„ 1zi(30:45)= „ 0·666
„ 1zi(60:90)= „ 0·666 etc.

f) pentru 1 zi = 0·666
„ 2 zile = 1·332
„ 3 „ = 1·998 etc.

§. 20. Alte avantaje; divizori fixi simplificați; numeri de interese.

Formula generală a intereselor pe zile este: $I = \frac{C \times p \times z}{36000}$ această formulă, fără a i-se schimba esența și valoarea o putem scrie și altfel și anume: $I = \frac{C \times z \times p}{100 \times 360}$ sau $I = \frac{C \times z}{100} \times \frac{p}{360}$ și astfel formula am despărțit-o în două părți.

Partea primă ne spune, ca să *multiplicăm capitalul cu zilele și productul să-l împărțim cu 100.* Rezultatul, ce se capătă prin această operațiune, îl numim *Numeri de interese* sau mai pe scurt *Numeri* și *Numere* și-l vom însemna cu litera *N* sau *Nri*, așadară $\mathbf{N} = \frac{\mathbf{C} \times \mathbf{z}}{\mathbf{100}}$ prin urmare: *Numerii sunt productul din capital și zile, împărțit cu 100.*

Partea a doua a formulei din urmă ne spune, ca Numerii să-i multiplicăm cu $\frac{p}{360}$, pentru a căpăta interesele.

Expresiunea $\frac{p}{360}$ se poate simplifica după mărimea, ce o reprezentă p într'un anumit caz. Dacă d. e. $p = 6\%$ atunci $\frac{6}{360} = \frac{1}{60}$ și astfel vom zice: *că interesele cu 6% se află, dacă multiplicăm Numerii cu $^1/_{60}$ (multiplicator fix)* sau (fiindcă 1 ca factor nu schimbă valoarea) vom zice că: *interesele cu 6% dela un capital oarecare se află, dacă Numerii căpătați $\left(\frac{C \times z}{100}\right)$ îi împărțim cu divizorul fix 60.*

Făcând în chipul acesta simplificări în formulă pentru diferite procente, vom căpăta următorii divizori fixi, pe cari spre deosebire de cei cunoscuți la pag. 37 îi vom numi *divizori fixi simplificați.*

Pentru	**1%**	avem	$\frac{1}{360}$	deci divizorul fix este:			**360**
„	$1^1/_2\%$	„	$\frac{1·5}{360}$	„	„	„	240
„	**2%**	„	$\frac{2}{360}$	„	„	„	**180**
„	$2^1/_4\%$	„	$\frac{2·25}{360}$	„	„	„	160
„	$2^1/_2\%$	„	$\frac{2.5}{360}$	„	„	„	144
„	**3%**	„	$\frac{3}{360}$	„	„	„	**120**
„	3·6%	„	$\frac{3·6}{360}$	„	„	„	100
„	$3^3/_4\%$	„	$\frac{3·75}{360}$	„	„	„	96
„	**4%**	„	$\frac{4}{360}$	„	„	„	**90**
„	$\mathbf{4^1/_2\%}$	„	$\frac{4·5}{360}$	„	„	„	**80**
„	**5%**	„	$\frac{5}{360}$	„	„	„	**72**
„	**6%**	„	$\frac{6}{360}$	„	„	„	**60**
„	$7^1/_2\%$	„	$\frac{7·5}{360}$	„	„	„	48
„	**8%**	„	$\frac{8}{360}$	„	„	„	**45**
„	**9%**	„	$\frac{9}{360}$	„	„	„	**40**
„	**10%**	„	$\frac{10}{360}$	„	„	„	**36**

O deosebită întrebuințare are calculațiunea intereselor cu Numeri la calcularea conturilor curente, cari se vor tracta amănunțit mai încolo (în partea III-a a acestei cărți) și la scontul de cambii, *când o bancă scontează unei singure persoane mai multe polițe cu diferite scadențe.* Pentru a nu se afla interesele pentru fiecare poliță separat se află la început numai Numerii $\left(\frac{C \times z}{100}\right)$ și la urmă se face o sin-

gură dată o împărţire cu divizorul fix al procentului de scont. Totasemenea stă lucrul şi la afacerile de cont curent; se află adecă Numerii debitori (din Debit) şi Numerii creditori (din Credit), se face saldul lor şi se calculează interesele numai o singură dată, prin ceeace se uşurează foarte mult calcularea.

Până când se va aduce exemple speciale, la borderouri de scont şi la conturi curente, vom arăta aici câteva calculări practice.

Exemplu 52. Cât fac interesele cu 6% dela următoarele capitaluri, pe timpul ce se va arăta. (Aici nu spunem ce are să se facă cu interesele, să se scadă, sau să se adune la capital; toate aceste capitaluri privesc pe una şi aceeaş persoană)?

K 2450·50	pe 20 zile	= 490	Numeri
„ 3275·25	„ 40 „	= 1310	„
„ 3582·67	„ 50 „	= 1792	„
„ 3600·—	„ 60 „	= 2160	„
		5752	Numeri

Amintim, că în practică dela 0·50 se ia corectura cu o coroană, un franc, o marcă; deasemenea dela toate centimele, ce trec peste 0·50; iar centimele mai puţine ca 0·50 se lasă neconsiderate. Tot astfel după ce înmulţim capitalul cu zilele şi împărţim cu 100, adecă dela Numeri iarăş se ia corectura, aşa d. e. dacă am căpăta Nrii 327·50 luăm 328, iar dela 327·48, luăm Nri 327, lăsându-se neconsiderate zecimalele de Numeri.

Astfel în cazul nostru 2451 × 20 = 49020 : 100 = 490·20, sau neconsiderând zecimalele de Numeri, avem 490. Mai departe 3275×40 = 1310,00; 3583×50 = 1791·50 = 1792; 3600 × 60 = 216000 = 2160.

Adunând toţi Numerii rezultă 5752, cari împărţiţi o singură dată cu divizorul fix simplificat 60, ne dau interesele în sumă de K 95·866.

Se poate face proba aflându-se interesele separat pentru fiecare sumă şi vom afla acelaş rezultat, bine înţeles că vom lucra mai mult timp şi vom face patru împărţiri cu 60 (sau cu 6000).

Pe când, la conturile curente, aproape în toate ţările, se află Numerii şi interesele aşa precum s'a arătat mai înainte, adecă lucrând cu divizorii fixi simplificaţi şi rotunzindu-se sumele de bani şi Numerii la întregi, pe atunci la scontul cambiilor, unii nu fac diviziunea cu 100 şi astfel au Numeri $C \times z$ şi din aceştia află interesele împărţindu-i cu divizorul fix nesimplificat, în cazul prezent cu 6000.

Să luăm Numerii nesimplificaţi adecă $C \times z$ şi vom avea suma Numerilor = 49020
= 131000
= 179150
= 216000

575170 : 6000 = 95·861.

Fiind diferinţa aproape disparentă la calcularea din urmă *iar calcularea* cu divizori fixi simplificaţi şi cu luare de corectură, *fiind mai avantajoasă, totalitatea bancherilor şi a băncilor se folosesc de ea.*

Fiecare calculator trebue să ştie bine şi *să aibă în memorie, divizorii fixi simplificaţi* dela pag. 43, *ca să opereze cu ei*, cât se poate de iute.

Peste, tot în ţările cu franci, mărci şi coroane, se lucrează după cum s'a făcut la început, căci diferinţa ce ar fi în părţi de centime nu are valoare reală (în ţările cu franci se ia corectura pentru sume totale tot din 5 în 5 centime: în Anglia, unde unitatea de monetă reprezentă o valoare mare, se calculează la preciziune şi după cum s'a mai spus se ia anul de 365 de zile).

§ 21. Scontul.

Până acum am vorbit numai de calcularea intereselor, adecă a dobânzii dela un capital oarecare, pe un timp mai mare sau mai mic. Nu am spus nimic, ce se face cu dobânda calculată, dacă se scade sau se adaugă la capital. Inainte de a spune acest lucru, vom aminti, că un capital se împrumută şi astfel se naşte o relaţie între creditor şi între debitor. De prezent împrumuturile se dau în baza unui document, făcut după anumite cerinţe; astfel se fac, obligaţiuni de tot felul pentru împrumuturi de bani, se fac poliţe (cambii), se fac acte de împrumut ipotecar, de împrumut pe amanet şi aşa mai departe. Preţul sau chiria banilor împrumutaţi se numeşte în general dobândă sau interese. Dobânda se poate lua *înainte, anticipativ*, adecă atunci când se face şi obligaţia, sau se socoteşte şi se ia la urmă, la terminul contractat, adecă *decursiv*. De aici urmează, că suma scrisă în obligaţie s'a dat efectiv adecă în realitate şi întreagă (la dobânda decursivă) sau s'a dat dupăce s'a scăzut interesele (la dobânda anticipativă).

In practică trebue totdeauna să se facă distingţiune între suma efectivă primită sau dată şi între suma de plată.

Dacă chiria banilor se socoteşte şi se ia la urmă, la scadenţă, *se zice în practică dobândă sau interese*, iar dacă chiria banilor se ia în ziua când se face transacţiunea, adecă anticipativ, cu anticipaţie, chiria astfel luată se numeşte în practică *scont.*

Aşadară *scontul*[1]), *discontul*, *escontul* (ital. *sconto*, franţ. *escompte*) *este dobânda, ce se scade, dacă o sumă de bani se plăteşte înainte de scadenţă, adecă înainte de terminul de plată.*

In afacerile de bancă însă a *sconta*, a *disconta* sau a *esconta* înseamnează a cumpăra sau a vinde poliţe (cambii)[2]) înainte de terminul de plată, scăzând scontul cu un oarecare procent dela ziua cumpărării până la scadenţa poliţelor.

Un bancher sau o bancă, care a scontat multe poliţe, va putea, dacă are lipsă de numărar, să *reesconteze* poliţele, ce le are în portofoliu (va putea reesconta portofoliul) la un alt bancher, sau bancă mai mare. Procentul de reescont totdeauna trebue să fie mai mic ca procentul de scont, cu alte cuvinte reescontarea trebue să fie mai eftină ca scontarea, căci altfel nu se plăteşte să se facă reescontări.

Şi bancherul sau banca ca orice comersant caută să cumpere eftin şi să vândă scump. Aşa se şi întâmplă la scontări, căci scontarea se aseamănă cu o cumpărare şi plătirea poliţei din partea scontatorului se aseamănă cu o vânzare de marfă. Un bancher *cumpără* d. e. azi în 3 Martie o poliţă de Lei 10.000 de plată peste 4 luni, cu 9% interese. El o cumpără mai eftin, căci scade dobânda de 300 lei şi astfel plăteşte azi în 3 Martie real sau efectiv numai 9700 lei şi peste patru luni, adecă la 3 Iulie încasează Lei 10.000. Aşadară bancherul a

---

[1]) In limbagiul comercial se numeşte *scont* chiar şi *taxa* (franţ. le taux, germ. Zinsfuss,) sau *măsura* (etalonul) sau *procentul* cu care se socoteşte dobânda la scontare. Astfel se zice: banca a urcat scontul la 5%, sau scontul băncii este $4\frac{1}{2}$% etc. Când se zice numai *dobândă* de 5%, se înţelege de regulă dobânda sau interese decursive d. e. la depuneri spre fructificare, sau şi la *lombard*, adecă la *avansări* pe efecte, mărfuri, warante etc. când dobânda e decursivă.

[2]) In anumite împrejurări poliţele sau cambiile se mai numesc: efecte de primit, de încassat, rimese sau remise; efecte de plată, trate; devise sau rimese şi trate în bani streini plătibile după curs; cursul poliţelor în bani streini se numeşte în cota de Bucureşti: „*schimb*" (change) iar în Austro-Ungaria „*cursul devizelor*". Detalii despre poliţe: vezi I. C. Panţu *Ştiinţa conturilor* pag. 163—176 şi 284—286 şi *Corespondenţa comercială* pag. 127 - 175.

cumpărat marfa (a primit poliţa) cu Lei 9700 şi a vândut'o (căci el dă poliţa dela sine) cu Lei 10 000. *Vedem deci, că şi la scont avem două valori adecă, preţul de cumpărare şi preţul de vânzare şi dobânda la scontări, sau scontul este prin urmare diferinţa între preţul de cumpărare şi de vânzare al poliţelor.*

Taxa de scont, etalonul sau procentul (măsura) de scont se schimbă în continuu; el depinde de situaţia generală a capitalului în piaţă şi este cu atât mai mic cu cât este mai mare abundanţa de capital şi cu cât este mai mare siguranţa iscăliturilor de pe cambii; din contră se ridică procentul de scont, când este lipsă de capitaluri şi când iscăliturile de pe cambii nu oferă destulă garanţie; chiar şi terminul de plată are o oarecare influinţă asupra scontului.

După cum terminul de plată este mai lung sau mai scurt, cambiile iau numirea de *cambii cu scadenţă lungă, hârtii lungi* (*papier long, langes Papier;* cu scadenţă până la trei luni) şi *cambii cu scadenţă scurtă, hârtii scurte (papier court, kurzes Papier;* cu scadenţă până la 6 săptămâni); se mai aude în unele pieţe vorbindu-se şi de *hârtii mijlocii* (cu scadenţă cam între 40—70 de zile) şi de *cecuri* cari sunt ca nişte poliţe cu scadenţă până la 8 sau 11 zile.

Calcularea scontului se face între comercianţi *la sută*, aşa că suma scrisă în cambie se consideră ca *valoare curată* a capitalului, deşi din punct de vedere teoretic nu este corect. Este însă foarte lesne şi comod a face o calculare la sută şi astfel s'a adoptat de întreaga lume comercială această procedură. Scontul uzitat în practică, care este ceva mai mare (deci în favorul bancherului şi al băncii), se şi numeşte *scont comercial,* spre deosebire de calcularea scontului *peste sută*, care este ceva mai mic, însă corect şi poartă numele de *scont aritmetic.*[1])

Mărimea procentului, cu care se fac scontările (taxa de scont, măsura sau etalonul, zis şi scontul) într'o ţară, este foarte mult influinţată de procentul *băncilor naţionale* din fiecare stat, cari sunt privilegiate şi (aproape exclusiv) îndreptăţite să facă emisiune de bilete de bancă (note de bancă). Aceste institute de emisiune, pe cari le numim cu un termin general *bănci naţionale* (uneori numai: *bănci*: *bancă*) poartă in diferite state diferite numiri oficiale. Astfel in Austro-Ungaria se numeşte:

---

[1]) Cu *scontul aritmetic* ne vom ocupa într'un paragraf separat, numai pentru a limpezi chestia, din punct de vedere teoretic.

„bancă austro-ungară“, în Germania: *„bancă imperială germană“* (Deutsche Reichsbank), în Franța: *„banque de France“*, în Anglia: *Bank of England“*, în Italia: *„banca nazionale“* în România: *„banca națională a României“* etc.

Peste tot băncile de emisiune sau băncile naționale *urcă procentul de scont*, (etalonul; la noi se mai zice și: *rata de bancă* sau *rata băncii)* dacă oferta de cambii pentru a fi scontate este prea mare și în consecință este mare și emiterea de bilete de bancă (căci băncile naționale cumpără cambiile cu biletele proprii), și din contră, *scade* procentul de scont, dacă banca — fiindcă nu se prezentă destule cambii spre scontare, — dispune de o sumă prea mare de bilete de ale sale neîntrebuințate. Pe lângă acest procent de scont (rata băncii; etalonul, măsura sau taxa de scont) al băncilor naționale există în fiecare stat și piață și un *procent de scont privat* (scont privat, discont privat, etalon privat), care, cu deosebire în centrele mari finanțiare, este, din timp în timp mai scăzut decât procentul (scontul) băncilor naționale. Astfel uneori în Paris la băncile particulare de primul rang se întâmplă ca scontul (procentul de scont) să fie chiar cu 1%, cu $1^1/_2$% mai scăzut decât scontul băncii naționale. Se întâmplă și din contră ca scontul privat să fie cu mult mai scump decât al băncii (naționale), cu deosebire dacă sunt polițe cu termine mai lungi și cu iscălituri mai puțin sigure.

Inainte de a trece la calcularea scontului și la diferite uzanțe vom aminti ceva despre fixarea zilei de plată, adecă despre scadența polițelor. Scadențe mai obicinuite pot fi:

1) la o *anumită zi* d. e. la 13 Martie etc.; 2) *la vedere* adecă la prezentare (vista, à vue); 3) la un timp *după vedere*, adecă la un timp (10 zile, 2 luni etc.) după prezentarea spre acceptare; 4) *à dato*, adecă la un anumit timp dela dată, d. e. trei luni dela dată; 5) *primo*, adecă la 1-a zi a lunii; 6) *medio*, adecă la 15 a fiecărei luni; 7) *ultimo* adecă la cea din urmă zi a lunii.

§. 22. **Uzanțele mai principale de scontare în diferite țări.**

Banca austro-ungară scontează cambii în valoare de coroane, cu o scadență de cel mult trei luni (92 de zile), cari să aibă de regulă trei sau cel puțin două iscălituri bine acreditate. Locul de plată în

orice caz are să fie o *piață de bancă*, adecă o piață în care să existe o *filială*, o *sucursală*, sau o *reprezentanță* (Banknebenstelle) a băncii austro-ungare. La cambiile, de plată în orașul unde se face scontarea, *se ia un scont pentru cel puțin 5 zile,* iar la cambiile, ce sunt *de plată în alte orașe,* cu legătură directă, *un scont pentru cel puțin 10 zile.* Dacă nici aceste 5 sau 10 zile nu ar da interese de 60 de fileri, atunci se ia în socoteală acest *minim de bancă* (adecă 60 fil.) sau Numerii, ce corespund.

Sumele din cambii se iau în considerare, la calculațiunea scontului, numai în coroane întregi; sumele de bani (fileri, heleri) de 50—99 se iau ca 1 coroană, iar sume de fileri sub 50, nu se consideră.

Lunile se iau cu zilele după calendar, iar anul de 360 de zile neconsiderându-se ziua de calculare.

Scontatorul, adecă persoana care voește să sconteze, trebue să formeze și se înainteze băncii austro-ungare o listă de scont, adecă un borderou pe un anumit formular, în care să inducă sumele și scadența cambiilor, persoanele iscălite, domiciliul etc.

Banca națională a României scontează numai cambii cu trei iscălituri ale unor persoane sau firme solide și bine acreditate; cu două iscălituri, numai dacă scontatorul are deschis un cont curent cu acoperire de efecte publice. Scadența cea mai mare a polițelor poate fi 100 de zile și cea mai mică 15 zile, fără deosebire de locul de plată. Scontatorul formează pe un anumit formular un borderou pentru toate cambiile, ce le prezentează la scontare. Valoarea polițelor nu poate fi mai mică ca 2000 de lei, iar *scontul*, calculat *în parte pentru fiecare cambie*, nu poate fi mai puțin de 1 leu de bucată (de apoint, de apunt); pentru cambii, cari singuratice într'un borderou nu ar da un scont de cel puțin 1 leu, se va lua la calculare suma de 1 leu, sau Numerii ce corespund (d. e. pentru 6% s'ar lua în borderoul băncii 60 de Numeri etc.).

Lunile se socotesc cu zilele după călindar, anul de 360 de zile și ziua de calculare nu se consideră.

Pe lângă cele spuse în acest paragraf se mai poate aminti, că la băncile particulare și pela bancheri se calculează la scontări și *o proviziune* sau *comisiune* dela suma scontată a cambiilor, sau dela suma nominală adecă nescontată. Proviziunea aceasta în realitate scumpește scontul.[1]) Uneori. și cu deosebire când polițele se negoțiează la bursă

[1]) Mărimea proviziunei depinde de mărimea procentului cu care se calculează și de timp. Dacă scontarea unei polițe s'a făcut pentru timp de o lună cu 6% (pro anno) și se ia $^1/_8$% proviziune, atunci procentul proviziunei pe an este de 12 ori $^1/_8 = {}^{12}/_8 = {}^3/_2$ 1·5% pe an, deci adunând acest procent la procentul de scont avem adevăratul procent cu care s'a făcut scontarea, adecă 6% scont + $1^1/_2$% proviziune, deci s'a scăzut un scont de $7^1/_2$%.

are să se socotească şi un curtaj, cam de $^1/_2{}^0/_{00}$; în comerciul particular de bancă nu se obicinueşte a se calcula curtaj; în borderourile de scont mai întâlnim socotindu-se un timbru cam de 10 bani, fileri, şi alte spese ca porto, telegrame etc. şi timbrarea poliţelor cari nu au fost timbrate.

Lăsând la o parte alte detalii, mai amintim, că în *Franţa* se iau lunile cu zilele după călindar şi anul de 360 de zile, în *pieţele germane* se socotesc lunile de 30 de zile şi anul de 360 (*ultima* Februarie se ia totuşi numai 28 sau 29), în *pieţele elveţiene* se iau lunile după călindar şi anul 360 de zile. In *Anglia* însă se iau lunile cu zilele după călindar iar anul 365 de zile (chiar şi în anii visecţi, când ziua a 29 nu se socoteşte ca zi de discont). In Anglia mai există şi acum pentru poliţe uzanţa de *3 zile de respect*, astfel, că *o poliţă se plăteşte* numai a treia zi după scadenţă.

§. 23. Diferite exerciţii de scontare.

Exemplu 53. Azi în *15 Ianuarie*, scontez la o casă de schimb de aici o cambie, emisă în 31 Decembre, cu scadenţa două luni dela dată, în valoare de K 2725·—, cu $4^1/_2{}^0/_0$; cât face scontul şi cât primesc în numărar?

$$\text{Interesele adecă scontul} = \frac{2725}{100} \times \frac{44}{80} = \underline{\underline{14{\cdot}99 \text{ coroane.}}}$$

Aranjare: Valoarea nominală a poliţei la 28 Februarie K 2725·—
de scăzut scontul $^{44}/_4{}^1/_2$ „ 14·99
Valoarea scontată a poliţei per azi: 15 Ianuarie K 2710·01

Explicare: Poliţa emisă în 31 Decembre, per 2 luni dela dată, are scadenţa la 28 Februarie, adecă *ultimo* Februarie (când e an visect la 29); noi vindem[1]) poliţa la bancă în 15 Ianuarie, când e ziua de transacţie. Luând zilele după uzanţa din Austro-Ungaria (sau România), adecă *după călindar*, din Ianuarie 15, până în 31 avem: 17 zile: şi lăsând neconsiderată ziua

[1]) Când vindem o poliţă se face un *gir* sau *indosament*; proprietarul poliţei *iscăleşte* în dosul ei lăsând vro trei şire loc gol; o astfel de transmitere a dreptului se numeşte *gir alb*, gir în bianco, blanc sau gir necomplet; *girul e complet*, dacă proprietarul (remitentul) scrie în dos: „pentru mine să se plătească la ordinul Dlui N. N, se subscrie şi pune dată“. Remitentul se chiamă, de aci înainte *girant*, *indosant*, iar persoana sau banca căreia i-s'a girat (căreia i-s'a dat, i-s'a vândut) ia numele de *giratar*, *indosatar*.

de transacţiune (ziua de calculare) avem 16 şi cu 28 din Februarie sunt 44 de *zile de calculat, zile de scont*. In notă sau în borderou este obiceiul, ca să se scrie în formă de fracţie: zilele în numărător şi procentul în numitor.

Exemplu 54. *In 27 Aprilie*, scontează cu $8^0/_0$ o casă de schimb din Bucureşti o poliţă cu scadenţa de trei luni *după vedere*, în sumă de Lei 3771·50; această poliţă s'a prezentat spre acceptare în 20 Martie, adecă în aceea zi ia fost *vederea*; la astfel de poliţe, pe lângă iscălitura acceptantului, se pune şi ziua acceptării, pentru a se putea calcula, când e scadenţa *de 3 luni după vedere, adecă după 20 Martie;* scadenţa aşadară este *în 20 Iunie.*

Zilele de scont: din 27 Aprilie — 20 Iunie = 54 de zile şi pentru $8^0/_0$, divizorul 45.

$$\text{Scontul} = \frac{3772}{100} \times \frac{54}{45} = \frac{3772}{100} \times \frac{6}{5} = \underline{\underline{45{\cdot}26 \text{ lei.}}}$$

Aranjare: Valoarea nominală a poliţei la 20 Iunie Lei 3771·50
de scăzut scontul $^{54}/_8{}^0/_0$ „ 45·26
Valoarea scontată a poliţei per azi 27 Aprilie: Lei 3726·24 (corectură 25).

Exemplu 55. Azi în 20 Februarie N. Ionescu prezentează spre scontare casei de schimb S. Michalovici, loco, următoarele 3 poliţe şi anume: K 2000·— per 28 Februarie, K 4000·—per 15 April şi K 5000·— per 27 Maiu. Se calculează $8^0/_0$ scont, $^1/_{10}{}^0/_0$ proviziune dela suma scontată, şi 10 fileri timbru pe borderou. In această transacţiune Ionescu e *scontatorul, care vinde* şi Michalovici *scontatorul, care cumpără* poliţele; Ionescu girează poliţele în blanc, iscălindu-se în dosul lor.

Bordorou pentru Dl N. Ionescu loco.

K	2000·—	per	28 Februarie	zile:	8	Numeri	160
„	4000·—	„	15 April	„	54	„	2160
„	5000·—	„	27 Maiu	„	96	„	4800
K	11000·—					Numeri	7120

„ 158·22 scont $8^0/_0$ de scăzut
K 10841·78 din care scăzând:
K 10·84 proviziune $^1/_{10}{}^0/_0$
10·94 „ 0·10 timbru
K 10830·84 Valoarea scontată per azi, minus spesele.

Explicare: S'au luat zilele după călindar minus ziua de calculare, apoi s'au format Numeri $\frac{2000 \times 8}{100} = 160$ adecă $\frac{C \times z}{100}$ pentru toate trei poliţele; s'au adunat Numerii şi

suma lor împărțită cu divizorul fix pentru 8% ne dă scontul, adecă 7120 : 45 = 158·22 coroane; s'a scăzut scontul și a rămas suma scontată K 10841·78, dela care s'a mai scăzut și $^1/_{10}$% proviziune adecă 10·84, dimpreună cu 10 fileri timbru pe borderou. Astfel s'a căpătat *valoarea de plată*, care se numără lui N. Ionescu. Aici s'a scăzut proviziunea dela suma scontată, dar cele mai multe case de schimb socotesc proviziunea dela suma nominală a polițelor (aici ar fi fost K 11 în loc de K 10·84). Tot dela valoarea nominală se ia proviziunea în Austro-Ungaria la scontările, făcute la bursa din Viena sau din Budapesta.

Exemplu 56. S. Mihalovici, având lipsă de numărar, (poate că a venit cineva să ia împrumut etc.) *în 22 Februarie*, vinde cele 3 polițe scontate (din exemplu trecut Nr. 55) adecă le *reescontează* la banca austro-ungară. Mihalovici, care este proprietarul celor 3 polițe (giratar, indosatar) înaintează polițele indosate (*în alb* sau *complet*), induse și transcrise cu datele de lipsă într'o *listă de scont*, pe care o primește gratuit dela banca austro-ungară. Fiind firma S. Mihalovici bine acreditată, banca austro-ungară îi sconteează cu 4%, fără nici o proviziune. (Acesta e procentul de scont, etalonul, scontul, *rata băncii* de prezent; cu 4% sconteează și băncilor noastre mai mari, fără nici o proviziune).

Notă de scont.

pentru d-l S. Mihalovici, loco.

K	2000·—	per 28 Februarie	zile:	6	Numeri	120
„	4000·—	„ 15 Aprilie	„	52	„	2080
„	5000·—	„ 27 Maiu	„	94	„	4700
K	11000·—				Nr.	6900
	76·67	scont 4%				
K	10923·33					

Brașov, 22 Februarie 1909.

Explicare. Mihalovici, peste *două zile* de când a făcut scontarea cu 8% lui N. Ionescu, a *reescontat* la bancă cu 4%, profitând de diferința procentului. El scrie polițele în lista de scont (*A*), banca le controlează, face *cenzură*, și cari nu-i convin, la respinge, iar pe cele bune, adecă pe cele *bancabile*, sau (*scontabile*) le trece în altă listă (*B*), în care face scontarea; bineînțeles că polițele nebancabile le înapoiază prezentatorului; în cazul de față *cenzorii*[1]) au primit, pentru scontare, toate poli-

[1]) In România sub *cenzori* se înțeleg persoanele, alese în consiliul sau în comitetul de supraveghere și control al unei societăți pe acțiuni.

țele înaintate de Mihalovici. Formulare și liste se capătă gratuit dela bancă; de asemenea se pot cere dela bancă toate regulamentele de operațiuni, ce le face, precum și formulare și blanchete necesare.

Exemplu 57. *In 12 Maiu* scontăm la o bancă cu $5^1/_2$%, $^1/_8$% proviziune (dela suma nominală) și 10 fileri timbru, următoarele polițe (pentru a nu face repetiție le așezăm deodată în formă de borderou, lăsând neamintite, ca și mai înainte, persoanele iscălite în polițe).

K	428·75	scadența la 15 Iunie;	zile	34;	Nri	146
„	1379·50	„ „ 2 Iulie	„	51;	„	704
„	2987·25	„ „ 25 Iulie	„	74;	„	2210
„	3798·	„ „ 12 August	„	92;	„	3494
K	8593·50				Nri	6554

	K	100·13	scont $5^1/_2$%
	„	10·74	proviziune $^1/_8$%
„ 110·97	„	0·10	timbru
K 8482·53	suma de plată per azi.		

Explicare. Zilele s'au socotit din 12 Maiu până la scadența fiecărei polițe. Pentru Numeri s'a luat corectura și anume:

429 × 34	1380 × 51	2987 × 74	3798 × 92
145·86=146 Nr.	703·80=704 Nri.	2210·38=2210	3494·16=3494

Exemplu 58. *In 5 Martie,* predăm băncii austro-ungare în Budapesta, cu o listă de scont *(A)*, următoarele polițe și ea ne dă, un borderou sau lista de scont *(B)*, după cum urmează:

K	6000·—	scadența la 8 Martie, loco;	zile	5(minimul;)	Nri	300
„	3000·—	„ „ 12 Martie, Arad	„	10	„ „	300
„	350·40	„ „ 17 Martie, Lugoș	„	—	„	54 (minimul)
„	4000·—	„ „ 26 Maiu, Lugoș	„	82	„	3280
K	13350·40				Nri	3934
„	43·71	scont 4%				
K	13306·69	suma scontată, ce o plătește banca.				

Explicare: Din 5 Martie până la 8 Martie ar fi numai 3 zile, dar după normele băncii se ia *minimul* de 5 zile, fiindcă platnicul (acceptantul) are să facă plata tot în Budapesta, adecă în locul unde se face scontarea, deci $\frac{6000 \times 5}{100} = 300$ Numeri; la polița a două din 5 Martie până la 12 Martie ar fi 7 zile, dar, fiindcă plata e de făcut în alt oraș se ia *minimul* de 10

zile, deci $\frac{3000 \times 10}{100} = 300$ Numeri; La polița a treia ar fi zile 12, dar $\frac{350 \times 12}{100}$ ar da numai 42 de Numeri și aceștia, dividați cu divizorul fix 90, ar da ca interese numai 47 de fileri, deci, fiindcă normele băncii spun, ca să se ia interese cel puțin 60 fileri de o poliță, deaceea, în loc de 42 de numeri, luăm 54 ca minimul, căci 54 : 90 = 0·60 fileri.

Notă. In practică se pot sconta cupoane, chitanțe despre leafă pe o lună viitoare, se poate sconta o moștenire, o pretensiune, o factură cu termin de câteva luni.

§. 24. Avans pe efecte publice sau lombard.[1])

Orice împrumut luat pe gaj sau amanet (zălog) se numește *avans pe gaj* sau *lombard.* Ca gaj pot fi metale prețioase, mărfuri în magazine particulare, în docuri și silosuri pe tren sau în vapoare (conosamente), în fine orice obiecte mobile cu valoare. Cu deosebire însă efectele publice, cotate la bursă, se potrivesc ca gaj sau amanet pentru lombardări.

A *lombarda* însemnează a lua un împrumut pe efecte publice, ce se depun ca gaj. Imprumutatul dă o *obligație* despre suma de bani primită, iar împrumutătorul, banca, cassa de păstrare sau o persoană oarecare, dă (eliberează) un *înscris de amanet (înscris de lombard).* Avansul de bani (suma dată împrumut), care se urcă dela 60—90% din valoarea după curs a efectelor amanetate, se dă cu *dobândă anticipativă* sau *decursivă.* Dacă cursul efectelor scade, așa că gajul (amanetul) nu mai corespunde proporției de procent cu care s'a contractat împrumutul, atunci împrumutatul trebue să împlinească această scădere de curs sau cu numărar sau cu alte efecte sau în fine să replătească o parte din împrumut.

Pentru practică, este bine a se cunoaște cele mai de căpetenie condiții ale băncii austro-ungare pentru *lombardarea de efecte, avansul pe efecte* sau *pentru împrumutul pe amanet* (*Darlehen gegen Handphand*). *Banca* dă împrumuturi pe trei luni în sumă dela 100 de coroane în sus, cu *interese decursive* și anume cu ½% (pentru amanet de rente sau scrisuri fonciare) sau cu 1% (la altfel de efecte) mai mult decât este etalonul de scont al băncii (austro-ungare). Imprumutul se dă tot

[1]) Acest paragraf este luat din Kreibig, partea III-a.

în sume rotunde, cari sunt divizibile cu 10. La scadență se poate prelungi împrumutul. Cu privire la *bonitatea* efectelor, adecă cu privire la *gradul de valoare* al diferitelor efecte, *banca* a grupat toate efectele indigene în patru clase (care se pot vedea în regulamentul de operațiuni al băncii) și acordă 90%, 85%, 75% și 60% în această ordine și cantitate de procente, împrumuturi din valoarea după curs, rotunzită astfel, ca împrumutul să se poată împărți cu 10. (Aici nu mai aducem exemple speciale, deoarece este vorba simplu de calcularea dobânzii anticipate, sau decursive).

Notă. Avansul pe efecte sau lombardul cu dobândă anticipată se aseamănă cu scontul, căci putem zice, că se scontează obligația împrumutatului, și procentul ar trebui să fie egal, ba chiar mai mic ca procentul de scont. In practică însă, băncile particulare iau o dobândă ca și la scont, ba uneori chiar mai mare. Când dobânda se socotește și se ia la lombard decursiv, atunci împrumutatul are un avantaj și anume, dacă, după un anumit timp, replătește împrumutul, i-se ia dobândă numai pe cât a folosit împrumutul; la tot cazul băncile fixează un minim de zile pentru luarea dobânzii, de regulă 15 zile. Când dobânda e anticipativă, atunci împrumutul se replătește la scadență, iar, dacă se plătește mai înainte, nu i-se restitue împrumutatului dobânda plătită mai mult, întocmai cum nu se restitue dobânda la scontări. Un anumit procent pentru dobânda decursivă este mai avantajios ca acelaș procent pentru dobânda anticipativă, (6% decursiv e mai favorabil ca 6% anticipativ). Precum *procentul pentru scontare* se numește în practică *scont*, totasemenea procentul pentru avansuri pe efecte se numește *dobândă* sau *lombard* sau chiar și *avans.* Așa cetim d. e. că la banca națională a Românei *scontul este* 5% iar *dobânda* sau *avansul* sau *lombardul* este 6%.

Cu împrumuturi pe amanete, pe lângă bănci, se ocupă într'un grad mai mare și în mod special *munții de pietate*, adecă *cassele de lombard, cassele de amanet* sau de *zălog.*

§. 25. Calcularea intereselor peste sută; scontul aritmetic.[1])

Avem o poliță de K 9400·—, scadentă peste 90 de zile și vrem să constatăm valoarea ei actuală cu 6%. Calculând *scontul* în mod *comercial*, după cum s'a explicat până acum rezultă:

[1]) Cei ce nu voesc să se ocupe și în mod teoretic cu scontarea de polițe, pot lăsa acest paragraf nebăgat în samă.

Scontul $= \frac{9400}{100} \times \frac{90}{60} = 94 \times \frac{3}{2} = 141\cdot—$ deci aranjând socoteala vom avea:

Valoarea scrisă în poliță adecă valoarea nominală peste 90 de zile este . . . . K 9400·—
scăzând scontul comercial de . . . . „ 141·—
căpătăm valoarea per astăzi sau scontată . . . . K 9259·—

Dacă, pentru a face probă, calculăm interese dela valoarea aceasta scontată, avem:
$I = \frac{9259}{100} \times \frac{90}{60} = 92\cdot59 \times \frac{3}{2} = 138\cdot888$ și, adunând aceste interese la suma scontată, vom vedea, că nu căpătam suma nominală a poliței căci $9259 + 138\cdot89 = 9397\cdot89$ deci cu 2·11 coroane mai puțin.

De aci urmează, că scontul comercial, întrebuințat în practică, nu este corect, ci dobânda luată de 141 cor. este mai mare ca dobânda de scont, ce ar trebui luată. E și natural, căci scontatorul primește în mână suma de K 9259, iar bancherul îi socotește scontul dela suma de K 9400, adecă dela valoarea, ce o are polița la scadență.

Ca să calculăm scontul corect ar trebui să calculăm dobândă dela suma scontată, adecă dela K 9259 și căpătăm ca scont corect K 138·89.

Tot scont corect se capătă, dacă dela scontul de K 141, calculat la sută, se mai calculează încă odată interese (la sută), și acestea se scad; anume: $\frac{141}{100} \times \frac{90}{60} = 1\cdot41 \times \frac{3}{2} = 2\cdot11$. deci $141 - 2\cdot11 = 138\cdot89$ tot ca mai sus. (In ambele aceste cazuri s'au făcut *două* calculări, ceeace îngreunează lucrul).

Pentru a ajunge la un rezultat corect, orice scontare trebue să o facem, calculând intesele peste sută, (*en dehors*) deoarece suma de bani, ce se sconteazä adecă capitalul cuprinde în sine și interesele, adecă este capitalul mărit cu interesele. Cele spuse la pag. 20 despre calcularea procentelor peste sută, are și aici valoare.

Cunoaștem proporția $C : (100 + p) = I : p$, din care se pot afla interesele peste sută pentru un an.

In proporția aceasta procentul este înțeles pe un an (pro anno), adecă p, este *pe an,* de aici rezultă, că *p pentru 1 zi* este a 360-a parte din p, adecă $p : 360$ sau $\frac{p}{360}$; pe 2 zile este $\frac{p \times 2}{360}$, pe 3 zile $= \frac{p \times 3}{360}$ etc., iar pentru mai multe zile procentul este $\frac{p \times z}{360}$.

Substituind în proporția de mai înainte, în locul lui p pe an, procentul pe un număr oarecare de zile, adecă $\frac{p \times z}{360}$ sau $\frac{p\,z}{360}$ avem:

$C : \left(100 + \frac{p\,z}{360}\right) = I : \frac{p\,z}{360}$ aducem membrul al doilea din proporție la *numitorul comun*;

$C : \frac{36000 + p\,z}{360} = I : \frac{p\,z}{360}$ multiplicăm cu 360 membrul al 2-lea și al 4-lea;

$C : (36000 + p\,z) = I : p\,z$ împărțim cu p membrul al 2-lea și al 4-lea.

$C : \frac{36000}{p} + z = I : z$ din această proporție aflând pe I căpătăm:

$I = \frac{C \times z}{\frac{36000}{p} + z}$ . . . aceasta este *formula generală pentru aflarea intereselor peste sută, pe zile, adecă: Capitalul înmulțit cu zilele, împărțit cu* $\frac{36000}{p\,(\%)}$ *plus zilele.*

Dacă din formula generală vrem să aflăm o formulă specială pentru 8%, punem pe 8 în locul lui p și avem: $I = \frac{C \times z}{\frac{36000}{8} + z} = \frac{C \times z}{4500 + z}$ și așa mai departe, pentru $5\% = \frac{C \times z}{7200 + z}$ . . . , pentru $4\% = \frac{C \times z}{9000 + z}$ etc.

adecă, acolo *unde avem divizor fix,* stabilim regula: *interesele peste sută se află, dacă înmulțim capitalul cu zilele și productul îl împărțim cu divizorul fix (nesimplificat), plus zilele.*

Exemplu. Luăm cazul dela pag. 56. Scontăm peste sută o poliță de K 9400, pe 90 de zile, cu 6%.

Avem formula $I = \frac{C \times z}{6000 + z}$ deci $\frac{9400 \times 90}{6000 + 90} = \frac{9400 \times 90}{6090} = \frac{9400 \times 9}{609} = \frac{9400 \times 3}{203} = 138\cdot91$ cor. interese de scont peste sută.

Aranjând socoteala, s'au făcând un mic borderou, avem:
Valoarea nominală, adecă valoarea peste 90 de zile . . K 9400·—
— scont peste sută 6% . . . . „ 138·91
Valoarea scontată per azi . . . . K 9261·09

Scontul calculat *peste sută* fiind corect se numește *scont aritmetic*. Ca să ne convingem, că această scontare este corectă, vom face proba și anume vom calcula interesele *la sută*, pe 90 de zile, cu 6%, dela K 9261·09 adecă suma ce o primește în mână scontatorul:

$$I = \frac{9261 \cdot 09 \times 90}{6000} = \frac{92 \cdot 6109 \times 90}{60} = \frac{92 \cdot 6109 \times 3}{2} = \underline{\underline{138 \cdot 91}} \text{ cor.}$$

Vedem din această probă, că interesele *la sută* dela suma scontată sunt egale cu scontul *peste sută* dela suma mărită, și, adunând K 9261·09 cu 138·91. căpătăm întocmai valoarea scrisă în poliță.

Notă. Dacă dela suma de K 9400 am avea să calculăm 3% scont peste sută, atunci scontul nu este jumătate din scontul, aflat pentru 6%, ci este ceva mai mult și anume K 69·975; prin urmare, la calculări peste sută, trebue să se calculeze la fiecare procent pentru sine scontul, căci nu se poate deduce prin proporție dela procentul aflat. — Dacă, mai departe, am avea să calculăm peste sută dela K 9400 tot cu 6%, dar pe 45 de zile, de asemenea nu căpătăm jumătate din scontul aflat, ci tot ca mai înainte: K 69·975 (× 2 = 139·95). Dacă însă calculăm scontul peste sută, cu 6%, pe 90 de zile, dela jumătate capitalul (9400 : 2) adecă dela K 4700 atunci se capătă exact jumătate din scontul peste sută, adecă K 69·458 (× 2 = 138·916). Aceste observații au valoare și la calcularea intereselor *în sută*. (Când calculăm *la sută*, după cum s'a spus mai înainte, dacă aflăm scontul sau interesele cu un procent oarecare, putem deduce prin practica italiană pentru oricare alt procent).

Exemplu 59. *Scontăm aritmetic* o poliță de K 4000, scadentă peste 180 de zile, cu 8%.

$$I = \frac{4000 \times 180}{4500 + 180} = \frac{4000 \times 180}{4680} = \underline{\underline{153 \cdot 846}} \text{ cor.}$$

Borderou de scont:

Valoarea poliței peste 180 de zile	K 4000·—
— 8% scont aritmetic (peste sută)	„ 153·846
suma scontată aritmetic per azi	K 3846·154

Facem proba, adecă calculăm interese *la sută* dela suma scontată și le adunăm:

$$I = \frac{3846 \cdot 154 \times 180}{4500} = \underline{\underline{153 \cdot 846}} \text{ cor.}$$ adunând la aceste interese capitalul de K 3846·154, se capătă tocmai suma nominală a poliței adecă K 4000·—

Notă. Dacă la un exemplu am avea un procent, care nu s'ar simplifica fără rest cu 360 și astfel nu am căpăta un divizor fix scurt, atunci calculările peste sută (scontul aritmetic) l-am calcula în mod poporal, cum s'a arătat la pag. 56, făcând două calculări. (Bine înțeles, că dacă avem de socotit cu sume

foarte mari, cu procent mare și (cu deosebire) *cu scadențe lungi*, se capătă o diferință în fileri (centime), care diferință nu are vre-o însemnătate și astfel se poate disconsidera).

Exemplu 60. Să se sconteze următoarele polițe aritmetic, cu 6%:

1) K 3000·—, scadența peste 20 zile; 2) K 4000·—, scadența peste 27 zile; 3) K 5000 —, scadența peste 36 zile.

1) $I = \frac{3000 \times 20}{6020} = 9 \cdot 96$ cor. deci K 3000 — 9·96 = 2990·04

2) $I = \frac{4000 \times 27}{6027} = 17 \cdot 92$ „ „ „ 4000·—17·92 = 3982·08

3) $I = \frac{5000 \times 36}{6036} = 29 \cdot 83$ „ „ „ 5000·—29·83 = 4970·17

K 57·71 scont aritmetic . . . . K 11942·29

aceasta este suma scontată a celor trei polițe.

Dacă aceste polițe le prezentă o singură persoană pentru scontare, atunci bancherul ar trebui să facă un borderou și să calculeze toate trei polițele deodată. La calculări *peste sută* nu se poate purcede ca la calculări *la sută*, deoarece în formula peste sută numărul zilelor vine adunat la divizorul fix, după cum se vede din rezolvirea scontului la cele trei polițe de mai sus. Pentru a calcula scontul o singură dată, trebue să socotim mai întâiu *media zilelor*, deci avem:

K 3000	peste 20	de zile;	$C \times z =$ 60000 (Numeri proporționali)
„ 4000	„ 27	„ ;	$C \times z =$ 108000
„ 5000	„ 36	„ ;	$C \times z =$ 180000
K 12000			348000

348000 : 12000 = 29 zile (media).[1])

Aflând media zilelor, vom socoti interesele peste sută dela suma celor trei polițe pe 29 de zile și vom avea:

$$I = \frac{12000 \times 29}{6029} = \underline{\underline{57 \cdot 72}} \text{ cor.}$$

Așadară suma nominală a polițelor este:	K 12000·—
— 6% scont aritmetic	57·72
Valoarea pe azi a polițelor scontate peste sută este:	K 11942·28

---

[1]) Aici s'a căpătat 29 de zile întregi; se poate însă întâmpla, ca să căpătăm și fracțiuni de zile, în care caz se ia corectura la o decimală d. e. la 29·572 se ia 29·6 sau la 29·135 se calculează cu 29 de zile întregi; s'a adus acest exemplu, pentrucă se va aminti mai încolo la cont curent despre scont peste sută cu media zilelor.

§. 26. Aplicarea calculării în sută a intereselor.[1]

Dacă ne întrebăm, că cu o sumă de bani gata, ce o avem azi la dispoziție, ce poliță putem cumpăra pe o scadență mai depărtată, atunci interesele trebue să le calculăm *în sută (en dedans)* și să le adunăm la numărarul nostru.

Formula intereselor în sută se află din proporția cunoscută: $C : (1000 - p) = I : p$ și ajungem, după explicările date la pag. 57 la rezultatul $I = \dfrac{C \times z}{\dfrac{36000}{p} - z}$

adecă ***interesele în sută***, *pe zile, se află, dacă înmulțim capitalul cu zilele și productul îl împărțim cu* $\dfrac{36000}{p\ (\%)}$ *minus zilele.*

Dacă din formula aceasta generală, vrem să aflăm o formulă specială d. e. pentru 6%, punem pe 6 în locul lui p și avem:

$$I = \frac{C \times z}{\dfrac{36000}{6} - z} = \frac{C \times z}{6000 - z}$$

și așa mai departe, pentru $4\frac{1}{2}\% = \dfrac{C \times z}{8000 - z}$ etc. adecă, acolo unde avem divizor fix, stabilim regula: ***interesele în sută*** *se află, dacă înmulțim capitalul cu zilele și productul îl împărțim cu divizorul fix (nesimplificat), minus zilele.*

Exemplu 61. Avem în numărar K 20.000 și voim să cumpărăm o poliță, scadentă peste 92 de zile; cât va fi de mare polița, socotind un scont de $4\frac{1}{2}\%$? Aici numărarul, ce-l avem azi, reprezintă suma micșorată, deci calculăm interesele în sută și le adunăm.

$$I = \frac{20.000 \times 92}{8000 - 92} = \frac{20.000 \times 92}{7908} = 232{\cdot}675$$ [2] coroane.

Deci avem: numărarul per azi	K 20.000·—
+ ${}^{92}/_{4}\,{}^{1}/_{2}\%$ scont în sută	„ 232·675
Valoarea *de scris* în polița, scadentă peste 92 de zile	K 20.232·675

[1]) Acest paragraf să-l considere numai ceice voiesc să se ocupe mai aprofundat cu calcularea intereselor.

[2]) Nota dela pag. 58 are valoare și pentru aflarea intereselor în sută, deasemenea nota de jos dela pag. 58 cu observarea, că regula dela pag. 56 se schimbă *în sensul: că interesele calculate dela interese se adună.*

Facem proba și anume scontăm *la sută* valoarea poliței de K 20.232·675, per 92 zile, cu $4\frac{1}{2}\%$, deci căpătăm:

$$I = \frac{20.232{\cdot}675 \times 92}{8000} = 232{\cdot}675$$ coroane, cari *scăzându-se* din suma nominală a poliței per scadența de 92 de zile, se căpătă exact K 20.000·—.

Notă. Calcularea în sută se poate întrebuința la cumpărarea de polițe în monetă streină d. e. vrem să aflăm că, cu un numărar în banii țării noastre, ce poliță (*deviză*) în bani streini (după curs), pentru o anumită scadență mai târzie, putem cumpăra?

§ 27. Depuneri spre fructificare.[1]

Cassele de păstrare sau *de economii*, înființate și administrate de stat, de comună, de diverse societăți și asociații, în timpul din urmă sunt luate în cercul de activitate al societăților pe acțiuni și al băncilor private; ele urmăresc scopul de a desvolta simțul și spiritul de economisire în toate păturile poporului și chiar în vederea acestei probleme, primesc spre economisire sume cât de mici de bani, administrează aceste sume și le plasează, cu dobândă, în diverse alte afaceri sigure. La început cassele de păstrare dădeau banii adunați cu deosebire ca împrumuturi pe ipoteci, dar, înmulțindu-se depunerile spre fructificare, au început și cassele de păstrare să facă și alte afaceri, ba în timpul din urmă, se ocupă aproape cu toate afacerile, ce cad în sfera negoțului de bancă.

Fiindcă deponenții își pot ridica depunerile ori și când, sau la anumite termine, se nasc între ei și între cassa de păstrare daraveri, cari *au forma unui cont curent simplu cu interese.*

Cassa de păstrare devine debitoare pentru depunerile primite, iar *deponenții* (depunătorii) sunt creditori pentru banii depuși spre fructificare. Cassa de păstrare adună cât se poate de multe capitaluri, la cari plătește o dobândă potrivită și dă împrumut, adecă plasează aceste capitaluri în altă parte cu o dobândă mai mare, realizând, în chipul acesta, un beneficiu chiar și numai din diferința de dobândă.

[1]) In unele state d. e. în Ungaria este impusă o dare de 10% după interesele dela capitalurile depuse. Pentru înlesnirea publicului, băncile se angajează singure a plăti statului darea, pe care ele o scad din dobânda promisă deponenților. Banca de regulă zice: plătesc 4%, dar eu plătesc și darea de interese.

O particularitate, la calcularea intereselor, este, că la fiecare *depunere* sau *ridicare* de capital se calculează inmediat interesele până la semestru şi se întroduc într'o coloană de interese a registrului de depuneri, făcându-se în continuu saldul de interese pe finea semestrului. In chipul acesta, avem totdeauna gata *situaţia* sau starea fiecărui deponent, atât în privinţa capitalului, cât şi cu privire la interese.

La calcularea intereselor se ia luna de 30 de zile şi anul cu 360. Când depune cineva, i-se calculează interese numai din ziua următoare până în 30 Iunie sau 31 Decembre; din contră când ridică, i-se calculează cu o zi mai mult, adecă din ziua precedentă ridicării şi tot până la finea semestrului. Prin urmare, dacă se întâmplă două *depuneri* succesive, atunci, când facem situaţia (vezi scontru la pag. 65). se adună şi capitalul şi interesele la sumele de mai înainte, iar dacă urmează o *ridicare* din depunere, atunci, se face situaţia astfel, că scădem suma ridicată din capitalul depus şi interesele (calculate pe 1 zi mai mult) din interesele de mai inainte. Când se ridică întregul capital cu interese cu tot, se închee socoteala deponentului, trăgându-se o linie de încheere.

Fructificarea banilor se face de regulă la semestru, adecă la 30 Iunie şi la 31 Decemvre a fiecărui an. Interesele acestea, dacă nu le ridică deponenţii, *se adaugă la capitalul depus*, adecă *se capitalizează*, şi pentru semestrul viitor se calculează interese mai departe. Unele casse de păstrare capitalizează interesele numai la finea fiecărui an. In chipul acesta interesele adause la capital aduc pe viitor şi ele interese, de aceea, după fiecare capitalizare, se calculează *interese compuse* adecă interese dela interese. Acelaş lucru se întâmplă şi în afacerile de cont curent, unde în contract se zice, că saldul general (capital şi interese) se va trece mai departe în cont nou.

Fiecare cassă de păstrare sau bancă, care primeşte depuneri, are regulamente speciale pentru transacţiuni de felul acesta, unde se prescriu diferite norme, ce sunt a se urma cu depunerile. Astfel unele institute plătesc înapoi depunerile şi interesele la toată bună cererea până la o anumită sumă de bani; iar, trecând peste această sumă, institutul restitue depunerile numai dacă deponenţii *anunţă*, cu un anumit timp de zile sau luni mai înainte, că voesc să-şi ridice depunerile, adecă după *denunţarea* capitalului. Această restringere se face faţă de sume mari, un lucru foarte natural, pentru ca banca să nu ţină un numărar prea mare la dispoziţie.

Deponentului i-se dă la mână un *libel de depuneri*, un *libret*, un *caiet, o cărticică, un carnet*, în care se însemnează sumele depuse şi pe baza carnetului poate ridica dela bancă depunerile sale.

Banca ţine evidenţă despre singuraticii deponenţi într'un registru mare, într'un *scontru*, sau chiar în mai multe (depinde de numărul deponenţilor), numit *cartea depunerilor spre fructificare*. In acest registru se deschide fiecărui deponent *o socoteală specială*, însemnându-se numele şi domiciliul, data, suma depusă şi ridicată şi se fac calculările intereselor şi capitalizările.[1]) Tot acolo se însemnează şi unele *clause şi vinculări*, cu privire la ridicarea capitalului.

Exemplu 62. Admitem, că în 10 Ianuarie V. Stroescu depune la noi spre fructificare suma de 30.000, cu 4%.

Inmediat îi deschidem o socoteală lui Stroescu în Cartea depunerilor şi îi calculăm[2]) interesele până la finea semestrului, în cazul prezent până la 30 Iunie, adecă pe 170 de zile. Interesele fac 566·66.

In 10 Maiu, ridică Stroescu suma de 6000. In socoteala depunerilor trecem suma ridicată în coloana specială şi iarăşi calculăm interese până la semestru, adecă până la 30 Iunie, cari interese avem să le scădem din suma de 566 66, calculată la 10 Ianuarie. S'a spus, că la ridicări socotim interese cu o zi mai mult (aceasta vine în favorul băncii), ca astfel făcând scăderea să se aranjeze situaţia reală a intereselor în fiecare moment, precum şi la finea semestrului. In cazul prezent calculăm interese pe 51 de zile şi căpătăm suma de 34. Scăzând aceste interese (calculate cu o zi mai mult), căpătăm în rubrica de situaţia intereselor suma de 532 66.[3])

La 30 Iunie se adaugă aceste interese (se capitalizează) lângă capitalul rămas de 24000 şi căpătăm situaţia (starea) capitalului în 30 Iunie în suma de 24532·66.

Dela această sumă se ia corectura şi astfel dela 24533 se calculează mai departe (dacă deponentul îşi lasă capitalul mai departe spre fructificare) interesele pe un alt semestru viitor până la 31 Decemvre, adecă pe 180 de zile şi interesele de 490·66 se trec în rubrica pentru interese.

Exemplu 63. In 20 Februarie depune N. Peleş cu 4% spre fructificare suma de 5000. Se deschide lui Peleş o socoteală specială Nr. 2. (Numerii curenţi dela singuraticele socoteli precum şi paginile

[1]) Pentru a înlesni aflarea repede a deponenţilor în registrele de depuneri, se poartă un *caiet*, un *Index* sau *Repertoar*, ca registru secundar, în care sunt induşi diferiţii deponenţi în mod alfabetic, indicându-se Nr. cărţii de depuneri şi pagina.

[2]) Să se urmărească trecerile în cele două modele de scontru Nr. 1 la pagina. 65 şi 66.

[3]) Dacă urmează două depuneri una după alta, se înţelege dela sine, că situaţia se face prin adunarea noului capital depus şi a intereselor calculate.

sau foliul socotelelor acestora ne servesc pentru a afla mai ușor pe deponenți; se fac și referințe dela un registru la altul); se induce capitalul depus și se calculează interese până la 30 Iunie, pe 130 de zile, în sumă de 72·22.

In 15 Maiu Peleș își ridică (a anunțat d. e. mai înainte sau a depus banii până la acest termin) atât capitalul cât și interesele. Calculăm dela capitalul de 5000, cu 4%, interese pe 46 de zile (cu o zi mai mult) și căpătăm ca interese suma de 25·55. Aceste interese le scădem din interesele calculate în 20 Februarie și căpătăm ca interese, ce i-se cuvin, în 15 Maiu suma de 46·67. Deci îi vom plăti lui Peleș suma de 5000+46·67. Socoteala lui Peleș este achitată.

Exemplu 64. In 25 Martie depune spre fructificare I. Obedean, loco, suma de 18000. Ii deschidem o socoteală specială Nr. 3. și trecem această depunere, calculând și interese pe 95 de zile în sumă de 190.

In 30 Iunie adaugem interesele la capital (capitalizăm interesele) și pe semestru viitor Obedean are depus un capital de 18190. Dela acest capital calculăm pe semestrul ce urmează, interese pe 180 de zile și căpătăm suma de 363·80, care o trecem în rubrica intereselor.

La diferite casse de economii sunt diferite și uzanțele de calculare. Astfel la unele casse din Austria se rotunzesc sumele la coroane întregi în jos, ca să fie număr cu soț d. e. dacă depune cineva 519 coroane, calculează interese numai dela 518, iar dela fileri nu ia niciodată corectură; iar zilele le calculează tot cum s'a arătat mai înainte la exemplele dela pag. 63 cu aceea deosebire, că, *la depuneri*, se socotesc interese numai dela *ziua următoare de lucru* (d. e. depune cineva Sâmbăta, se iau zilele de Luni) și la *ridicări* din *ziua precedentă de lucru.* Alte bănci iau corectura dela 50 fileri, ca o coroană, iar sub 50 fileri lasă neconsiderat. Sunt bănci, cari calculează interese numai dela 1 sau 15 a fiecărei luni. Mai toate însă, dacă ridică cineva întreaga sumă depusă, nu dă interese, dacă n'a stat capitalul cel puțin 15 zile în deposit spre fructificare. Procentul variază între 2—5%.

Băncile noastre calculează aproape în totalitatea lor așa cum am arătat noi în exemplele dela pag. 63 și 64 luând corectura dela 50 fileri și dau cam 4—5%.

Se mai poate aminti, că socotirea intereselor se face (la unele institute) după *tabele calculate* și numai pentru control se mai face o calculare în toată regula, aplicându-se de cele mai multeori formula $I = \frac{C}{100} \times \frac{z}{\text{divizor}}$ și anume procedura cu deducerea intereselor după ·ile (vezi pag. 41).

Cartea depunerilor spre fructificare.

Nr. 1. **V. Stroescu, loco.**

Data: anul	luna	ziua	Pagina Jurnalului	Declarațiune	Procent	Depuneri: Capital și interese capitalizate	Depuneri: Interese până la finea semestrului	Sume ridicate: Capital și interese capitalizate	Sume ridicate: Interese, de scăzut, până la finea semestr.	Situația: Capital	Situația: Interese	Observări
1910	Ian.	10	.	Depune	4%	30000 —	566 66	—	—	30000 —	566 66	
1910	Maiu	10	.	Ridică		—	—	6000 —	34 —	24000 —	532 66	
1910	Iunie	30		Inter. capitalizate		532 66	—	—	—	24532 66	490 66	

Nr. 2. **N. Peleș, loco.**

Data: anul	luna	ziua	Pagina Jurnalului	Declarațiune	Procent	Depuneri: Capital și interese capitalizate	Depuneri: Interese până la finea semestrului	Sume ridicate: Capital și interese capitalizate	Sume ridicate: Interese, de scăzut, până la finea semestr.	Situația: Capital	Situația: Interese	Observări
1910	Febr.	20	.	Depune . , . .	4%	5000 —	72 22	—	—	5000 —	72 22	
1910	Maiu	15	.	Ridică; achitare		—	—	5000 —	25 55	—.—	46 67	

Nr. 3. **I. Obedean, loco.**

Data: anul	luna	ziua	Pagina Jurnalului	Declarațiune	Procent	Depuneri: Capital și interese capitalizate	Depuneri: Interese până la finea semestrului	Sume ridicate: Capital și interese capitalizate	Sume ridicate: Interese, de scăzut, până la finea semestr.	Situația: Capital	Situația: Interese	Observări
1910	Mart.	25	.	Depune	4%	18000 —	190 —	—	—	18000 —	190 —	
1910	Iunie	30	.	Inter. capitalizate		190 —	—	—	—	18190 —	363 80	

Cartea depunerilor spre fructificare (în altă formă).

Nr. 1. **V. Stroescu, loco.**

Data			Suma depusă sau ridicată scrisă cu litere	Procente	Capital			Zile	Interese			Notițe
									până la semestru de		situația interes.	
anul	luna	ziua			Depus	Ridicat	Situația		adunat	scăzut		
1910	Ian.	10	Treizeci mii.—	4%	30000 —	— —	30000 —	170	566 66	— —	566 66	
1910	Maiu	**10**	Şase mii —		— —	6000 —	24000 —	51	— —	34 —	532 66	
1910	Iunie	30	Interese capitalizate		532 66	— —	24532 66	180	490 66	— —	490 66	

. Nr. 2. **N. Peleş, loco.**

anul	luna	ziua	Suma depusă sau ridicată scrisă cu litere	Procente	Depus	Ridicat	Situația	Zile	adunat	scăzut	situația interes.	Notițe
1910	Febr.	20	Cinci mii.—	4%	5000 —	— —	5000 —	130	72 22	— —	72 22	
1910	Maiu	15	Cinci mii; achitare de capital și interese.		— —	5000 —	—·— —	46	— —	25 55	46 67	

Nr. 3. **I. Obedean, loco.**

anul	luna	ziua	Suma depusă sau ridicată scrisă cu litere	Procente	Depus	Ridicat	Situația	Zile	adunat	scăzut	situația interes.	Notițe
1910	Mart.	**25**	Opt-spre-zece mii.—	4%	18000 —	— —	18000 —	95	190 —	— —	190 —	
1910	Iunie	30	Interese capitalizate		190 —	— —	18190 —	180	363 80	— —	363 80	

Exemplu 65. *Depunere spre fructificare și ridicare, în decursul unui an, cu două capitalizări.*

Radu Fulga, loco.

Data			Pagina Jurnalului	Declarațiune	Procent	Depuneri		Sume ridicate		Zile	Situația		Observări
anul	luna	ziua				Capital și interese capitalizate	Interese până la finea semestrului	Capital și interese capitalizate	Interese, de scăzut până la fin. sem.		Capital	Interese	
1910	Ian.	15		depus	4	328 50	6 01	— —	— —	165	328 50	6 01	
„	Feb.	15		ridicat		— —	— —	149 50	2 27	136	179 —	3 74	
„	Mart.	31		depus		2427 63	24 28	— —	— —	90	2606 63	28 02	
„	April	17		ridicat		— —	— —	1325 37	10 90	74	1281 26	17 12	
„	Maiu	10		depus		3200 —	17 78	— —	— —	50	4481 26	34 90	
„	Iunie	30		Capitaliz. și depus		4516 16	90 32	— —	— —	180	4516 16	90 32	
„	Iulie	13		depus		322 37	5 97	— —	— —	167	4838 53	96 29	
„	Aug.	30		depus		655 —	8 73	— —	— —	120	5493 53	105 02	
„	Oct.	31		ridicat		— —	— —	200 —	1 34	61	5293 53	103 68	
„	Nov.	1		ridicat		— —	— —	500 —	3 34	60	4793 53	100 34	
„	Dec.	1		depus		600 —	1 94	— —	— —	29	5393 53	102 28	K 5495·81

Exemplu 66. *Aceeaş depunere spre fructificare şi ridicare, aranjată în formă de cont curent.*

1. Debit. **Radu Fulga, loco.** **Credit. 1.**

Debit

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma C.	b.
Febr.	15	pt. ridicat	Feb.	15	136	204	149	50
April	17	„ „	April	17	74	981	1325	37
Iunie	30	1) Saldul numerilor				3141		
Iunie	30	3) Saldu sum.+int.cap					4516	16
						4326	5991	03
Oct.	31	pt. ridicat	Oct.	31	61	122	200	—
Nov.	1	„ „	Nov.	1	60	300	500	—
Dec.	31	1) Saldul numerilor				9205		
Dec.	31	3) Saldul cap.+int.cap.					5495	81
						9627	6195	81

Credit

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma C.	b.
Ian.	15	pt. depus în numerar	Ian.	15	165	541	328	50
Mart.	31	„ „ „ „	Mart.	31	90	2185	2427	63
Maiu	10	„ „ „ „	Maiu	10	50	1600	3200	—
Iunie	30	2) 4% int. dela Nr. 3141					34	90
						4326	5991	03
Iulie	1	Sald (capital + interese capitalizate)	Iunie	30	180	8129	4516	16
Iulie	13	pt. depus	Iulie	13	167	538	322	37
Aug.	30	„ „	Aug.	30	120	786	655	—
Dec.	1	„ „	Dec.	1	29	174	600	—
Dec.	31	2) 4% int. dela Nr. 9.05					102	28
						9627	6195	81

¹) In Debit s'a luat cu o zi mai mult şi corectură dela 50 fileri; în Credit s'au luat zilele regulat, fără corectură dela 50 fileri. Calcularea şi incheierea acestui cont se va înţelege mai uşor, după ce se vor consulta explicările dela § 34.

Notă. In România s'a înfiinţat în anul 1880 o *cassă de economii*, ca institut de stat, cu scopul de a *provoca*, a *păstra*, a face *producătoare* şi pentru a *strânge* economiile cele mai neînsemnate ale claselor muncitoare mai sărace şi ale tinerimei de prin şcoli. Toate fondurile, adunate prin cassa de economie, se varsă la *Cassa de depuneri şi consemnaţiuni* (înfiinţată de mai înainte) şi se administrează prin consiliul ei de administraţie şi prin directorul ei, conform unui regulament special; aşa dară cassa de economii este în strânsă legătură cu cassa de depuneri şi consemnaţiuni, care dela 1880 încoace poartă numele: *Cassă de depuneri, consemnaţiuni şi de economie* şi este garantată de stat.

Toţi cassierii statului, şefii de oficii telegrafo-poştali, perceptorii de dare, directorii de gimnazii, licee, institutorii, şi învăţătorii săteşti dela şcoalele de băeţi şi de fete sunt *agenţii* principali sau secundari ai cassei de economii, fiecare în cercul atribuţiunilor lor, determinate, printr'un regulament. Depunerile nu pot fi mai mici de 1 leu, nici mai mari de 300 de lei pentru o singură dată. Maximul depunerilor succesive, ce se pot face de un singur depunător, este de 3000 de lei.

Depunătorul primeşte, la cea dintâiu depunere, un *libret* (libel, carnet), în care se înscrie numele, vârsta, ocupaţiunea, domiciliul etc. persoanei pentru care se face depunerea, data, precum şi suma depusă. In acest libret se înscriu pe rând toate depunerile ulteriore, toate ridicările şi se calculează dobânda. Indatăce un deponent a ajuns la suma de 3000 de lei, cassa de economii cumpără efecte de stat, — de regulă rentă română, — pe sama depunătorului şi le păstrează şi administrează separat.

Agenţii, cari primesc depositele, sunt datori a libera pentru fiecare depunere o recepisă din *registrul cu matcă*, (à souche), ce i l-a încredinţat direcţiunea. Şcolarii pot depune în orice zi în mâna directorului sau a profesorului o sumă, care însă nu poate fi mai mare de 5 lei. Sumele vărsate se întroduc în *registrul de economii* şcolar, în *jurnal* şi în *foaia volantă* a şcolarului. In fiecare lună se varsă sumele, adunate în şcoală, la un agent principal al cassei de economii. Orice şcolar, care a depus 1 leu, are dreptul la un libret de depunere. Sumele,

sub 1 leu, rămân la profesor, până se împlinește suma de 1 leu de școlar. — Dobânda se socotește din prima zi a lunei următoare și se calculează numai pe luni întregi. De prezent *dobânda este de $4^1/_2$% și capitalizarea se face odată pe an.*

Nimeni nu poate avea mai mult decât un libret, luat dela un agent al cassei de economii. Aceluia, care s'ar abate dela această dispoziție, luând două librete, i-se va restitui îndată depozitul, fără nici o bonificare; o astfel de persoană va fi eschisă pentru totdeauna dela cassa de economii.

Posesorul unui libret poate cere să fie mutat dela un agent al cassei la altul. Pentru a face cu neputință ridicarea economiilor sale de altă persoană, depunătorul poate cere să i-se pună fotografia în libret. — *Secretul* cel mai strict se păstrează *asupra banilor depuși sau retrași,* nedându-se persoanelor streine nici o lămurire. *Sumele depuse* la cassa de economii *nu se* pot *ceda* și *nu pot fi urmărite de creditor.* (Deși în România, după cum s'a arătat, se pot face depuneri prin oficiile poștale, totuși instituția aceasta nu trebue confundată cu cassele *de economie poștale,* ce se găsesc aproape în toate statele europene; despre cele din Austro-Ungaria se va vorbi în paragraful următor).

§. 28. Cassele de păstrare poștale.

In Austro-Ungaria există o instituție de tot practică și bună și anume cassa de păstrare poștală.

Această instituție de stat primește sume mici de bani și le fructifică cu 3% pe an. Depunătorul primește un *libel (cărticică)* de depunere pe numele său, în care se indică domiciliul și alte date și apoi îl iscălește cu mâna proprie (celce nu știe scrie face declarație prin martori și este subscris de aceștia). Un depunător *nu poate* avea decât un singur libel de depunere. Pentruca orișicine să se îndemne a face depuneri, cu deosebire clasele mijlocii și lucrătorii, s'a fixat 1 coroană, ca suma cea mai mică, ce se se poate depune. Ca să se îndemne însă și tinerimea și clasele mai sărmane la economisire, se admite ca singuraticii să cumpere cu 10 fileri o *foaie de depunere,* ca apoi, pe rând, să poată lipi pe ea mărci poștale de câte 10 fileri,

până adună 90 de fileri și astfel, dimpreună cu prețul dat pentru *foaia de depunere,* a adunat 1 coroană, pe care o depune. Depunerea se poate face la orice oficiu de poștă, chiar și pe la gări și stații mai mici, de asemenea și ridicările din depunerea făcută; la ridicări — pentru evitarea unei înșelătorii — încă se cere subscrierea proprie a deponentului (sau dacă nu știe scrie a martorului sau a unui plenipotențiat); socotirea intereselor se face *odată pe an,* la 31 Decembre, când se face și *capitalizarea* intereselor; spre scopul acesta depunătorii trimit cărticelele de depunere (fără a plăti vre un porto) la centrala din capitală (Budapesta — Viena), unde se face calcularea și trecerea în cărticele. Interese se calculează numai dela 2 coroane în sus până la K 4000 (la persoane juridice până la K 8000); interesele nu sunt supuse la nici un fel de dare. Depunerile până la suma de K 2000 nu se pot sequestra. Deponentul poate ridica din depunerea sa până la 50 cor, fără nici o denunțare; dela 50—200 cor. cu denunțare de 8 zile; dela 200—1000 cor. după o denunțare de 15 zile, iar peste 1000, după 30 de zile. Dacă un deponent a ajuns la suma de K 4000 (persoanele juridice la 8000 K) *cassa de păstrare poștală nu-i mai dă interese, ci,* dacă nu dispune el, ce să se facă cu depunerile, peste K 4000 (8000), atunci din oficiu și fără spese *se cumpără* — (dacă ajung depunerile) anumite efecte de stat prescrise și numite de lege; efectele cumpărate se trimit depunătorului, fără spese, sau, dacă acesta le lasă pentru siguranță la cassa de păstrare poștală, primește un *înscris de depozit.*

Cărticelele de depunere sau libelele (carnetele) poartă numele și domiciliul depunătorului și uneori poate să aibă și un *cuvânt* sau o *frază* secretă ca deviză (un fel de lozincă), sau se pot pune anumite *date* ale deponentului d. e. ziua, luna și anul nașterii, numele părinților etc. Oficianții poștali sunt secreți și nu dau nimărui nici un fel de informație; numai funcționarii superiori, în anumite împrejurări, pot da oarecari informații asupra depunerilor.

Această instituție de stat, cum s'a spus, *primește sume mici de bani și le fructifică* și totdeodată *face mijlocirea de plăți* în sume mai mici și mai mari, în diverse localități. unde sunt oficii de poștă. Cu deosebire această mijlocire de plăți, adecă afacerile de *cec* și de *clearing* la cassele de păstrare poștale, sunt de o mai mare importanță pentru

viaţa comercială şi astfel vom arăta aici pe scurt anumite particularităţi în organizaţia lor.[1])

Afacerile de cec *(cek, cheque)* şi *de clearing* ale cassei de păstrare poştale[2]), întroduse în Austro-Ungaria printr'o lege în a. 1887, constă în aceea, că o persoană, care întră într'o astfel de legătură, depune o sumă de bani la cassa centrală din Viena sau Budapesta, sau la oricare oficiu de poştă, unde i-se deschide un cont. Persoana, care are un astfel de cont, adecă posesorul contului, poate dispune ori şi când de banii depuşi, ridicând singur prin cec, sau dând ordin prin cec, ca să se plătească altuia o sumă oarecare în marginile capitalului ce-l are depus.

Cine voeşte să între în relaţie de cec, declară acest lucru pe un formular, ce-l poate lua gratuit dela oricare oficiu de poştă şi cere, ca să i-se trimită *un carnet de cecuri* precum şi *un carnet cu recipise de depunere şi de primire,* plătind 3 coroane pentru un carnet de cecuri şi cel puţin 20 fileri pentru 10 recipise. Ca depunere fundamentală pentru participare în afaceri de cec, fiecare membru plăteşte 100 de coroane, în decurs de 30 de zile, dela intrare. Această depunere rămâne neatinsă pe întreaga durată a participării.

Posesorul contului poate depune sau el însuşi sume de bani în contul său, sau pot depune şi alte persoane, cari datorează posesorului şi cari, în loc să-i plătească lui direct, trimit la cassa de păstrare poştală, ca să se scrie în contul creditorului lor. La fiecare trimitere de sume se umple un blanchet, care se predă poştei. Blanchetul, pentru depuneri în cont, constă din două părţi şi anume din *recepisa de depunere* (Einzahlungsschein)[3]) şi din *recepisa de primire* (Empfangsschein)[4]), cari sunt tipărite împreună, formând blanchetul complet.

---

[1]) Detalii se pot afla într'o broşura: *„Der Cheque u. Clearingverkehr* der kön. ung. Postsparkasse", ce se capătă gratuit la oficiile poştale, apoi în *A. Kleibel:* Lehrbuch der Handels-Korrespondenz, Wien 1903, unde, la pag. 46—78, se arată întreaga manipulare cu afacerile acestea. Se poate conzulta şi legea despre cecuri, etc.

[2]) Această instituţie se află şi în Germania, Franţa, Anglia, Elveţia etc. *In România încă nu este introdusă.*

[3]) In text se zice: „despre suma pe care *o plătesc* în favorul contului de cec Nr..... la cassa de păstrare poştală" şi se subscrie trimiţătorul.

[4]) In text, cassa de păstrare constată, că a primit suma de bani, ce s'a plătit pentru contul de cec Nr....

Persoana, care depune, dupăce a completat cu cerneală blanchetul, îl predă oficiului poştal din localitatea sa, dimpreună cu suma de bani, ce voeşte să o depună. Funcţionarul dela poştă, primeşte suma de bani, iscăleşte recepisa de primire, o stampilează, o taie, adecă o detaşează din blanchet şi o înapoiază prezentatorului, ca o adeverinţă pentru depunerea făcută, iar recepisa de depunere o trimite, dimpreună cu celelalte depuneri, din aceaş zi, la cassa centrală din capitală. Cassa centrală trece fiecare depunere în contul de cec respectiv, înştiinţează pe depunător printr'un extras, făcut pe un anumit formular şi alătură la el şi recepisa de depunere.

Depuneri în contul unui participant se pot face şi prin mandate poştale şi prin încassări, făcute de oficiile poştale în favorul contului respectiv, deasemenea prin transmiterea din contul altuia în contul participantului (afacere de gir sau compensaţie) etc.

Dacă posesorul unui cont voeşte să ridice o sumă de bani din depunerea sa, va lua din carnet un cec, îl va umplea, adecă va scrie şi va complecta locurile lăsate goale şi îl va încassa la cassa centrală, sau îl va trimite la cassa centrală, de unde va primi un *aviz de plată (o asignaţiune)* pentru oficiul poştal din localitatea sa, sau va primi suma prin factorul poştal din localitatea sa. — Prin observaţiuni şi notiţe potrivite, făcute pe cec (în faţă), poate posesorul contului trimite bani sau mandate de plată şi altor persoane în diverse localităţi. Fiecare trecere în cont, depunere, încassare, ridicare sau plată, se aduce la cunoştinţa posesorului printr'un extras de cont. Deasemenea se face cunoscută încassarea de poliţe, obligaţii, achitarea de facturi, aranjarea poliţelor domiciliate, cumpărarea, administrarea şi vinderea de efecte publice de stat etc., afaceri cu cari încă se angajează şi se ocupă cassa de păstrare postală.

Din cele premerse reese, că *cecul este un avis, un mandat, un ordin, prin care o persoană dispune să se facă inmediat o plată din partea unei bănci — în cazul de faţă din partea cassei de păstrare poştale — la care are depusă o sumă de bani.*

La cele spuse până aici mai amintim, că se pot depune sume de bani la cassele de păstrare din Ungaria, ca să fie transmise la cassele din Austria şi din contră. — Mai departe, în urma unei convenţii cu banca austro-ungară, se pot trece sume de bani din conturile casselor de păstrare poştale în *contul de gir* al băncii şi viceversa. In fine, prin cassele de păstrare poştale din Austro-Ungaria, se pot face transmiteri de bani şi dispoziţii în Germania, Anglia şi Italia.

In legătură cu depunerile în cont, cu ridicările, precum şi cu plăţile, făcute prin cecuri, să desluşim şi *afacerile de clearing.*

***Clearing** numim acel fel de achitare sau plată, la care avizarea sau mandatul se face unei persoane sau firme, care şi ea stă în legătură cu acelaş institut de bancă sau cassă de păstrare şi are şi ea un cont deschis acolo şi astfel suma, avizată (mandatată) prin cec, nu se plăteşte cu numărar, ci se creditează simplu în cont, cu alte cuvinte se scoate dintr'un cont* (care se debitează), *şi se adaugă în alt cont* (care se creditează). Aceasta însemnează, *că plăţile părtaşilor* (cari stau în legătură cu unul şi acelaş institut, — în cazul de faţă cu cassa de păstrare poştală — şi cari au câte un cont particular, cu sume de bani depuse la institut), *între ei, se fac prin simpla contabilizare,* adecă prin trecerea din contul unuia în contul celuilalt. Prin urmare afacerile de cec constau într'aceea, că posesorii de *conturi de cec* îşi pot aviza şi trimite sume unii altora prin simpla contabilizare la oficiile casselor de păstrare poştale, fără a se mişca banii dintr'un loc într'altul. Când se umple un cec pentru clearing atunci în el se zice: „pentru creditarea contului de cec Nr. . " etc. (Din timp în timp se fac tipărituri şi broşuri pentru a se publica persoanele şi firmele, cari au conturi de cec la cassele de păstrare poştale). Despre persoanele, cari stau cu un institut în astfel de relaţii, se zice, că sunt în relaţii *de cont curent* cu acel institut, că sunt în *cont de gir,* în *cont de cerc* (ital. *il giro*=cercul) cu acel institut şi fiindcă în cazul nostru cassa de păstrare poştală *limpezeşte* sau *clarifică* ea singură socotelile, în *cercul* clientelei sale, de aceea afacerea se numeşte mai scurt *clearing,* adecă clarificarea conturilor şi stabilirea saldurilor. La bănci însă, cari se ocupă cu afaceri de cec, această compensare sau chiarificaţiune se face zilnic într'un anumit local numit *casă de chiarificaţiune, casă de saldare sau de compensaţie* (*clearing house, Klärhaus, maison de compensation*).

Calcularea intereselor şi a taxelor de manipulare la depunerile în afaceri de cec şi clearing se fac după anumite norme şi dispoziţiuni. Interesele în contul de cec se stabilesc deocamdată cu 2% pe an, atât pentru *depunerea fundamentală* de 100 de coroane, cât şi pentru orice sumă disponibilă, ce o are un deponent în „Creditul" contului său. Calcularea intereselor se începe totdeauna numai cu 1-a sau cu a 16-ea zi a lunei, după contabilizarea depunerei (adecă a creditării) şi se termină cu ziua a 15-a sau cu ultima lunei, care premerge ridicării din cont (adecă debitării). Calcularea intereselor se face aşadară tot pe *unităţi de timp de o jumătate de lună,* iar ca *capital* se consideră tot-

deauna cel mai mic sald creditor, (disponibilul creditor) din fiecare din cele 24 de jumătăţi de lună in decursul anului. Şi într'adevăr, numai plusul cel mai mic creditor, îi stă oficiului poştal la dispoziţie, în decursul unei întregi jumătăţi de luni. Dacă într'o jumătate de lună nu s'au făcut treceri nouă în cont, atunci se calculează interese dela ultimul *sald creditor* al jumătăţii de luni dinainte; este şi naturală procedura aceasta, deoarece ultimul sald creditor este cea mai mică sumă ce-i stă la dispoziţie în jumătatea de lună curentă. *Fracţiuni de coroane, adecă fileri nu se consideră la calcularea intereselor şi nu se ia corectură la părţile de fileri dela interesele aflate.* Capitalizarea intereselor, adecă adăugarea intereselor la capital, se face numai odată pe an, la 31 Decembre, şi de aici încolo se calculează interese mai departe, aşadară interese compuse.

Cassa de păstrare poştală socoteşte ca taxe:

a) o taxă de manipulare de 4 fileri pentru orice lucrare din oficiu într'un cont oarecare, pentru orice trecere (depunere, avizare, creditare debitare),

b) o proviziune dela fiecare debitare (trecere în Debit) şi anume $^1/_4$‰ până la suma de Cor. 6000·— şi $^1/_8$‰ pentru debitarea plusului, ce trece peste 6000 de coroane.

Cu aceste taxe se debitează contul de regulă, după ce s'au trecut 50 de poziţii în cont, la tot cazul însă la sfârşitul anului, sau când participantul ese din legătura de afaceri de cec.

Libere de proviziune (nu şi de taxa de manipulare) *sunt: a)* debitările în afacerile de clearing; *b)* trimiterile prin mandat poştal; *c)* sumele, ce s'au întrebuinţat pentru cumpărare de efecte de stat; *d)* toate celelalte taxe.

Din formula generală, cunoscută pentru interese pe an: $I = \frac{C \times p \times a}{100}$ fiindcă un an are 24 de jumătăţi de lună se desvoltă formula, pentru jumătăţi de lună, cu 2%: $I = \frac{C \times 2 \times \text{jumătăţi de lună}}{24 \times 100}$

sau simplificată $I = \frac{C \times \text{jumătăţile de lună}}{1200}$

deci, pentru o jumătate de lună:

$$I = \frac{\textit{Cea mai mică sumă disponibilă}}{1200} = \frac{(C \times 1)}{1200} = \frac{C}{1200} = \frac{C}{100 \times 12}$$

aşadară, purcezând mai practic: *aflăm mai întâiu numai Numerii de*

interese $N = \frac{C \times 1}{100} = \frac{C}{100}$ adecă *scriem ca Numeri totdeauna suma cea mai mică disponibilă, împărţită cu 100 şi la urmă suma Numerilor o împărţim prin divizorul fix simplificat 12. (Se poate zice şi astfel, că Numerii sunt egali cu singuraticile sume disponibile, împărţite cu 1200).*

Fiindcă calculările acestea se fac din oficiu, pentru cari există tabele speciale,[1]) deaceea nici nu aflăm de lipsă a indica vreun exemplu.

In România, instituţia casselor de păstrare poştale şi a afacerilor de cecuri şi de clearing la poştă încă nu este introdusă.

---

[1]) Detalii de calculare, atât după metoda comercială cât şi după „metoda oficioasă", dimpreună cu exemple, se pot găsi, în broşura, *utilizată* în acest paragraf, *unde se vorbeşte de calcularea intereselor şi a taxelor*, anume în broşura: Prof. *Adolf Fr. Hess*, Anleitung zur Berechnung der Zinsen im Check-Verkehr mit der Postsparkasse, 2-te Anflage, Alfred Hölder, Wien 1889.

III. Teoria conturilor curente.

§. 29. Consideraţii generale.

Desvoltându-se comerciul din ce în ce mai mult, a trebuit să se desvoalte în acelaş raport şi contabilitatea. Cu deosebire însă, luând un avânt mare afacerile pe credit, afacerile cu poliţe, a urmat de sine, ca şi contabilitatea să ţină pas cu desvoltarea comerciului şi să afle mijloace şi metoade, prin cari să se ţină o evidenţă din cele mai exacte asupra socotelelor, necesare în diferitele afaceri.

Astfel comerciantul de mărfuri, bancherul şi băncile, ca să ştie în tot momentul cum stau cu relaţiunile, ce le au cu diferite persoane, deschid în registrele de contabilitate un *cont special* pentru fiecare debitor şi creditor al lor.

Acest cont se poartă foliat; de-asupra lui se scrie firma şi domiciliul comitentului, precum şi unele învoeli în privinţa procentului, etc. In partea stângă, numită şi partea debitului, sau mai scurt „Debit", se însemnează sumele, ce le datoresc comitenţii, iar în dreapta, numită partea creditului, sau mai scurt „Credit", se însemnează sumele, ce le-au dat sau au să le pretindă comitenţii noştri. Aceste sume, din Debitul sau din Creditul unui cont, pot fi *poliţe*, *cecuri*, *valoarea unor monete*, *efecte*, *cupoane* şi în fine încassări sau plăţi în *numărar*; toate acestea, trecute într'un cont, formează diferitele *poziţii* (*articoli*, *posturi*) debitoare sau creditoare ale contului. Bancherul achită şi încassează singuraticele sume din cont la scadenţa, ce se arată la fiecare poziţie.

Fiindcă clienţii noştri, conform unui contract, ce se închee, nu-şi achită datoriile lor decât numai la anumite epoce, d. e. la un sfert de an, la o jumătate sau chiar la un an, deaceea socoteala se numeşte curentă sau cont curent.

Aşadară contul curent este o socoteală deschisă, ce o avem cu diferiţii noştri clienţi în continuu, şi pe care o încheiăm, conform unui contract

stabilit de mai înainte, la un anumit timp în decursul anului, achitându-se din partea dobitorului numai saldul.

Registrul, în care se introduc aceste conturi, poartă numele de *cartea conturilor curente*, (Germanii îl numesc: *Saldo Conto* sau *Salda Conti*, adecă: *contul saldului* sau *conturile saldurilor* dela persoane debitoare și creditoare). In aceest registru se poartă și se încheie socotelele, ce le avem cu diferitele persoane, și din el se face *o copie*, sau cum se zice în limbagiul comercial, un *extras* al contului curent, care se trimite persoanelor, pe cari le privesc. Acest extras poartă de asemenea numele de *cont curent*.

După natura comerciului, conturile sunt de două feluri și anume: *conturi curente în afaceri cu mărfuri* și în *afaceri de bancă*. Cele dintâiu sunt de tot simple și încheierea lor constă simplu în aflarea saldului, ca să se știe, că avem să-l plătim sau să-l încassăm, fără să se mai socotească interese; conturile curente simple se pot achita oricând, plătindu-se sume de bani sau cecuri. S'a spus, că interese nu se calculează, ceeace se înțelege de sine, deoarece, dacă vindem o marfă pe un termin oarecare, noi o vindem mai scump și la caz, că cumpărătorul o plătește imediat, îi dăm un scăzământ, exprimat în procente, care se numește *scont de cassă*, sau *discont*. La vânzări pe termine mai lungi se calculează de multeori interese chiar și la aceste conturi curente, cu deosebire în comerciul angrò (en gros) de mărfuri.

Cu totul altfel stă lucrul la afacerile de bănci. Bancherul negoțiind cu capitaluri, și mijlocind credit diferiților săi clienți, este îndreptățit a calcula interese, pentrucă el nu poate lăsa nefructificați banii săi. Nu-i vorbă, bancherul primește și o plată separată pentru serviciile sale, ca comisiune sau proviziune, etc., cu toate acestea pentru capitalul ce-l pune în afaceri de cont curent își socotește și interese dela ziua facerii unei plăți până la terminul de încheiere al contului, dar în acelaș timp socotește interese și clientului său pentru plățile sale.

Calcularea de interese este motivată cu deosebire prin împrejurarea, că, dacă stăm în cont curent cu un bancher, îi putem da d. e. ordine, ca să plătească pentru noi o sumă de bani unei a treia persoane. Prin urmare bancherul trebue să țină totdeauna per cassa o sumă de bani, cari nu-i aduc interese, ca astfel să poată satisface necesitățile tuturor clienților săi.

Bancherul va căuta uneori să-și aranjeze sumele disponibile prin depuneri la alte bănci mai mari, sau prin împrumuturi cu scadențe

scurte; dealtmintrelea în ziua de azi bancherul face plățile prin cecuri, prin polițe sau prin compensațiuni cu alți bancheri, cu cari stă în legătură, așa încât numărarul îl va folosi numai în cazuri mai rare.

Comercianții din provincie au să facă plăți pentru mărfurile, aduse din străinătate, de aceea caută să între în afaceri de cont curent cu un bancher sau cu o bancă din capitală sau dintr'un centru comercial mai important, pentru ca astfel să-și poată aranja plățile mai potrivit. De asemenea vor face băncile mai mici din provincie, ba afacerea de cont curent este și între băncile mari din diferitele capitale și orașe mari industriale, și din diferitele porturi.[1])

Astfel pot sta în cont curent comercianți de mărfuri, cu fabrici, cu bănci, mai departe băncile între ele. De aci rezultă, că poate fi vorba de *comitenți* și *comisionari* în afaceri de cont curent. Când un comerciant de mărfuri stă în legătură cu o bancă, de regulă comerciantul este comitent, iar banca comisionar. Când stau însă două bănci în relațiune, atunci fiecare poate fi și comitent și comisionar. In cazul prim, mai totdeauna banca calculează comitentului său un procent mai mare pentru *„Debit“* și un procent mai mic pentru *„Credit“*, iar în cazul din urmă, când două bănci stau reciproc în legătură, ca comitent și ca comisionar, atunci procentul, pentru calcularea de interese, este de regulă unul și acelaș (reciproc, pro și contra) atât pentru „Debit“, cât și pentru „Credit“.

In fine, când stau în legătură reciprocă două bănci din diferite state, unde sunt diferite valute de bani, diferiți bani d. e. franci și coroane, sau mărci și franci, etc, atunci se poartă de către fiecare bancă câte două conturi curente numite *Conto mio* (*nostro*), care se poartă în valuta străină și *conto suo* (*loro*), care se poartă în valuta banilor indigeni. Distincțiunea e ușor de făcut, dacă vom ști, că debitarea sau creditarea se face totdeauna în *valuta* (= *banii legali* dintr'o țară) comisionarului.[2]) In aceste cazuri, pe lângă lucrurile amintite mai înainte, trebue să se mai considere și cursul banilor. De regulă se ia cursul zilei, uneori cursul dela ziua încheerii, iar alte ori se contractează un curs mediu.

---

[1]) Alte amănunte despre relațiile de cont curent vezi: *I. C. Panțu*, Corespondența comercială, pag. 127 și 224.

[2]) Vezi „Corespondența comercială pag. 222. Nrii. 347—353.

§ 30. Afaceri de cec și de gir la diverse bănci.

Pe lângă afacerile de cont curent, explicate aici, mai sunt și altfel de afaceri de cont curent, cu un procent mai mic, numite afaceri de cec[1].) Persoane singuratice, precum și comercianți își depun la o bancă bani, efecte publice etc., sau peste tot valori, cu un procent de $1^1/_2—2^1/_2\%$ și banca le deschide un cont și-i creditează pentru depunerile lor. Posesorul primește (pe lângă adeverirea depositului făcut) un carnet cu formulare de cecuri, cam 100 de bucăți, pe cari le folosește decâteori voiește să ridice el însuși o sumă de bani, sau altă persoană designată de el. In astfel de cazuri „umple" un blanchet de cec, scriind suma și eventual persoana, căreia are să se facă plata; taie partea din dreapta „numită cec" și-i rămâne lipită de carnet, ca control, partea din stânga a formularului, în care încă își însemnează suma de bani. Cine se înfățișează cu un astfel de cec la banca, care a dat carnetul, primește valoarea scrisă în cec. Banca plătește inmediat cecurile emise asupra sa, fără obligo de a cerceta identitatea persoanei sau a iscăliturilor de girare. Cecul se poate *ceda* și *gira*. De prezent afacerile cu cecuri sunt foarte extinse și băncile primesc nu numai cecurile proprii, ci și cecurile altor bănci, prin ceeace se înlesnește foarte mult circulațiunea. In Franța și în Anglia, chiar și particularii își depun numărarul și valorile, ce le au, la vre-o bancă și emit cecuri în daraverile lor zilnice, fac plăți cu cecuri pentru diferite cumpărări (neumblând cu banii la ei), plătesc chiriile etc.

Băncile, primind fel de fel de cecuri de la alte bănci, se adună, prin reprezentanți, într'un anumit local: *Clearing house* (Klärhaus, maison de compensation) își schimbă reciproc cecurile, și-și achită saldurile. Achitarea acesta (compensațiunea) de asemenea se face cu un cec asupra altei bănci mai mari, uneori banca națională, și astfel fără să circuleze moneta se plătesc zilnic milioane, și *disponibiliul* fiecăruia nu rămâne nici un moment nefructificat, căci tot aduce interese de $1^1/_2\%—2^1/_2\%$.

Amintim aici afacerile de cecuri, pentrucă și ele sunt afaceri de cont curent cu interese și au asemănare cu *clearing-ul* dela cassa de păstrare poștală, despre care s'a vorbit la pag. 74.

---

[1]) Vezi *codul comercial român*, despre *cec*, art. 364—369; deasemenea „Articolul de lege LVIII din Ungaria din 1908, *despre cec* și normativ pentru *afacerile de cec*", traduse de C. Popp, Sibiiu, broșura Nr. 9 din „biblioteca băncilor române".

Tot aici putem aminti și o altfel de *socoteală curentă*, întrodusă în unele state la diferite bănci și cu deosebire la băncile naționale, în legătură cu sucursalele și cu agențiile lor. Este vorba de *afacerile de gir* (*giro*), cari sunt înființate și la banca austro-ungară. Se depune o sumă de 200 de coroane sau și mai mult (depinde de mulțimea afacerilor), *fără interese* și pe baza acestui depozit, poate dispune deponentul, ca banca să încasseze sume pentru el și să facă plăți, pe lângă spese foarte mici. Banca austro-ungară deschide deponentului *un cont de gir* (Germanii zic: *Giro-Conto*), îi dă apoi o *carte de gir*, numită și *contra-carte*, și-'i scrie în ea depunerea făcută și orice încassări ulterioare, iar în *Debitul* ei, însemnează însuși deponentul ridicările și apoi se controlează prin funcționarii băncii. Pentru orice depozit, ce-l are cineva în afaceri de gir la bancă, *nu se bonifică interese*, căci banca mijlocește numai plățile (în marginile depozitului) și face încassări de bani, de polițe și de cecuri indigene și streine. Corespondența între interesați, ca și la relațiile de clearing dela oficiile poștale, este de tot simplă și constă mai mult în avizări de plăți și de încassări, ce le face deponentul pe *baza unor formulare*, primite dela bancă; banca însași nu ține nici un fel de corespondență cu participanții în afaceri de gir, ci participanții își regulează ei singuri și direct cu funcționarii băncii (din secția de gir) toate daraverile lor de gir. Persoanele, cari au depozite la banca austro-ungară pot dispune de ele și prin cecuri. Banca austro-ungară are trei feluri de cecuri și anume: unele *„albe"*, prin care se pot ridica sume în numărar, iar altele *„cu cruce"*, cari nu se plătesc cu numărar, ci plățile se compensează în cont cu banca, sau cu alte persoane, cari și ele au conturi de gir la bancă; ambele aceste cecuri se emit la purtător (la înfățișător). In fine, sunt și cecuri *„roșii"*, cari se emit *pe nume* și se întrebuințează pentru transferarea unei sume dintr'un cont în altul (viriment), între persoanele, cari au conturi la bancă.[1])

§. 31. Contractul de cont curent.

Un cont curent trebue considerat din punct de vedere al *contabilității*, din punct de vedere al *aritmeticei* și în fine din punct de vedere *de drept* (contractul).

---

[1]) Dela oricare sucursală a băncii austro-ungare se poate primi gratuit o broșură: „Bestimmungen für den Geschäftsverkehr der öst. ung. Bank", în care, în capitolul IV, sunt descrise și precizate relațiunile de gir și afacerile de cec ale băncii.

Cu privire la contabilitate trebue să cunoaştem teoria conturilor, ca astfel să facem debitarea şi creditarea corect, ca în fine să putem mijloci saldul;[1]) iar cu privire la aritmetică e de lipsă cunoaşterea calculării prescurtate a intereselor şi a procentelor (proviziune, curtaj).

Cât priveşte, în cele din urmă, contractul de cont curent, acesta depinde de multe împrejurări şi se face de regulă prin scrisori, ce se schimbă între interesaţi, iar uneori se face un contract separat în toată forma. Contractul este baza transacţiunilor de cont curent; el împreună cu uzanţele pieţelor ne dă desluşirile de lipsă în cazuri de neînţelegeri (esceptionând cazurile de greşeli la calculare).

Punctele de căpetenie într'un contract de cont curent sunt următoarele:

1. Stabilirea creditului ce se acoardă şi modul de acoperire. Aci poate fi vorba de un credit neacoperit, blanc, sau acoperit cu efecte publice, cotate la bursă (lombard), cu ipoteci sau numai cu poliţe cu anumite scadenţe.[2])
2. Stabilirea procentului de calculare. Uneori poate fi acelaş procent atât pentru „Debit", cât şi pentru „Credit", iar alteori bancherul comisionar socoteşte pentru „Debit" un procent mai mare şi în fine bancherul poate calcula interese numai pentru sumele avansate de el, adecă numai pentru sumele din „Debit". Procentul variează şi se poate schimba *chiar* şi în decursul unei periode de cont curent. Mărimea lui depinde dela vioiciunea sau dela stagnarea comerciului, dela crize, în fine dela ofertă şi cerere în afaceri de cont curent. Schimbările acestea de condiţiuni se notifică şi se aproabă reciproc prin diferite epistole, cari sunt a se considera ca adausuri la contractul, încheiat de mai înainte.
3. Stabilirea proviziunii pentru comisionar, a curtajului şi a eventualelor spese, despre ceeace se va vorbi într'un paragraf separat.
4. Stabilirea terminului de încheiere al contului curent, precum şi condiţiunea, dacă saldul ivit trebue achitat, sau trecut în cont nou.
5. Condiţiuni în privinţa scadenţelor la poliţe, precum şi stabilire de condiţii speciale pentru anumite cazuri, când nu au să se socotească spese

---

[1]) Vezi *I. C. Panţu:* Introducere în contabilitate, pag. 7.

[2]) Despre creditul acordat în afaceri de cont curent vezi Dr. *I. Fr. Schär*: Die Bank im Dienste des Kaufmannes, Leipzig, 1909, la pag. 35—39 şi despre contractul de cont curent: la pag. 117—131.

laterale, ca d. e. proviziune sau proviziune pentru acceptaţiune. Astfel de articoli de cont curent se înseamnă ca *libere de spese* sau *franco*.

Pe lângă aceste condiţiuni principale se pot ivi şi alte nenumărate, cari variază după ţări şi împrejurări.[1])

§ 32 Impărţirea conturilor curente.

Conturile curente cu *privire la procent* se pot împărţi în două categorii şi anume:

a) când se calculează acelaş procent atât în Debit cât şi în Credit, adecă cu *dobândă reciprocă*, şi

b) când procentul e diferit, adecă cu *dobândă nereciprocă*.

La ambele aceste cazuri mai poate fi vorba, dacă procentele rămân aceleaşi, sau se schimbă în decursul unei periode de afaceri.

Conturile curente cu privire la modul de calculare al intereselor se împart în: *a)* progresive; *b)* retrograde; *c)* cu numeri roşii şi *d)* conturi curente calculate după metoda de scară.

§ 33. Cazuri, ce au să fie explicate şi trecute în cont curent.

Pentru ilustrarea şi explicarea conturilor curente luăm un exemplu simplu, în care un comerciant N. Georgescu are o afacere de cont curent cu un bancher dintr'o capitală. Fiindcă acest cont curent nu este influinţat de vre-o anumită uzanţă a unei ţări, nu se indică nici un oraş; banii se însemnează cu litera f. cari pot fi franci; luna se socoteşte de 30 de zile, procentul de calculare 6% pe an, iar terminul de încheiere al contului este 30 Iunie.

Inainte de a explica calcularea, amintesc cazurile singuratice, cari se desvoaltă între comerciantul din provincie, N. Georgescu şi între un bancher din capitală.

Aceste *cazuri* au să fie trecute în contabilitatea bancherului în Debitul sau în Creditul contului lui Georgescu (comitentul, clientul, debitorul), prin ceeace se nasc diferite *posturi*, *poziţiuni* sau *articole* în cont, după cum se va vedea din exemplul ce urmează.

---

[1]) Vezi condiţiile dela scrisoarea Nr. 376 din „Corespondenţa comercială" pag. 236; deasemenea să se conzulte scrisorile, prin cari se încheie relaţiile de cont curent, şi anume Nrii. 171—183, apoi Nrii. 355—362. Tot în legătură cu acestea să se observe cele două contracte speciale de cont curent din *I. C. Kreibig*: Kontokorrentlehre, pag. 193—196.

Ianuarie 1. N. Georgescu dă ordin (o/.) bancherului său din capitală să plătească în numărar lui N. suma de f. 3000·—. Bancherul plătește această sumă și *debitează*[1]) pe Georgescu, cu ziua de 1 Ianuarie, când face plata, compunând articolul în Debit: *pentru plătit din ordinul său lui N.* sau prescurtat: *Pt. plăt. din o/. s/. lui N.*

„ 15. Georgescu trimite bancherului său diverse efecte și bancherul, calculându-le după curs, îl *creditează* per 15 Ianuarie cu valoarea netă de f. 1348·55.

Februarie 2. Georgescu trimite bancherului său o poliță a sa, un *efect de primit*, o *remisă*, o *rimesă*, (R$^{\underline{sa}}$, r$^{\underline{sa}}$, rem., rim.) de încassat asupra (a/.) lui N. Teodor, cu scadența la 20 Februarie, în valoare de f. 2355·40. Bancherul *creditează* pe comitent (Georgescu) cu suma poliței per 20 Februarie, sub *rezerva intrării*. Creditarea aceasta este numai provizorie și va fi definitivă în 20 Februarie, dacă se va încassa polița; dacă însă polița nu o va plăti N. Teodor, atunci bancherul o va protesta și o va înapoia comitentului, debitându-l cu suma de f. 2355·40, tot per 20 Februarie, prin ceeace această sumă se anulează; bineînțeles, că, în caz de neplată, contul va fi debitat și cu spesele de protest. In cazurile de față, se admite, că toate polițele din acest cont curent se achită la scadență. Facem articolul în Credit: pentru R$^{\underline{sa}}$ sa (s/.) a/. N. Teodor. Pe viitor să se știe, că bancherul va *credita* pe client pentru toate *efectele de primit*, adecă pe cari are să le încasseze el și acestea se vor numi *rimese* sau *remise*.

Februarie 20. Având comitentul să plătească la 31 Maiu o sumă de f. 2144·17 unui oarecare I. Șona din orașul bancherului, sau de airea, trage o poliță asupra (a/.) bancherului de plată în ordinul (o/.) lui I. Șona per 31 Maiu. Bancherul la prezentare acceptează această poliță și *debitează* contul comitentului său, cu scadența 31 Maiu, când va și achita acest *efect de plată* sau *trată* (T$^{\underline{a}}$; t$^{\underline{a}}$), sau *accept* (acc/.) al bancherului. Cum s'a născut datoria lui Georgescu față de Șona, nu impoartă pe bancher; el are să accepteze, fiindcă se află în cont curent cu Georgescu. Toate efectele de plată ale bancherului, se trec în Debitul contului și se vor numi *accepte* sau *trate*.

[1]) A debita sau a *încărca* însemnează a trece în Debitul unui cont; a *credita* sau a *descărca* = a trece în creditul contului. La conturile de persoane Debitul se poate însemna cu plus (+), iar Creditul cu minus (—). Vezi Pantu: *Știința conturilor*, pag. 13.

Martie 3. Georgescu are lipsă pentru el, sau pentru altul, de anumite monete în aur și fiindcă de prezent nu le află în piață, scrie bancherului mai înainte, ca să-i trimită aceste monete. Bancherul, în 3 Martie, îi trimite comitentului monetele cerute și pentru valoarea lor, îl *debitează* cu suma de f. 877.— per 3 Martie.

„ 15. Georgescu trage o poliță a/. bancherului în sumă de f. 655.53 la ordinul lui A. Ionescu, cu scadența la 30 Iunie. Bancherul acceptează această poliță și *debitează* pe comitentul său per 30 Iunie.

Aprilie 3. Georgescu are de încassat o poliță a sa asupra lui I. Cornea, care locuește în apropierea orașului bancherului, și astfel îi trimite această rimesă cu scadența la 15 Maiu. Bancherul *creditează* pe comitentul său, *sub rezerva intrării*, cu suma de f. 3244.80. Se știe, că o poliță se transmite altei persoane prin indosament sau gir.[1])

Maiu 20. Georgescu are lipsă de niște efecte și acestea le cere bancherului său. Bancherul i-le trimite și-l *debitează* pentru suma de f. 3480.—

„ 25. Georgescu are prisos de monete și fiind cursul mai favorabil în capitală, le trimite bancherului său spre vânzare și creditare. Bancherul *creditează* pe comitentul său cu suma netă de f. 1200.—

Iunie 2. Georgescu are o poliță a sa de încassat în capitală a/ lui G. Naum, la 22 Iunie; el o trimite bancherului său, care primindu-o îl *creditează*, *sub rezerva intrării*, cu f. 450 per scadență.

„ 5. Georgescu trage o poliță a/. bancherului în ordinul lui A. Ionescu. Bancherul o acceptează și *debitează* pe comitent per Iunie 27, când este scadența poliței de f. 2145.—

[1]) Vezi „Corespondența comercială“ pag. 150, Nrii. 197—199 etc.

1. Debit + N. Georgescu .... (orașul) — Credit. 1.

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	1	Pt. plătit din ordinul său lui N.	Ian.	1			3000	—
Febr.	20	" acceptul nostru o/. I. Șona	Maiu	31			2144	17
Mart.	3	" diverse monete trimise	Mart.	3			877	—
"	15	" acceptul nostru o/. A. Ionescu	Iunie	30			655	53
Maiu	20	" diverse efecte trimise	Maiu	20			3480	—
Iunie	5	" acceptul nostru o/. A. Ionescu	Iunie	27			2145	—
"	28	" diverse efecte trimise[1]	"	28			425	—

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	15	Pt. diverse efecte primite	Ian.	15			1348	55
Febr.	2	" rimesa s/. asupra N. Teodor	Febr.	20			2355	40
Apr.	3	" rimesa s/. asupra I. Cornea	Maiu	15			3244	80
Maiu	25	" diverse monete primite	"	25			1200	—
Iunie	2	" rimesa s/. asupra G. Naum	Iunie	22			450	—
"	23	" rimesa s/. avista asupra N. Dan	"	23			488	25

[1]) Rubricarea poate să se facă și altfel d. e. ca sumele de bani să vină imediat după coloana de text. Se pot induce și alte coloane.

Iunie 23. Georgescu are de încassat o poliță a sa de f. 488·25 a/. lui N. Dan; el o trimite bancherului său, care-l *crediteazӑ*, *sub rezerva întrării*, cu suma de f. 488·25, la vedere (a vista).

" 28. Georgescu are lipsă de niște efecte și le cere bancherului său. Bancherul i-le trimite și-l *debitează* cu suma de f. 425.—

Cazurile acestea, trecute în cont în *rubricile* și *coloanele* de lipsă, se pot vedea la pag. 86.

Dacă privim mai de aproape acest cont vedem, că Georgescu are să plătească sumele din Debit, în valoare . . . . . . f. 12726·70
și are să încasseze sumele din Credit, în valoare de . . . „ 9087·—
astfel că, scăzând aceste sume, căpătăm un sald de . . . f. 3639·70
pe care îl mai datorește Georgescu bancherului său, și pe care are să-l plătească la 30 Iunie, când s'a stabilit terminul de încheiere pentru contul curent, sau dacă contractul admite, se trece mai departe în cont nou.

Făcându-se încheierea în chipul acesta, am avea un cont curent simplu, ca pentru afacerile cu mărfuri.

Fiindcă acest cont curent este un cont curent de bancă se calculează și interese, conform contractului încheiat mai înainte.

§. 34. Calcularea intereselor după metoda progresivă.

La contul curent Nr. I. (pag. 88) vedem, că în Debit sunt șapte articoli (poziții, posturi), iar în Credit sunt șase. Fiecare din acești articoli are dată și scadență. La calcularea de interese nu influințează de loc data ci numai scadența. Astfel primul articol din Debit îl plătește bancherul la 1 Ianuarie și deci Georgescu datorește bancherului suma de f. 3000, precum și interesele din 1 Ianuarie până la 30 Iunie, adecă pentru un restimp de 180 de zile.

Se va scrie deci, în coloana pentru zile, numărul: 180 zile și din acestea, multiplicate cu capitalul de f. 3000 va rezulta 540000, care apoi dividat cu 100 ne va da 5400 de Numeri de interese. Lucrul acesta este deja cunoscut din formulele de mai înainte, căci știm, că

$$N = \frac{C \times z^{1)}}{100}.$$

[1]) Unii teoreticieni nu fac diviziunea cu 100 până la urmă, când apoi folosesc ca divizor fix d. e. 6000 pentru 6%, pe când noi pentru 6% avem divizorul fix 60 vezi pag. 37 și 43.

Nr. I. Cont curent progresiv.

1. **Debit.** + **N. Georgescu** ....(domiciliul). 6% — **Credit.** 1.

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	1	Pt. plătit din ordinul său lui N.	Ian.	1	180	5400	3000	—
Febr.	20	„ acceptul nostru ordinul I. Șona...	Maiu	31	30	643	2144	17
Mart.	3	„ diverse monete trimise	Mart.	3	117	1026	877	—
„	15	„ acceptul nostru ordinul A. Ionescu	Iunie	30	—	—	655	53
Maiu	20	„ diverse efecte trimise	Maiu	20	40	1392	3480	—
Iunie	5	„ acceptul nostru ordinul A. Ionescu	Iunie	27	3	64	2145	—
„	28	„ diverse efecte trimise	„	28	2	9	425	—
„	30	„ 6% interese dela Nrii 1296					21	60
						8534	12748	30
Iulie	1	Sald	Iunie	30			3661	30

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	15	Pt. diverse efecte primite	Ian.	15	165	2226	1348	55
Febr.	2	„ rimesa s/. asupra lui N. Teodor	Febr.	20	130	3062	2355	40
Apr.	3	„ rimesa s/. asupra lui I. Cornea	Maiu	15	45	1460	3244	80
Maiu	25	„ diverse monete primite	„	25	35	420	1200	—
Iunie	2	„ rimesa s/. asupra lui G. Naum	Iunie	22	8	36	450	—
„	23	„ rimesa s/. avista asupra lui N. Dan	„	23	7	34	488	25
„	30	Saldul numerilor				1296		
„	30	Saldul general al sumelor					3661	30
						8534	12748	30

Luând articolul al doilea din Debit cu data 20 Februarie, vedem, că acesta are *scadența la 31 Maiu*, adecă bancherul a plătit pentru Georgescu suma de f. 2144·17 la 31 Maiu și astfel el va socoti interese dela scadență până la terminul de încheiere, care este *30 Iunie*.

Calculând acest articol, constatăm, că sunt 30 de zile și aflând Numerii de interese 643, trecem zilele și Nrii în coloanele respective.

Urmând astfel mai departe, ***vom calcula dela toate pozițiile atât din Debit cât și din Credit zile și Nri, dela scadențele singuratice până la terminul de încheiere al contului curent.***

Fiind luat ca bază 6% pro anno, ar urma, ca să calculăm interese dela suma Numerilor din Debit și să le scriem în Debit, și de asemenea să calculăm dela suma Numerilor din Credit și să scriem interesele în Credit.

Adunând, constatăm în Debit Nri 8534, din cari, prin diviziunea cu 60, am căpăta interese f. 142.23, cari ar trebui să le scriem în Debit la sume. Deasemenea constatăm în Credit Nri 7238, din cari prin diviziunea cu 60 am căpata interese f. 120.63, cari ar trebui scrise în Credit la sume.

Balansând acum sumele de bani din Debit și din Credit cu interesele lor, se capătă un sald general și se bonifică adecă se adaugă și interesele în partea unde se cuvine.

Din calcularea de mai înainte rezultă, că Georgescu are să plătească bancherului toate sumele din

Debit și ca interese . . . . f. 142·23
Deasemenea Georgescu are să primească dela bancher toate
sumele din Credit și ca interese . . . . „ 120·63
Făcând diferința, rezultă un sald debitor în valoare de . . . f. 21·60
Așadară Georgescu va plăti diferința de capitale în sumă de f. 3639·70 (dupăcum s'a arătat mai înainte la pag. 87) și ca interese f. 21·60.

Această explicare s'a făcut aici pentru înțelegerea fundamentală a calculării. In practică se purcede în mod mai lesnicios astfel, că se face saldul Numerilor.

Avem în Debit 8534 de Numeri, iar
în Credit 7238 „ „
rezultă un sald 1296 „ „

Acești Numeri se scriu spre balansare (după regula știută a saldului) în coloana de Numeri din Credit și dela ei se calculează in-

terese pe partea opusă, adecă în Debit, ceeace dă ca rezultat tot aceleași interese în sumă de f. 21·60.

Dupăce s'au calculat și interesele, se balansează din nou sumele și deoarece Debitul e mai mare, se constată un sald general de f. 3661·30, care, după regulele încheierii oricărui cont de contabilitate, se scrie în partea, unde sunt sume mai puține, în exemplul nostru în Credit.

Recapitulând cele zise, putem face următoarea regulă pentru calcularea intereselor de *cont curent progresiv*:

Calculăm zile și Numeri ***dela scadența*** *fiecărui articol* ***până la terminul de încheiere*** *(la noi 30 Iunie), facem apoi saldul Numerilor și acest sald îl scriem în partea unde sunt Numeri mai puțini și din acest sald calculăm interese pe partea opusă a contului (pe partea opusă a saldului de Numeri); în fine facem saldul general, pe care, pentru balansare, îl trecem unde sunt sumele mai mici și tragem liniile de încheiere.*

In urma acestei calculări, rezultă că Georgescu datorește bancherului suma de f. 3661·30, care sumă, neachitându-se, conform contractului, se trece din nou în Debitul lui Georgescu ca datorie cu scadența de 30 Iunie, pe o altă perioadă de afaceri de cont curent.

§. 35. Calcularea intereselor după metoda retrogradă.

Metoda progresivă, explicată mai înainte, în timpul mai nou, a început să fie înlocuită cu altă metodă mai practică. La metoda progresivă calculările de Numere se fac atunci, când are să se facă și încheierea contului curent, de regulă la 30 Iunie și 31 Decembre; deși este hotărît de mai înainte un termin de încheiere, totuși de multeori împrejurările sunt de așa natură, că încheierile trebue să se facă și altă dată în decursul anului, astfel că nu-i de lipsă să se aștepte terminul de încheiere pentru a se socoti Numerii.

Având însă într'o afacere multe conturi curente, este o mare muncă, ca la fine să se calculeze și Numerii și să se facă și încheierea, cu deosebire la încheierea anuală a contabilității.

Metoda *retrogradă* ne oferă aceea înlesnire, că putem calcula Numerii deodată cu trecerea unui articol în cont curent, astfel că la jumătate de an sau la sfârșitul anului avem Numerii calculați și trebue să facem numai încheierea. Această metodă se mai numește și *franceză, elvețiană* sau *metoda cu epocă.*

Pentru a calcula un cont curent după această metodă, luăm scadența cea mai depărtată spre îndărăpt și aceasta o numim *epocă*, adecă un termin până la care calculăm zilele dela fiecare scadență următoare.

In cazul nostru (cont curent Nr. II.), ca epocă luăm scadența de 1 Ianuarie. Toate pozițiile următoare atât din Debit cât și din Credit le reducem la această scadență, adecă calculăm Numerii pentru zilele dela scadența fiecărui articol spre îndărăpt (retrograd) până la epocă.

Luând primul articol din Debit, vedem, că d-la scadența 1 Ianuarie până la epocă, care e tot la prima Ianuarie, nu avem nici o zi prin urmare nici un Număr.

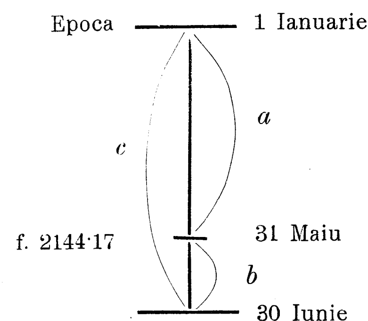
Luând articolul al doilea din Debit, calculăm Numerii dela scadența 31 Maiu îndărăpt (retrograd) până la epocă și constatăm 150[1] de zile și Numeri 3216.

Trecând la primul articol din Credit, vom calcula dela scadența 15 Ianuarie zilele îndărăpt până la epoca 1 Ianuarie și constatăm 15 zile și 202 Numeri.

Purcedem așa la fiecare articol în Debit și în Credit și anume facem aceste calculări imediat, când trecem un articol în cont curent. Ajungând la 30 Iunie avem calculați Numerii dela toate sumele, și nu ne rămâne decât să facem încheierea.

Incheierea se face cu totul altfel, ca la metoda progresivă.

Pentru a stabili regula de încheiere, trebue să explicăm procedura noastră de calculare. Spre acest scop, luăm articolul al doilea din Debit, când bancherul plătește pentru Georgescu, la 31 Maiu, suma de f. 2144·17. Considerând mai deaproape acest articol vedem, că ar trebui să se calculeze Numere (sau mai bine zis: interese) dela scadența 31 Maiu, până la terminul adevărat de încheiere, adecă până la 30 Iunie, va să zică pe 30 de zile, iar noi am calculat dela 31 Maiu îndărăpt până la epocă, prin ceeace s'a făcut o eroare, care trebue corectată.

[1]) Pentru *iuțeală*, este tot atât, dacă zicem, că calculăm dela 1 Ianuarie până la 31 Maiu, adecă pe 150 de zile. Așa se și purcede în practică, dar să se țină minte: calcularea zilelor se face *retrograd*, dela 31 Maiu până la epoca 1 Ianuarie.

Ne închipuim linia dela pag. 91, că reprezintă distanța de timp dela 1 Ianuarie până la 30 Iunie.

Nu încape nici o îndoială, că dela articolul nostru trebue să calculăm interese pentru distanța ***b*** adecă pentru 30 de zile, ceeace ne dă 643 de Numere, sau f. 10·72 ca interese.

Noi am calculat dela acest articol 150 de zile, adecă pentru distanța ***a*** și am căpătat 3216 Numeri, adecă f. 53·60 ca interese. Vedem deci, că nu corăspunde cu adevărul și astfel facem următoarea corectură. La încheiere, calculăm încă odată Nrii dela articolul de f. 2144·17 pentru distanța ***c***, adecă pentru 180 de zile și căpătăm 3859 de Numeri (sau interese f. 64·32), pe cari îi trecem pe partea opusă a contului, în cazul nostru în Credit și astfel la încheiere se face de sine o subtracțiune și ne dă acelaș rezultat.

Recapitulând avem *a* = Nri 3216 sau f. 53·60 interese
c = „ 3859 „ „ 64·32 interese

Scăzând, căpătăm *b* = Nri 643 sau f. 10·72 interese

Astfel zicem, că ***c — a = b***. *Va să zică, la metoda progresivă, calculăm Numeri și interese pentru distanța **b**, ceeace corăspunde cu realitatea. La metoda retrogradă din contră calculăm greșit pentru distanța **a** și corectăm apoi greșala, prin trecerea pe partea opusă a Numerilor dela distanța **c** și căpătăm **c — a**, ceeace este întru toate egal cu **b**.*

Tot asemenea am purcede, dacă am calcula articolul din Credit, cu scadența de 15 Ianuarie, cu deosebirea că Numerii pentru distanța ***c*** i-am trece pentru corectură în partea Debitului.

Astfel ar trebui să operăm cu fiecare articol, ca să îndreptăm greșala, și anume: să calculăm Numeri pentru distanța ***c*** și să-i trecem pe partea opusă, adecă dela articolii din Debit să-i trecem în Credit și din contră (viceversa).

Dacă ar fi să purcedem în acest chip, atunci metoda retrogradă, nu numai că nu ar oferi nici un avantaj, ci din contră ne-ar da mai mult de lucru. Cugetându-ne însă puțin, vom vedea, că pentru încheiere putem aduna toate sumele de bani din Debit și acestea să le trecem ***în text*** în Credit și să calculăm dela ele Numeri pentru distanța ***c*** și astfel avem dela f. 12726·70 Numeri de corectură 22909 în Credit. De asemenea adunăm sumele de bani din Credit și le scriem în Debit ***în text***, iar dela ele calculăm Numeri pentru distanța ***c***, adecă pentru 180 de zile și căpătăm în Debit în text f. 9087·— și Numeri 16357, dupăcum se vede din contul curent Nr. II a.

Dupăce s'a făcut această corectură, facem saldul tuturor Numerilor și vedem, că rezultă ca sald de Nri 1296, tot ca la metoda progresivă, cu deosebirea, că acest sald este pe partea opusă a contului. Dela acest sald de Numeri se calculează interese tot pe partea unde este saldul Numerilor și vom căpăta acelaș rezultat, ca și la metoda progresivă.

In practică însă se purcede și mai ușor, căci în loc ca să calculăm Numeri pentru distanța ***c*** și în Debit și în Credit, facem saldul sumelor (numit sald brut, căci nu este saldul definitiv de încheiere), pe care-l scriem în partea unde sunt sume mai puține. Dupăcum se vede din contul curent II b.

avem în Debit f. 12726·70
iar în Credit „ 9087·—
astfel avem *saldul brut* f. 3639·70

pe care îl trecem *în text* în partea unde este suma de bani mai mică, adecă în Credit, și calculăm Numeri pentru distanța ***c***, adecă pentru 180 de zile și căpătăm Numeri de corectură 6552 Făcând și aci saldul tuturor Numerilor căpătăm 1296 de Numeri, tot ca la metoda progresivă.

Astfel, la metoda retrogradă, stabilim următoarea regulă: *Calculăm Numeri, atât în Debit cât și în Credit, dela scadența fiecărui articol, în mod retrograd, până la epoca stabilită și dupăce avem Numerii astfel calculați, facem saldul brut al sumelor de bani, îl scriem în text în partea (Debitului sau Creditului), unde este suma mai mică, calculăm dela acest sald brut Numeri, pentru timpul dela terminul de încheiere până la epocă (în cazul nostru 180 de zile), facem apoi saldul tuturor Numerilor și-l scriem pentru balansare în partea unde sunt Numeri mai puțini; dela acest sald de Numeri calculăm interese, tot în partea unde e saldul Numerilor (pentru corectură) și în fine facem saldul general al sumelor de bani cu interese cu tot.*

Dupăcum am văzut la metoda aceasta retrogradă scontăm (discontăm) singuraticele posturi pe ziua epocei, adecă scădem interesele și vedem, ce valoare are fiecare sumă la ziua epocei, adecă, în cazul nostru, la 1 Ianuarie. Dupăce am făcut această scontare, calculăm interese dela 1 Ianuarie până la terminul de încheiere și le adunăm.

Este tocmai așa, ca cum am scădea din fiecare sumă interesele pentru distanța ***a*** și am adauge interesele pentru distanța ***c***, prin ceeace nu se face altceva, decât se calculează în realitate interese de cont curent pentru distanța reală ***b***.

Nr. II. a) Cont curent retrograd.

1. Debit. **N. Georgescu** .... (domiciliul) **Credit. 1.**

Debit

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	1	Pt. plătit din ordinul său, lui N....	Ian.	1	Epoca		3000	—
Febr.	20	„ acc/. n/. o/. I. Şona	Maiu	31	150	3216	2144	17
Mart.	3	„ diverse monete trimise	Mart.	3	63	553	877	—
„	15	„ acceptul nostru o/. A. Ionescu	Iunie	30	180	1181	655	53
Maiu	20	„ diverse efecte trimise	Maiu	20	140	4872	3480	—
Iunie	5	„ acceptul nostru o/. A. Ionescu	Iunie	27	177	3797	2145	—
„	28	„ diverse efecte trimise	„	28	178	756	425	—
„	30	Nrii de corectură dela Credit f. 9087.	„	30	180	16357		
„	30	Saldul Numerilor				1296		
„	30	6% interese dela Nrii 1296					21	60
						32028	12748	30

Credit

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	15	Pt. diverse efecte primite	Ian.	15	15	202	1348	55
Febr.	2	„ rimesa s/. a/. N. Teodor	Febr.	20	50	1178	2355	40
Apr.	3	„ rimesa s/. a/. I. Cornea	Maiu	15	135	4381	3244	80
Maiu	25	„ diverse monete primite	„	25	145	1740	1200	—
Iunie	2	„ rimesa s/. a/. G. Naum	Iunie	22	172	774	450	—
„	23	„ rimesa s/. avista a/. N. Dan	„	23	173	844	488	25
„	30	Nrii de corectură dela Debit f 12726 70	„	30	180	22909		
„	30	Saldul general					3661	30
						32028	12748	30

Nr. II. b) Cont curent retrograd, cum este în practică.

1. Debit. **N. Georgescu** .... (domiciliul) **Credit. 1.**

Debit

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	1	Pt. plătit din ordinul său, lui N...	Ian.	1	Epoca		3000	—
Febr.	20	„ acceptul nostru o/. I. Şona	Maiu	31	150	3216	2144	17
Mart.	3	„ diverse monete trimise	Mart.	3	63	553	877	—
„	15	„ acceptul nostru o/. A. Ionescu	Iunie	30	180	1181	655	53
Maiu	20	„ diverse efecte trimise	Maiu	20	140	4872	3480	—
Iunie	5	„ acceptul nostru o/. A. Ionescu	Iunie	27	177	3791	2145	—
„	28	„ diverse efecte trimise	„	28	178	756	425	—
„	30	Saldul Numerilor				1296		
„	30	6% interese dela Nrii 1296					21	60
						15671	12748	30

Credit

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	15	Pt. diverse efecte primite	Ian.	15	15	202	1348	55
Febr.	2	„ remisa s/. a/. N. Teodor	Febr.	20	50	1178	2355	40
Apr.	3	„ remisa s/. a/. I. Cornea	Maiu	15	135	4381	3244	80
Maiu	25	„ diverse monete primite	„	25	145	1740	1200	—
Iunie	2	„ remisa s/. a/. G. Naum	Iunie	22	172	774	450	—
„	23	„ remisa s/. avista a/. N. Dan	„	23	173	844	488	25
„	30	Saldul brut al sumelor f. 3639·70	„	30	180	6552		
„	30	Saldul general al sumelor					3661	30
						15671	12748	30

Luând ca exemplu postul din Debit . . . . f. 2144·17
am avea să adăugăm interesele pentru ***b*** . . . . „ 10·72
astfel starea reală la 30 Iunie ar fi . . . . f. 2154·89

La metoda retrogradă am purces altfel și anume din
suma de . . . . f. 2144·17
am scăzut interesele (discontat) pentru distanța ***a*** . . . „ 53·60
și am căpătat per 1 Ianuarie . . . . f. 2090·57
la care adăugând interese pentru distanța ***c*** . . . . . . „ 64·32
am căpătat aceaș valoare . . . . f. 2154·89
per 30 Iunie, adevăratul termin de încheiere al contului curent.

§. 36. Calcularea intereselor dela o scadență la alta, metoda de scară, numită și hamburgeză și engleză.

Această metodă este cea mai logică, căci se face în continuu saldul sumelor și se calculează Numerii dela o scadență la alta, începând cu cea mai depărtată, în cazul nostru cu scadența de 1 Ianuarie; bineînțeles, că fiecare poziție nouă, adecă fiecare sumă nouă din cont curent se adună sau se scade din saldul de mai înainte, după cum are *caracterul de Debit* (+) sau *de Credit* (—) și anume, dacă ambele sume sunt de Debit sau de Credit, se adună, iar dacă o sumă e de Debit și cealaltă de Credit, se scad, în care caz diferința are caracterul sumei mai mari.[1])

In 1 Ianuarie Georgescu datorește suma de f. 3000, dar pentru aceea, în 15 Ianuarie, plătește pentru bancher f. 1348·55 și astfel pe viitor mai este debitor numai diferința de f. 1651·45 și anume din 15 Ianuarie până la proxima scadență, care este în 20 Februarie.[2])

Urmăm această procedură până la terminul de încheiere, calculând Numeri în Debit sau în Credit, dupăcum este caracterul sumei de bani.

[1]) Dacă sumele sunt tot un fel de mari, diferința fiind zero, nu produce nici un Număr, ci se trece mai departe la altă sumă, după cum se va vedea într'un exemplu mai la urmă Nr. XXII.

[2]) Dacă se întâmplă să existe două sau trei scadențe, cu aceeaș dată în Debit și în Credit, este indiferent, care sumă o luăm întâi din Debit sau din Credit, depinde dela voința noastră.

Nr. III. Cont curent de scară.

Caracterul	Sumele		Scadențele	Zile	Numeri	
					Debit	Credit
D +	f. 3000	—	Din Ian. 1 - Ian. 15	15	450	—
C —	„ 1348	55				
D +	f. 1651	45	„ „ 15 — Febr. 20	35	578	—
C —	„ 2355	40				
C —	f. 703	95	„ Febr. 20 — Mart. 3	13	—	92
D +	„ 877	—				
D +	f. 173	05	„ Mart. 3 — Maiu 15	72	125	—
C —	„ 3244	80				
C —	f. 3071	75	„ Maiu 15 — „ 20	5	—	154
D +	„ 3480	—				
D +	f. 408	25	„ „ 20 — „ 25	5	20	—
C —	„ 1200	—				
C —	f. 791	75	„ „ 25 — „ 31	5	—	40
D +	„ 2144	17				
D +	f. 1352	42	„ „ 31 — Iunie 22	22	297	—
C —	„ 450	—				
D +	f. 902	42	„ Iunie 22 — „ 23	1	9	—
C —	„ 488	25				
D +	f. 414	17	„ „ 23 — „ 27	4	17	—
D +	„ 2145	—				
D +	f. 2559	17	„ „ 27 — „ 28	1	26	—
D +	„ 425	—				
D +	f. 2984	17	„ „ 28 — „ 30	2	60	—
D +	„ 655	53				
D +	f. 3639	70	„ „ 30 — „ 30	—	—	—
			Suma Numerilor		1582	286
			Saldul Numerilor			1296
D +	„ 21	60	6% interese dela Nrii 1296			
D +	f. 3661	30	Saldul general		1582	1582

S. E. & O.

Coloanele pentru calcularea acestui cont curent sunt următoarele: *a*) coloana pentru însemnarea, dacă suma de bani este luată din Debit (+) sau din Credit (—); *b)* coloana pentru timpul de calculare al Numerilor, adecă din scadență în scadență, progresiv; *c*) coloana pentru însemnarea zilelor și *d*) două coloane pentru Numerii de Debit și de Credit. (Unii la început pun și o coloană pentru dată).[1])

Dăcă ne uităm la aceste coloane, vedem îndată, că calcularea nu se poate face în registrul contabilității, adecă în cartea conturilor curente, ci trebue făcută pe un blanchet separat, atunci când vrem să facem încheierea generală a contului curent; totdeodată se poate spune, că și calcularea se poate începe numai dupăce se știe cum sunt diferitele poziții trecute cu scadențele lor; nu se poate începe inmediat, căci pot *urma* poziții cu scadențe mai apropiate de 1 Ianuarie.

Când calculăm, la 30 Iunie, vom purcede în modul următor:

Fiindcă suma cu scadența cea mai depărtată (spre îndărăpt) este în Debit f. 3000, de aceea scriem în prima coloană caracterul acestei sume, adecă *Debit*, sau mai pe scurt *D*. sau plus (+); imediat în coloana următoare, scriem suma de f. 3000·—, apoi în coloana viitoare indicăm timpul, cât rămâne cu interese această sumă până la proxima scadență, adecă din 1 Ianuarie până în 15 Ianuarie; constatăm mai departe zilele și le scriem în coloana de zile; în fine aflăm Numerii pentru 15 zile și căpătăm 450 de Numeri, pe cari îi scriem în coloana de Debit a Numerilor, deoarece și suma de f. 3000·— are caracterul de Debit.

Continuând mai departe scriem în coloana de sume f. 1348·55, adecă suma cu scadența 15 Ianuarie, punem caracterul *„Credit"*, mai scurt *C*, sau minus (—) *și, fiindcă sumele au caracter diferit*, le subtragem și diferinței de f. 1651·45 îi adaugem caracterul *D*, adecă caracterul sumei celei mai mari. Diferința aceasta de f. 1651·45 rămâne cu interese din 15 Ianuarie până la 20 Februarie. Calcularea merge în chipul acesta mai departe până la 30 Iunie, când se face saldul Numerilor, *ca la metoda progresivă*, și din acest sald se calculează interese. Dacă saldul vine scris în coloana de Credit a Numerilor, ca în cazul nostru, atunci interesele le scriem în coloana sumelor cu caracterul Debit (și viceversa).

Astfel suma din urmă ne indică saldul general al sumelor de bani și interese în valoare de f. 3661·30.

Dupăce s'a făcut calcularea intereselor pe formularul arătat, interesele acestea (fără Numeri) se trec în registrul conturilor curente în contul lui Georgescu și se face încheierea definitivă după regulele cunoscute în contabilitate.

---

[1]) Coloane pot fi și mai multe și aranjate chiar și altfel.

Adaus. Exemplu pentru a fi lucrat după toate trei metoadele. Se continuă relația de cont curent a lui N. Georgescu, tot cu 6%.

Debit. **Credit.**

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	Suma c.	Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	Suma c.
Iulie	1	Sald	Iunie	30			3661	30	Iulie	15	Pt. monete și cupoane	Iulie	15			4690	
Aug.	10	Pt. Ta n/. o/. A.	Oct.	15			2896	75	Aug.	3	„ Rimesa s/. a/....	Sept.	11			2144	55
Sept.	15	„ efecte trimise	Sept.	15			3455	70	Sept.	5	„ efecte primite	Sept.	5			1500	—
Oct.	3	„ Ta n/. o/. A.	Dec.	20			2000	—	Nov.	10	„ Remisa s/. a/....	Dec.	20			2450	45
Nov.	4	„ dto.	Dec.	18			3000	—	Dec.	25	„ un cec primit	Dec.	25			2478	—
Dec.	20	„ monete	Dec.	20			2596	25									

Interese din saldul Numerilor de 1041 cu 6% se capătă pentru Debit f. 17·35. Atât la sume cât și Numeri să se ia *corectura* de lipsă și astfel contul se încheie cu un sald general de f. 4364·35.

Notă. In exemplu de pe pag. 99 s'a întrodus şi coloană pentru zile şi Numeri, pentruca, făcându-se calcularea, să se scrie rezultatele chiar în formularul din carte, unde să se facă şi încheierea definitivă.

Ca material pentru exerciţii de calculare, se pot folosi exemplele, ce sunt lucrate după metoda progresivă in §§ 39—43; bineînţeles, calcularea se va face aici numai cu un fel de procent.

§ 37. Cont curent cu articoli (poziţii, posturi), cari trec peste terminul de încheiere. Calculare cu numeri roşii.

Contul curent, tractat până acuma, a avut articoli (poziţii, posturi), cari n'au trecut peste terminul de încheiere. Se întâmplă însă foarte des, ca, în decursul unei perioade de afaceri, să se ivească şi articoli, a căror scadenţă să treacă peste terminul de încheiere, dupăcum se vede în contul curent Nr. IV.

Acest cont curent, care se începe din Ianuarie şi se încheie la 30 Iunie, are în Debit doi articoli, unul cu scadenţa la 22 Iulie şi altul la **15** August, iar în Credit unul cu scadenţa la 20 August şi altul la 14 Iulie, cari trec peste terminul de încheiere stabilit la 30 Iunie.

a) **Progresiv.**[1]) Dacă nu luăm în considerare aceşti patru articoli, atunci contul curent se calculează *progresiv după regulele ştiute*, adecă se calculează zile şi Numeri dela scadenţa fiecărui articol până la terminul de încheiere.

In contul curent Nr. IV. avem articolul cu data 22 Martie, cu care clientul *A*. Socol este debitat, dar pe care bancherul din capitală încă nu l-a plătit, ci îl va plăti numai în 22 Iulie, va să zică 22 de zile după încheierea contului curent. Noi încheiem însă întreg contul la 30 Iunie. Se naşte întrebarea, că f. 500, cari are să-i plătească bancherul la 22 Iulie, ce valoare vor avea la 30 Iunie. Vedem deci, că aici nu e altceva decât un simplu *scont* (= *discont*, escont) pentru cele 22 de zile, ce trec peste terminul de încheiere al contului curent, care este la 30 Iunie.

Astfel stând lucrul, ar trebui să calculăm Numeri pentru 22 de zile şi ca într'adevăr interesele ce rezultă să le subtragem din suma de f. 500, ar trebui aceşti Numeri să-i trecem pe partea opusă, în cazul nostru în Credit.

---

[1]) Metoda progresivă se poate numi şi „*directă*", iar cea retrogradă „*indirectă*".

Aşa ar trebui să facem şi cu Numerii dela articolul următor de f. 2350·67; deasemenea dela cei doi articoli din Credit (de f. 455 şi f. 1000) să calculăm Numeri pentru zilele, ce trec pestre 30 Iunie şi aceşti Numeri să-i scriem în partea opusă adecă în Debit.

Acest lucru se poate face şi altfel: *Calculăm zilele dela aceşti patru articoli, dela scadenţele lor îndărăpt (retrograd) până la terminul de încheiere al contului (30 Iunie), şi însemnăm în coloanele respective atât zilele cât şi Numerii cu* ***cerneală roşie****. Când purcedem la încheierea generală, trecem aceşti Numeri roşii pe partea opusă* (Numerii din Debit în Credit şi viceversa) *şi-i scriem cu cerneală neagră, sau, ceeace este tot atât, facem saldul Numerilor roşii şi-i scriem cu* ***negru*** *pe partea, unde sunt mai puţini Numeri roşii. Prin aceasta s'a făcut scontarea (adecă reducerea celor patru articoli la valoarea, ce o au la 30 Iunie, sau subtragerea intereselor), despre care s'a vorbit mai înainte. Astfel acum avem să facem saldul tuturor Numerilor negri (cei roşii n'au să fie consideraţi) şi-i scriem după regula saldului în partea unde sunt Numerii negri mai puţini, în cazul nostru în Debit. Dela acest sald de Numeri se calculează interese şi se trec pe partea opusă a acestui sald, în cazul nostru în Credit. In fine se face saldul general al sumelor de bani.*

Contul curent *Nr. V a)* numai în formă se deosebeşte de Nr. IV. şi anume dela articolii cu scadenţa peste terminul de încheiere *nu calculăm nici zile nici interese, ci îi transportăm (îi reportăm) pentru încheiere simplu pe părţile opuse.* Astfel stând lucrul, vedem, că am calculat după metoda progresivă numai articolii, ce au scadenţa înainte de 30 Iunie, iar ceialalţi patru i-am transportat. Facem apoi o încheiere provizorie cu interese şi căpătăm un sald al sumelor de f. 2725·38. Lucrul acesta însă nu corăspunde cu realitatea, (căci sunt şi alte *angajamente luate şi date*, cari se văd din cei patru articoli, ce nu au fost consideraţi la calculare), de aceea redeschidem contul, trecând atât saldul, cât şi articolii de transport pe părţile opuse ale contului curent, adecă astfel cum erau ei trecuţi la început.

Pentru a face un control, ne apucăm şi facem o calculare nouă a articolilor transportaţi (reportaţi) şi ne vom convinge, că rezultatul este acelaş, după cum se vede din încheierea *Nr. V b.* Purcederea este următoarea: *căutăm ce valoare au aceşti articoli la 30 Iunie, ziua de încheiere a contului curent. Aici se face scontarea acestor articoli, adecă se subtrag din ei interesele pentru zilele, ce trec peste terminul de încheiere (o scontare ca şi la poliţe).* (Se continuă pe pag. 105).

Nr. IV. Cont curent cu numeri roșii.

1. Debit. **A. Socol** ....(domiciliul) **Credit.** 1.

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.	Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	1	Pt. Ta s/. ordinul A. Gogu	Ian.	7	173	4732	2735	—	Ian.	2	Pt. rimesa s/. asupra I. Stener	Ian.	5	175	2625	1500	—
„	27	„ o plată făcută lui N. N.	„	27	153	612	400	—	„	22	„ plata s/. lui G. N. din ordinul n/.	„	22	158	5514	3489	50
Febr.	20	„ diverse efecte trimise	Febr.	20	130	983	755	53	Febr.	22	„ rimesa s/. asupra A. I, loco	Febr.	26	124	3085	2488	—
Mart.	3	„ Ta s/. ordinul I. Antonescu	Maiu	25	35	1567	4477	50	Mart.	15	„ rimesa s/. asupra G. O...	Maiu	26	34	324	952	40
„	22	„ Ta s/. ordinul G. Naum...	Iulie	22	**22***	**110**	500	—	Apr.	3	„ diverse monete primite	Apr.	3	87	1695	1948	—
Maiu	15	„ Ta s/. ordinul I. Oltean...	Aug.	15	**45**	**1058**	2350	67	Maiu	20	„ rimesa s/. asupra lui N. N.	Aug.	20	**50**	**228**	455	—
Iunie	2	„ Ta s/. ordinul G. Naum...	Iunie	30	—	—	3767	33	Iunie	12	„ diverse monete primite	Iunie	12	18	170	945	10
„	15	„ o plată făcută lui N. N.	„	15	15	300	2000	—	„	14	„ rimesa s/. asupra lui N. N.	Iulie	14	**14**	**140**	1000	—
„	30	„ ²) Saldul Numerilor negri	—		—	6019	—	—	„	30	¹) Saldul Numerilor roșii	—		—	800	—	—
									„	30	²) 6 % interese dela Nri 6019	—		—	—	100	3:
									„	30	³) Saldul general	—		—	—	4107	71
						14213	16986	03							14213	16986	03
Iulie	1	Sald	Iunie	30			4107	71									

*) Numerii tipăriți gros însemnează, că sunt tipăriți cu roșu.

Nr. V. a) Cont curent, în care *se transportează* posturile, cari au scadența *peste* terminul de încheiere.

1. Debit. **A. Socol**.............................(domiciliul) **Credit** 1.

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.	Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma f.	c.
Ian.	1	Pt. Ta s/. ordinul A. Gogu	Ian.	7	173	4732	2735	—	Ian.	2	Pt. remisa s/. asupra lui I. Stener	Ian.	5	175	2625	1500	—
„	27	„ o plată făcută lui N. N.	„	27	153	612	400	—	„	22	„ plata s/. lui G. N din ordinul n/.	„	22	158	5514	3489	50
Febr.	20	„ diverse efecte trimise	Febr.	20	130	983	755	53	Febr.	22	„ remisa s/. asupra lui A. I., loco	Febr.	26	124	3085	2488	—
Mart.	3	„ Ta s/. ordinul A. Antonescu	Maiu	25	35	1567	4477	50	Mart.	15	„ remisa s/. asupra lui G. O.	Maiu	26	34	324	952	40
„	22	„ Ta s/. ordinul G. Naum	Iulie	22			500	—	Apr.	3	„ diverse monete primite	Apr.	3	87	1695	1948	—
Maiu	15	„ Ta s/. ordinul I. Oltean	Aug.	15			2350	67	Maiu	20	„ remisa s/ asupra lui N. N.	Aug.	20			455	—
Iunie	2	„ Ta s/. ordinul G. Naum	Iunie	30			3767	33	Iunie	12	„ diverse monete primite	Iunie	12	18	170	945	10
„	15	„ o plată făcută lui N. N.	„	15	15	300	2000	—	„	14	„ remisa s/. asupra lui N. N.	Iulie	14			1000	—
„	30	Transportul sumei ce trece peste term.	Aug.	20			455	—	„	30	„ Transportul sum. peste termin	„	22			500	—
„	30	Transp. sum. ce trece peste term. 30 Iunie	Iulie	14			1000	—	„	30	„ Transportul sum. peste termin	Aug.	15			2350	67
„	30	Saldul Numerilor	—		—	5219	—	—	„	30	6% interese dela Numerii 5219	—		—	—	86	98
									„	30	Saldul sumelor					2725	38
						13413	18441	03							13413	18441	03
Iulie	1	Saldul sumelor	Iunie	30			2725	38	Iulie	1	Transp. sum. din Debit	Aug.	20			455	—
„	1	Trsp. sum. din Credit	Iulie	22			500	—	„	1	„ „ „ Debit	Iulie	14			1000	—
„	1	„ „ „ Credit	Aug.	15			2350	67									

*Nr. V. **b)*** Sumele reportate jos la cont curent. ***Nr. V. a)*** s'au calculat aici definitiv per 1 Iulie.

Iulie	1	Saldul sumeler*)	Iunie	30	—	—	2725	38	Iulie	1	Transp. sum. din Debit	Aug.	20	50	228	455	—
„	1	Transp. sum. din Credit	Iulie	22	22	110	500	—	„	1	„ „ „ „	Iulie	14	14	140	1000	—
„	1	„ „ „ „	Aug.	15	45	1058	2350	67	„	1	6% int. dela Nrii din D.	—	—	—	—	19	47
„	1	6% int. dela Nrii din C.	—	—	—	—	6	13	„	1	Sald general	Iunie	30	—	—	4107	71
							5582	18								5582	18
Iulie	1	Sald general	Iunie	30			4107	71									

Nr. VI. Cont curent retrograd, cu poziții, cari trec *peste* termin. Epoca la 1 Ianuarie.

1. **Debit** **A. Socol** ....(domiciliul). **Credit** 1.

Ian.	1	Pt. Ta s/. o/. A. Gogu	Ian.	7	7	191	2735	—	Ian.	2	Pt. Rsa s/. a/. I. Stener	Ian.	5	5	75	1500	—
„	27	„ o plată, făcută lui N. N.	„	27	27	108	400	—	„	22	„ plata s/. lui G. N. din ordinul n/.	„	22	22	768	3489	50
Febr.	20	„ div. efecte primite	Febr.	20	50	378	755	53	Febr.	22	„ Rsa s/. a/. A. I., loco	Febr.	26	56	1393	2488	—
Mart.	3	„ Ta s/ ordinul lui I. Antonescu	Maiu	25	145	6493	4477	50	Mart.	15	„ „ „ „ G. O...	Maiu	26	146	1390	952	40
„	22	„ Ta s/. o/. G. Naum	Iulie	22	202	1010	500	—	Apr.	3	„ div. monete prim.	Apr.	3	93	1812	1948	—
Maiu	15	„ „ „ „ I. Oltean	Aug.	15	225	5290	2350	67	Maiu	20	„ Rsa s/. a/. N. N.	Aug	20	230	1047	455	—
Iunie	2	„ „ „ „ G. Naum	Iunie	30	180	6781	3767	33	Iunie	12	„ div. mon. primite	Iunie	12	162	1531	945	10
„	15	„ o plată făcută lui N. N.	„	15	165	3300	2000	—	„	14	„ Rsa s/. a/. N. N.	Iulie	14	194	1940	1000	—
									„	30	1) Saldul brut al sumelor f. 4208·03	Iunie	30	180	7574		
									„	30	2) Saldul numerilor	—	—	—	6021		
									„	30	3) 6% int. dela Nrii 6021	—	—	—	—	100	35
									„	30	4) Saldul gen. al sumel.	Iunie	30	—	—	4107	68
						23551	16986	03							23551	16986	03
Iulie	1	Saldul din trecut	Iunie	30			4107	68									

*) Aici s'a făcut și o încheiere definitivă, pentru a proba exactitatea teoriei, dar în practică trebue făcută numai transportarea ca la Nr. V. a) și nu mai trebue nici un fel de calculare.

Această scontare (scădere de interese) se face așa, că dela Numerii din Debit calculăm interese în Credit, iar dela Numerii din Credit calculăm interese în Debit, sau ceeace este tot atât, facem saldul Numerilor și calculăm numai odată interese, dar tot pe partea unde vine saldul Numerilor (ca la metoda retrogradă).

In fine facem saldul general al sumelor, care trebue să consune întru toate cu saldul aflat în contul curent Nr. IV.

Așadară, recapitulând cele spuse mai înainte, constatăm, că, de câteori avem un cont curent cu articoli, cari trec peste terminul de încheiere, calcularea contului se poate face în două feluri:

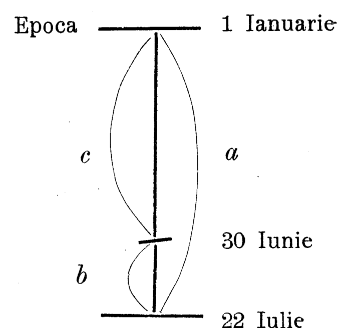
a) calculăm și articolii cu scadențe peste terminul de încheiere, adecă încheiem contul, *scontând* sumele scadente mai târziu, după cum s'a făcut în Nr. IV.

b) din calculare scoatem sumele cu scadența peste terminul de încheiere și le transportăm, ca în Nr. V-a. Contractul, încheiat între bancherul creditor și între clientul debitor, hotărește, dacă încheierea se face în felul ***a)***, sau ***b)***.

Un lucru însă să se noteze și anume, că, dacă procentul nu se schimbă în periodul de afaceri ce urmează, atunci calcularea ca la Nr. IV este mai practică; iar dacă procentul se scade sau se urcă în periodul următor de afaceri, atunci e mai la loc calcularea ca în Nr. V-a. De altmintrelea, în ori și ce caz, diferințele de interese se pot corecta și trece din nou, în conformitate cu schimbarea procentului.

b) **Retrograd.** Când avem să calculăm după metoda retrogradă un cont curent, care are articoli, ce trec peste terminul de încheiere, purcedem în modul următor: Calculăm dela *toți* articolii, fără deosebire dacă trec sau nu, peste terminul de încheiere, zile și Numeri în mod retrograd, după regulele cunoscute mai înainte. La urmă facem corectura, calculând saldul brut al sumelor, și dela acesta Numeri, pentru distanța de timp dela terminul de încheiere îndărăpt până la epocă, în cazul nostru pentru 180 de zile, dupăcum se vede în contul curent Nr. VI. Prin această calculare se face corectura la toate sumele de bani pentru distanța de timp de 180 de zile.

La cei patru articoli încă s'a făcut prin aceasta corectura, pentru 180 de zile, dar au rămas necorectați pentru zilele, ce trec peste terminul de încheiere, ceeace corăspunde realității, căci astfel toți articolii sunt reduși la valoarea, ce o au la 30 Iunie.

Dăcă luăm articolul de f. 500 cu scadenţa la 22 Iulie, putem zice, că după metoda retrogradă s'au calculat Numeri pentru 202 zile. distanţa ***a***, şi interesele acestea s'au scăzut din f. 500. şi apoi prin trecerea pe partea opusă a Numerilor, pentru 180 de zile, distanţa ***c***, a rămas în realitate subtragerea intereselor pentru 22 zile, adecă pentru distanţa ***b***.

Cu alte cuvinte s'a scontat suma de f. 500 şi s'a constatat, ce valoare are ea în 30 Iunie.

Explicaţie: Dela f. 500·— interesele pentru 202 zile *(a)*
fac „ 16·83
f. 483·17 la această sumă adăugăm interese pentru 180 zile *(c)* „ 15·—
f. 498·17 aceasta este valoarea sumei la 30 Iunie.

Lucrul acesta, făcut după metoda progresivă cu Numeri roşii, are următoarea explicaţie:

Azi la încheiere ne aflăm în 30 Iunie, iar suma de f. 500·— are scadenţa la 22 Iulie, deci scăzând interese pe 22 zile . . „ 1·83
avem: f. 498·17

Ca *epocă* în contul curent Nr. VI, am luat terminul de 1 Ianuarie. Tot aşa de bine se putea lua epoca la *5 Ianuarie* şi astfel calculările le-am fi făcut până la acea epocă. In cazul acesta la primul articol din Credit nu s'ar calcula nici o zi şi nici un Număr, ci în coloanele respective s'ar scrie cuvântul: *epocă*. La articolul prim din Debit am fi calculat 2 zile etc.

Dacă am fi purces astfel la facerea corecturei, am fi calculat Numeri pentru 175 de zile dela saldul brut al sumelor, adecă dela terminul de încheiere 30 Iunie îndărăpt până la 5 Ianuarie.

Aici adăugăm, că şi contul curent *Nr. VI s'ar fi putut calcula transportând (reportând) articolii cu scadenţa peste terminul de încheiere.*[1])

---

[1]) Pentru deprindere se poate calcula şi contul curent retrograd, reportându-se articolii cari trec peste terminul de încheiere; apoi pentru control se poate face o a doua încheiere a saldului transportat şi a articolilor transportaţi (reportaţi).

c) Acelaş cont curent după ***metoda de scară Nr. VII.***

Aici calculăm Numeri din scadenţă în scadenţă, fără a ne preocupa de terminul de 30 Iunie şi mergem înainte până la cea mai depărtată scadenţă, adecă până la 20 August.

Astfel am căpătat un sald de Debit de f. 4208·03, dela care sumă pentru a face *corectura,* calculăm Numeri retrograzi dela 20 August până la terminul de 30 Iunie şi aceşti Numeri pentru corectură îi trecem în coloana opusă, în cazul nostru în coloana de Credit a Numerilor.

Aşadară avem pentru cei patru articoli în Credit Numeri 2104
iar în Debit Nri 394
145
532
233 . . . . „ 1304
şi scăzând căpătam tot atâţi Numeri roşii, adecă Numeri 800

O variantă a acestei calculări, uzitată mai rar, este contul curent Nr. VIII.

La această variantă calculăm Numeri, din scadenţă în scadenţă, după regulele cunoscute şi Numerii îi scriem după caracterul lor în Debit sau în Credit. Calcularea aceasta se face însă numai până la 30 Iunie dela toţi articolii, cari au scadenţa înainte de 30 Iunie şi dupăcum se vede din formularul Nr. VIII a rămas un sald de Debit de f. 2812·36.

Ceilalţi patru articoli, cari au scadenţa peste terminul de încheiere[1]), adecă peste 30 Iunie, îi scontăm pe ziua de încheiere. Pentru a face aceasta, luăm şi calculăm *retrograd* din scadenţă în scadenţă (începând cu cea mai înaintată, adecă 20 Aug.) până la 30 Iunie, iar ca să se îndeplinească scontarea, dela sumele cu caracterul Credit, calculăm Numeri în Debit şi viceversa.

Astfel, începând cu articolul de f. 455, calculăm Numeri din 20 August până la 15 August îndărăpt, adecă pentru 5 zile şi fiindcă suma de f. 455 este în Credit, Numerii 23, cari rezultă, îi scriem în coloana de Numeri din Debit.

---

[1]) Şi la metoda de scară se poate face calcularea cu Numeri roşii, scriindu-se tot în coloana corespunzătoare caracterului (Debit sau Credit) sumei de bani. Unii îi numesc ***Numeri de scont*** şi Numeri negativi şi pentru a-i putea aranja le pune înainte semnul minus. Deasemenea e bine să se arate şi varianta, când se face calcularea, *luându-se ca punct de orientare data* postului; bine înţeles această procedură se poate aplica numai când este acelaş procent în Debit şi în Credit. (Se continuă pe pag. 111).

Nr. VII. Cont curent cu poziții *peste* terminul de încheiere.

Caracterul	Sumele		Timpul de calculare	Zile	Numeri	
					Debit	Credit
C	f. 1500	—	Din 5 Ian. — 7 Ianuar.	2	—	30
D	„ 2735	—				
D	f. 1235	—	„ 7 „ — 22 „	15	185	—
C	„ 3489	50				
C	f. 2254	50	„ 22 „ — 27 „	5	—	113
D	„ 400	—				
C	f. 1854	50	„ 27 „ — 20 Febr.	23	—	427
D	„ 755	53				
C	f. 1098	97	„ 20 Feb. — 26 „	6	—	66
C	„ 2488	—				
C	f. 3586	97	„ 26 „ — 3 Aprilie	37	—	1327
C	„ 1948	—				
C	f. 5534	97	„ 3 Apr. — 25 Maiu	52	—	2878
D	„ 4477	50				
C	f 1057	47	„ 25 Maiu — 26 „	1	—	11
C	„ 952	40				
C	f. 2009	87	„ 26 „ — 12 Iunie	16	—	322
C	„ 945	10				
C	f 2954	97	„ 12 Iunie — 15 „	3	—	89
D	„ 2000	—				
C	f. 954	97	„ 15 „ — 30 „	15	—	143
D	„ 3767	33				
D	f. 2812	36	„ 30 „ — 14 Iulie	14	394	—
C	„ 1000	—				
D	f. 1812	36	„ 14 Iulie — 22 „	8	145	—
D	„ 500	—				
D	f. 2312	36	„ 22 „ — 15 August	23	532	—
D	„ 2350	67				
D	f. 4663	03	„ 15 Aug. — 20 „	5	233	—
C	„ 455	—				
D	f. 4208	03	„ 20 „ — 30 Iunie	50	—	2104
			Saldul Numerilor		6021	—
C	„ 100	35	6⁰/₀ interese dela Nrii 6021			
D	f 4107	68	Sadul general		7510	7510

Nr. VIII. Cont curent cu articoli peste terminul de încheiere.

Caracterul	Sumele		Scadențele	Zile	Numeri de interese	
					Debit	Credit
C	f. 1500	—	Din 5 Ian. — 7 Ianuar.	2	—	30
D	„ 2735	—				
D	f. 1235	—	„ 7 „ — 22 „	15	185	—
C	„ 3489	50				
C	f. 2254	50	„ 22 „ — 27 „	5	—	113
D	„ 400	—				
C	f. 1854	50	„ 27 „ — 20 Febr.	23	—	427
D	„ 755	53				
C	f. 1098	97	„ 20 Feb. — 26 „	6	—	66
C	„ 2488	—				
C	f. 3586	97	„ 26 „ — 3 Aprilie	37	—	1327
C	„ 1948	—				
C	f. 5534	97	„ 3 Apr. — 25 Maiu	52	—	2878
D	„ 4477	50				
C	f. 1057	47	„ 25 Maiu — 26 „	1	—	11
C	„ 952	40				
C	f. 2009	87	„ 26 „ — 12 Iunie	16	—	322
C	„ 945	10				
C	f. 2954	97	„ 12 Iunie — 15 „	3	—	89
D	„ 2000	—				
C	f. 954	97	„ 15 „ — 30 „	15	—	143
D	„ 3767	33				
D	f. 2812	36	„ 30 „ — 30 „	—	—	—
			Articoli scontați și Numeri de scont.			
C	f. 455	—	Din 20 Aug. — 15 August	5	23	—
D	„ 2350	67				
D	f. 1895	67	„ 15 „ — 22 Iulie	23	—	436
D	„ 500	—				
D	f. 2395	67	„ 22 Iulie — 14 „	8	—	192
C	„ 1000	—				
D	f. 1395	67	„ 14 „ — 30 Iunie	14	—	195
D	„ 2812	36	Restul de mai sus.			
D	f. 4208	03	Saldul Numerilor . . .		6021	—
C	„ 100	35	6⁰/₀ interese de Credit			
D	f. 4107	68	Saldul general		6229	6229

Nr IX. Cont curent retrograd, stabilit pe un period *de patru luni;*[1]) se începe afacerea la 1 Ianuarie şi se încheie la 30 April.

Debit. / **Credit.**

Data		Textul	Scadenţa		Zile	Numeri	Suma Cor.	b.	Data		Textul	Scadenţa		Zile	Numeri	Suma Cor.	b.
Ian.	1	Sald	Dec.	31	Epoca		3078	—			. . . .	Feb.	10	40	1552	3879	—
		. . . .	Mart.	5	65	1625	2500	—			. . . .	Mart.	20	80	800	1000	—
		. . . .	„	25	85	1785	2100	—			. . . .	Apr.	5	95	4465	4700	—
		. . . .	Apr.	25	115	4600	4000	—			. . . .	„	16	106	848	800	—
		. . . .	Maiu	30	150	5550	3700	—			. . . .	Iunie	5	155	3100	2000	—
Apr.	30	Saldul numerilor				804					Saldul brut al sumelor K 2999	Apr.	30	120	3599		
„	30	6% interese dela Nrii 804					13	40			Saldul general					3012	40
						14364	15391	40							14364	15391	40

[1]) Corectura se face pe *120 de zile*, adecă pe durata afacerii; vezi explicaţia la pag. 105—106. Pentru deprinderi, să se calculeze acest cont curent şi după celelalte metoade.

Astfel avem în Debit *Numeri de Scont* sau *Discont* 23

iar în Credit Nri 436
192
195 ceeace face: 823

sau diferinţa lor: . . . . Nri 800

ceeace corespunde cu saldul Numerilor roşii din contul curent Nr. IV.

Sumele de bani dela articolii discontaţi ne dau un sald de Debit

de	f.	1395·67
a care se mai adună restul de	„	2812·36
şi căpătăm	f.	4208·03
în fine scăzând interesele	„	100·35
rămâne ca sald general	f.	4107·68[1])

Contul curent Nr. IX să se urmărească la pag. 110.

§. 38. Calcularea conturilor curente cu două feluri de procent.

Dacă un comerciant din provincie întră în relaţiune de cont curent cu un bancher sau cu o bancă din capitală sau din alt oraş, atunci bancherul, care este totdeodată şi comisionar, calculează clientului său în Debit interese cu un procent mai mare, iar în Credit cu un procent mai mic.

In astfel de cazuri în practică nu se face o prea mare distincţiune. Dacă se poartă contul curent după metoda progresivă sau retrogradă, se face saldul Numerilor şi se calculează interesele, dacă acestea vin trecute în Debit, cu procentul cel mare, şi dacă vin trecute în Credit, cu procentul cel mic.

Să admitem, că la Contul curent Nr. I. ar fi de calculat în Debit 6%, iar în Credit 4%. Dupăcum se vede din acest cont curent, Georgescu va fi debitat cu interesele. *Astfel stând lucrul, deşi procentul este diferit, se calculează cu 6% şi cu interesele de f. 21·60 se debitează contul.*

Dacă din întâmplare interesele ar fi venit trecute în Credit, cum este la contul curent Nr. IV, V şi VI, atunci s'ar fi calculat simplu cu 4%.

[1]) Dacă ne uităm acum la rezultatul final al diferitelor metode, vedem în adevăr o foarte mică diferinţă de una sau două centime, care provine din calcularea cu corectură.

De aci rezultă, că această procedură nu este corectă, căci contul curent Nr. I., cu 6% în Debit şi cu 4% în Credit, nu s'ar deosebi în privinţa intereselor întru nimic de acelaş cont curent cu 6% pentru Debit şi Credit.

Peste tot o calculare cu două feluri de procent este de înţeles, că, *de câteori banca are un sald bun la clientul său, socoteşte cu procentul cel mare, şi, de câteori saldul banilor este în favorul clientului, se socoteşte cu procentul cel mic.* Pentru a constata acest lucru, este de lipsă a face saldul banilor, îndatăce se iveşte o nouă poziţie (scadentă) în cont, ca să se ştie în al cui favor este saldul şi astfel să se calculeze, cu procentul cel mare, saldul debitor şi cu cel mic, saldul creditor.

Stabilind această procedură de calculare în conturi curente cu două feluri de procent, vedem, că explicarea de mai sus ne duce la metoda de scară, despre care s'a vorbit mai înainte. Şi într'adevăr o calculare exactă şi lesne de înţeles ne oferă numai metoda de scară.

Cu toate acestea în practică şi la cazuri de procent duplu se întrebuinţează şi alte metode; astfel unii nu fac nici o distingere de procent mare sau mic, ci fac greşala de calculează, dela saldul final al Numerilor, interese cu procentul mare, dacă aceste interese vin trecute în Debit şi cu procentul cel mic, dacă interesele vin trecute în Credit.

Pentru a lămuri cele spuse mai înainte luăm contul curent Nr. III; calculat după scară la pag. 97 şi pentru a nu reproduce întreg contul, luăm de bază suma Numerilor din Debit cu 6%, iar a celor din Credit cu 4%. Astfel avem:

Numeri cu 6% în Debit	Numeri cu 4% în Credit
1582	286

Calculăm dela Numerii din Debit 1582 interese cu 6% şi căpătăm . . . . f. 26·366

Deasemenea cu 4% dela Numerii din Credit şi căpătăm . . . . „ 3·177

Astfel rezultă diferinţa de interese pentru Debit . . . f. 23·189[1])

[1]) Acelaş rezultat l-am căpăta, dacă am calcula după formula generală

$$I = \frac{C \times z \times p}{36000} = \frac{C \times z \times p}{100} \times \frac{1}{360}$$

adecă, în cazul nostru, pentru Debit 1582 × 6 = 9492
286 × 4 = 1144
sald . . . 8348 : 360 = 23·188

Lucrul acesta se poate face în alt chip şi anume: *adaptăm Numerii pentru un singur fel de procent.*

In cazul nostru avem Numeri 1582 cu 6%. Aceşti Numeri îi prefacem în Numeri cu 4%.

Dacă din 1582 de Numeri cu 6% căpătăm ca interese f. 26·36
x „ „ 4% vom avea, ca să căpătăm tot f. 26·36 ca interese

x : 1582 = 6 : 4

$$x = 1582 \times \frac{6}{4}$$

Aici e raport indirect, căci cu cât avem un procent mai mic cu atât trebue să fie suma Numerilor mai mare, ca să căpătăm aceleaşi interese.

Rezolvind aceasta, căpătăm 2373 de Numeri cu 4%.

Astfel 1582 Numeri, cu 6%, sunt egali cu 2373 Numeri, cu 4%.
Pentru a ne convinge, calculăm interesele cu 6% 1582 : 60 = f. 26·366
cu 4% 2373 : 90 = „ 26·366

Recapitulând am avea:

Numeri de Debit	Numeri de Credit
cu 6% 1582	cu 4% 286
cu 4% 2373	cu 4% 286 Sald 2087

sau, adaptând Numerii pentru acelaş procent facem saldul de Numeri 2087 şi calculăm cu 4% dela acest sald, adecă dividăm cu 90 şi aflăm ca interese de Debit f. 23·188.

Această adaptare se putea face şi altfel.

Adaptăm Numerii de Credit 286 cu 4%, pentru 6%.

Dacă din 286 de Numeri cu 4% căpătăm ca interese . . f. 3·18
din x „ „ 6% vom căpăta interese . . „ 3·18

Raportul este indirect, deci x : 286 = 4 : 6

$$x = 286 \times \frac{4}{6}$$

x = 190·66 sau, luând corectura, căpătăm 191 de Numeri cu 6%.

De aci rezultă, că 286 de Numeri cu 4% sunt egali cu 191 Nri cu 6%.

Pentru a ne convinge calculăm interese cu 4% şi cu 6%:
286 : 90 = 3·177 f.; 191 : 60 = 3·18 f.

Recapitulând avem:

Numeri de Debit	Numeri de Credit	
cu 6% 1582	cu 4% 286	sau:
cu 6% 1582	cu 6% 191; sald 1391	facem saldul:

Astfel, calculând cu 6% dela sald, avem 1391 : 60 = 23·18 f.

Din cele arătate, se poate stabili următoarea regulă:

Insemnăm procentul mare cu P (în cazul nostru 6%) iar procentul mic cu p (în cazul nostru 4%).

Numerii din Debit îi multiplicăm cu $\frac{P}{p}$ *adecă cu* $\frac{6}{4}$ *şi astfel căpătăm Numeri de Debit adaptaţi pentru procentul mic, în cazul nostru pentru 4%.*

Deci: 1582 Numeri cu 6% = 2373 Numeri cu 4%.

sau:

Numerii din Credit îi multiplicăm cu $\frac{p}{P}$ *adecă cu* $\frac{4}{6}$ *şi astfel căpătăm Numeri de Credit adaptaţi pentru procentul mare, în cazul nostru pentru 6%.*

Deci: 286 Numeri cu 4% = 191 Numeri cu 6%.

Lucrurile acestea se pot deduce şi din formula generală a intereselor pe zile.

La suma intereselor din Debit, unde e procentul mai mare, vom folosi pentru capitaluri litera C iar în Credit litera c.

Astfel avem[1].

pentru Debit $I = \frac{C\times Z\times P}{100\times 360}$, iar pentru Credit $I = \frac{c\times z\times p}{100\times 360}$

α) Vom adapta întâi interesele din Debit:

$I = \frac{C\times Z\times P}{100\times 360}$ această formulă se poate scrie şi altfel şi anume =

[1] Această explicare precum şi formulele sunt luate din notiţele, făcute la prelegerile profesorului meu *I. Scherber*, la Politechnicul din Viena, în a. 1880/1.

$\frac{C\times Z}{100}\times\frac{P}{360}$; multiplicăm aci atât numărătorul cât şi numitorul cu $\frac{p}{p}$ prin ceeace nu se schimbă valoarea formulei:

$$=\frac{C\times Z}{100}\times\frac{P\times p}{360\times p}=\frac{C\times Z}{100}\times\frac{p}{360}\times\frac{P}{p}=\left(\frac{C\times Z}{100}\times\frac{P}{p}\right)\frac{p}{360}$$

Dacă în loc de $\frac{C\times Z}{100}$ scriem Numerii din Debit cu P % (6%) şi factorul $\frac{p}{360}=\frac{4\%}{360}=\frac{1}{90}$ avem:

$\left(\text{Numerii de Debit}\times\frac{P}{p}\right)\times\frac{1}{90}$ sau ceeace este tot atât:

$\left(\text{Numerii de Debit}\times\frac{6}{4}\right):90$

In cazul nostru avem Numerii de Debit $1582\times\frac{6}{4}$

β) Adaptăm interesele din Credit $I=\frac{c\times z\times p}{100\times 360}=\frac{c\times z}{100}\times\frac{p}{360}$, multiplicăm atât numărătorul cât şi numitorul cu $\frac{P}{P}$ prin ceeace nu se schimbă valoarea formulei;

deci $=\frac{c\times z}{100}\times\frac{p\times P}{360\times P}=\left(\frac{c\times z}{100}\times\frac{p}{P}\right)\times\frac{P}{360}$

substituind valorile lui p şi P căpătăm:

$\left(\text{Numerii de Credit}\times\frac{4}{6}\right)\times\frac{6}{360}$; $\frac{6}{360}=\frac{1}{60}$

$\left(\text{Numerii din Credit}\times\frac{4}{6}\right):60$

In cazul nostru avem Numerii din Credit $286\times\frac{4}{6}$.

Explicarea aceasta consună cu cea de mai înainte, făcută prin proporţie.

§. 39. Diferite exemple pentru a justifica pe deplin calcularea conturilor curente cu două feluri de procent.

Pentru explicarea şi dovedirea celor zise în § precedent — (că numai calcularea după metoda de scară, dela saldurile capitalurilor din Debit cu procentul cel mare şi dela Credit cu procentul cel mic, *este singura calculare corectă*). — vor urma conturile curente X — XV, cu explicările de lipsă (§§ 39 43).

Nr. X. a) Cont curent cu două feluri de procente. *Calcularea în Debit cu procentul cel mare, iar în Credit cu precentul cel mic.* Calcularea se face separat la *Nr. X. b)* după metoda de scară și se alătură o copie ca *Notă de interese*, iar rezultatul intereselor se întroduce în contul *Nr. X. a)*.

Debit. **G. Boldur, loco.** **Credit.**

					K.	f.						K.	f.
Iulie	1	Sald (6%)	Iunie	30	310	—	Iulie	18	monete (5%)	Iulie	18	830	75
Aug.	10	trată o/. N.	Aug.	28	689	—	Aug.	25	rimesă a/. A.	Sep.	30	490	25
Oct.	5	trată o/. C.	Oct.	25	720	60	Nov.	8	efecte	Nov.	8	580	—
Nov.	28	efecte	Nov.	28	2380	40	Dec.	5	plată numerar	Dec.	5	499	—
Dec.	16	plată numărar	Dec.	16	400	—	„	31	Sald general			2108	77
„	31	Saldul intereselor conf. notei de interese			8	77							
					4508	77						4508	77
Ian.	1	Sald			2108	77							

Nr. X. b) Notă de interese. (*Calculare corectă* după metoda de scară) pentru D-l **G. Boldur, loco.**

						Debit: 6%	Credit: 5%
D	K	310	—	Din 30 Iunie — 18 Iulie	18	56	
C	„	830	75				
C	K	520	75	„ 18 Iulie — 28 August	40		208
D	„	689	—				
D	K	168	25	„ 28 Aug. — 30 Sept.	32	54	
C	„	490	25				
C	K	322	—	„ 30 Sep. — 25 Octom.	25		81
D	„	720	60				
D	K	398	60	„ 25 Oct. — 8 Nov.	13	52	
C	„	580	—				
C	K	181	40	„ 8 Nov. — 28 Nov.	20		36
D	„	2380	40				
D	K	2199	—	„ 28 Nov. — 5 Dec.	7	154	
C	„	499	—				
D	K	1700	—	„ 5 Dec. — 16 Dec.	11	187	
D	„	400	—				
D	K	2100	—	„ 16 Dec. — 31 Dec.	14	294	
						797	325
				Interese 6% dela Nr. 797*)		13·28	
				„ 5% „ „ 325			4.51
D	„	8	77	Saldul intereselor			8·77
D	K	2108	77			13·28	13·28

*) Și la acest exemplu se poate face adaptarea Numerilor și rezultatul va fi acelaș.

§. 40. Calcularea cu două feluri de procent în coloanele contului. Forma primă.

In exemplu premergător Nr. *X b* s'au calculat Numerii totdeauna dela saldul sumelor (din poziție în poziție) și anume dela saldurile debitoare s'au calculat cu procentul cel mare, iar dela saldurile creditoare cu procentul cel mic.

Cestia de *două feluri de procent* o explică unii în alt chip și o și aplică altfel în practică. Ei calculează Numeri progresiv sau retrograd — chiar în contul curent, nu separat pe nota de interese, după metoda de scară — dela scadența fiecărei poziții până la terminul de încheiere.

Forma primă[1]). Dupăce s'au calculat Numerii, se face saldul Numerilor și *dacă din acest sald sunt a se calcula interese în Debit se calculează cu procentul cel mare* (ca în exemplu nostru Nr. XI-a), iar dacă interesele vin trecute în Credit se calculează cu procentul cel mic. Alte explicări nu se mai dau, dar să se urmărească calculările din Nr. XI a) la pag. 118 și XII a) la pag. 119.

§. 41. Raționare și arătarea greșelii, ce s'a făcut la calculare.

In exemplele de mai înainte Nr. XI și XII nu s'au intrebuințat într'adevăr ambele procente 6 și 4, după cum s'a făcut în exemplul dela pag. 116 Nr. X, ci, dacă observăm cu băgare de samă, vedem, că s'a intrebuințat numai un singur procent; am avut ce-i drept două procente la dispoziție, dar am întrebuințat numai unul și anume, când interesele au fost de Debit, s'a întrebuințat procentul cel mai mare (6%) și din contră, când interesele au trebuit trecute în Credit, s'a întrebuințat procentul cel mai mic (4%). Deoarece s'a calculat interese dela saldul Numerilor cu un singur procent, de aceea consună întru toate rezultatul intereselor atât după metoda progresivă cât și după cea de scară, întocmai dupăcum consună încheierea la calculările conturilor curente cu un singur procent (vezi Nr. I — III).

Dacă ne apucăm să calculăm aceste două exemple (Nr. XI și XII) după felul cum am calculat exemplul Nr. X vom avea: (vezi pag. 120.)

[1]) Forma a doua se va aminti la Nr. XV a.

Nr. XI. a) Din cele două procente se va calcula numai cu unul și anume cu cel mai mare. Contul curent se începe la 1 Iulie și se încheie la 31 Decembre. Calculare după metoda *progresivă*.

Debit. (progresiv) **Credit.**

					K	f						K	f
6%	Iun.	30	180	12600	7000	—	4%	Aug	10	140	7000	5000	—
	Oct.	10	80	3200	4000	—		Sep.	15	105	7350	7000	—
	Nov	27	33	990	3000	—		Dec	20	10	600	6000	—
6% dela Nr. 1840					30	67	Saldul Numerilor				1840		
Saldul sumelor					3969	33							
				16790	18000	—					16790	18000	—

Suma Numerilor în Debit este 16790
în Credit 14950

Sald debitor 1840

astfel, calculând interese pentru Debit, se ia procentul cel mare (6%) și avem 1840 : 60 = 30·67, de trecut în Debitul contului; în fine se face încheierea după regulele știute.

Nr. XI. b) *Calcularea* contului *după metoda de scară*, în acelaș mod, adecă luând interesele dela saldul Numerilor; se capătă acelaș rezultat; interese de Debit cu procentul de Debit 6%.

D C	K 7000 „ 5000	— —	Din 30 Iunie — 10 August	40	2800	
D C	K 2000 „ 7000	— —	„ 10 Aug. — 15 Sept.	35	700	
C D	K 5000 „ 4000	— —	„ 15 Sept. — 10 Octom.	25		1250
C D	K 1000 „ 3000	— —	„ 10 Oct. — 27 Nov.	47		470
D C	K 2000 „ 6000	— —	„ 27 Nov. — 20 Decem.	23	460	
C	K 4000	—	„ 20 Dec. — 31 „	10		400
					3960	2120 1840
D	„ 30	67	Saldul Numerilor 6% interese dela Nr. 1840			
C	K 3969	33	Saldul general		3960	3960

Dupăcum se vede din încheiere și aici e *saldul Numerilor* 1840, pe care, dacă-l împărțim cu divizorul fix 60 (6%), căpătăm interese debitoare K 30·67, tot ca în contul (XI. a.), calculat mai înainte după metoda progresivă. Acelaș rezultat se capătă și dacă vom calcula după metoda retrogradă.

Nr. XII. a) Din cele două procente se va calcula numai cu unul și anume cu cel mai mic. Contul curent se începe la 1 Ianuarie și se încheie la 30 Iunie. Calcularea după metoda progresivă.

Debit. **Credit.**

					K	f						K	f
6%	Feb.	9	141	7050	5000	—	4%	Dec.	31	180	16200	9000	—
	Mar	19	101	5050	5000	—		Apr.	10	80	5600	7000	—
	Mai.	25	35	2450	7000	—		Iun.	22	8	240	3000	—
Saldul Numerilor				7490			4% inter. dela Nrii 7490					83	22
Saldul general al sumelor					2083	22							
				22040	19083	22					22040	19083	22

Suma Numerilor în Debit face 14550
în Credit 22040

Saldul creditor 7490

astfel, calculându-se interese pentru Credit, se ia procentul cel mic (4%) și avem 7490 : 90 = 83·22, de trecut în Creditul contului; în fine se face încheierea după regulele știute.

Nr. XII. b) *Calcularea* contului, după *metoda de scară* în acelaș mod, adecă luându-se interesele dela saldul Numerilor; avem acelaș rezultat; interese de Credit cu procentul de Credit 4%.

C D	cor. 9000 „ 5000	— —	Din 31 Dec. — 9 Febr.	39		3510
C D	cor 4000 „ 5000	— —	„ 9 Febr. — 19 Martie	40		1600
D C	cor. 1000 „ 7000	— —	„ 19 Mart. — 10 Aprilie	21	210	
C D	cor. 6000 „ 7000	— —	„ 10 Apr. — 25 Maiu	45		2700
D C	cor. 1000 „ 3000	— —	„ 25 Maiu — 22 Iunie	27	270	
C	cor. 2000	—	„ 22 Iunie — 30 Iunie	8		160
					480 7490	7970
C	„ 83	22	Saldul Numerilor 4% interese dela Nri 7490			
C	cor. 2083	22			7970	7970

Dupăcum se vede din încheiere și aici e saldul Numerilor 7490, pe care, împărțindu-l cu divizorul fix 90 (4%) căpătăm interese creditoare K 83·22, tot ca în contul curent Nr. XII. a), calculat mai înainte după metoda progresivă. Acelaș rezultat îl vom avea, și dacă vom calcula după metoda retrogradă.

In exemplu Nr. XI b)

Numerii din Debit 3960 cu 6% = K 66·—
„ Credit 2120 „ 4% = „ 23·56
Saldul intereselor K 42·44
așadară, față de cât am căpătat la Nr. XI b) „ 30·67
rezultă o diferință de K 11·77

în defavorul bancherului comisionar sau al băncii. Această diferință rezultă din împrejurarea, că la Nr. XI b) s'a calculat și dela Numerii din Credit tot 6%, deci cu 2% *mai mult,* ceeace se poate vedea dacă calculăm 2% dela Numerii 2120, căci căpătăm 2120 : 180 = 11·77, adecă aceeaș diferință, care s'a căpătat mai sus.

In exemplul Nr. XII b) avem:

Numeri din Credit 7970 cu 4% = K 88·55
„ Debit 480 „ 6% = „ 8·—
Saldul intereselor K 80·55
așadară, față de cât am căpătat la Nr. XII b) „ 83·22
rezultă o diferință de K 2·67

tot în paguba băncii. Și aici pricina este în împrejurarea, că dela Numerii de Debit s'a calculat 4% așadară cu 2% *mai puțin,* ceeace se poate vedea dacă calculăm 2% dela Nri 480, deoarece căpătăm 480 : 180 = 2·67, adecă aceeaș diferință ca mai sus.

§. 42. Caz special, când și calcularea obișnuită în practică (§ 40) este corectă.

Dacă, în decursul unei întregi periode de afaceri, sumele de bani sunt în continuu mai mari pe o parte, fie în Debit, fie în Credit, atunci se capătă acelaș rezultat, ori calculăm după metoda de scară, ori după celelalte două metode (vezi Nr. XIII a) b) și XIV a) b).

§. 43. Compararea acestor feluri de calculări. (X — XV)

Din cele arătate în §. 39—42 se vede, că, dacă avem să calculăm conturi curente cu două feluri de procent, se aplică trei proceduri deosebite de calculare.

(Se continuă la pag. 124.)

Nr. XIII a) Saldurile capitalurilor sunt numai debitoare. Contul curent se începe la 1 Ianuarie și se încheie la 30 Iunie. Metoda progresivă.

Debit. **Credit.**

					K	f						K	f
6%	Ian.	5	175	8750	5000	—	4%	Ian.	20	160	3200	2000	—
	Feb	12	138	4140	3000	—		Mar	7	113	1130	1000	—
	Mar	24	96	5760	6000	—		Apr	6	84	4200	5000	—
	Mai.	20	40	2800	7000	—		Iun.	15	15	1200	8000	—
6% inter. dela Nr. 11720					195	33	Saldul N-rilor				11720		
							Saldul sumelor					5195	33
				21450	21195	33					21450	21195	33

Nr. XIII. b) Metoda de scară.

					Debit: 6%	Credit: 4%
D	K 5000	—	Din 5 Ian. — 20 Ianuar.	15	750	
C	„ 2000	—				
D	K 3000	—	„ 20 „ — 12 Febr.	22	660	
D	„ 3000	—				
D	K 6000	—	„ 12 Feb. — 7 Martie	25	1500	
C	„ 1000	—				
D	K 5000	—	„ 7 Mart. — 24 Martie	17	850	
D	„ 6000	—				
D	K 11000	—	„ 24 Mart. — 6 Aprilie	12	1320	
C	„ 5000	—				
D	K 6000	—	„ 6 Apr. — 20 Maiu	44	2640	
D	„ 7000	—				
D	K 13000	—	„ 20 Maiu — 15 Iunie	25	3250	
C	„ 8000	—				
D	K 5000	—	„ 15 Iunie — 30 Iunie	15	750	
					11720	
			Saldul Numerilor			11720
D	„ 195	33	6% interese dela Nrii 11720			
D	K 5195	33			11720	11720

Nr. XIV. a) Saldurile capitalurilor sunt numai creditoare. Contul curent se începe la 1 Iulie și se încheie la 31 Decembre. Metoda progresivă.

Debit. **Credit.**

					K	f						K	f
	Iul.	16	164	1640	1000	—		Iun.	30	180	28800	16000	—
	Aug	9	141	11280	8000	—		Sep.	24	96	2880	3000	—
	Oct.	14	76	3040	4000	—		Oct.	27	63	3150	5000	—
	Nov	12	48	4320	9000	—		Dec	12	18	1260	7000	—
Saldul Nrilor				15810	—	—	4% inter. dela						
Saldul general					9175	67	Nrii 15810					175	67
				36090	31175	67					36090	31175	67

Nr. XIV. b) Metoda de scară.

					Deb.: 6%	Cred.: 4%
C	Cor. 16000	—	Din 30 Iunie — 16 Iulie	16		2560
D	„ 1000	—				
C	Cor. 15000	—	„ 16 Iulie — 9 August	23		3450
D	„ 8000	—				
C	Cor. 7000	—	„ 9 Aug. — 24 Sept.	45		3150
C	„ 3000	—				
C	Cor. 10000	—	„ 24 Sept. — 14 Octom.	20		2000
D	„ 4000	—				
C	Cor. 6000	—	„ 14 Oct. — 27 Octom.	13		780
C	„ 5000	—				
C	Cor. 11000	—	„ 27 Oct. — 12 Nov.	15		1650
D	„ 9000	—				
C	Cor. 2000	—	„ 12 Nov. — 12 Dec.	30		600
C	„ 7000	—				
C	Cor. 9000	—	„ 12 Dec. — 30 Dec.	18		1620
			Saldul Numerilor . . .		'5810	
C	„ 175	67	4% inter. dela Nrii 15810			
C	Cor. 9175	67			15810	15810

In aceste două cazuri din urmă, în cari sunt în continuu sau capitalurile din Debit sau din Credit mai mari, chiar și când avem cont curent cu 2 feluri de procent, de fapt numai cu unul se calculează, după cum se poate vedea din exemplele lucrate: Nr. XIII și XIV. In astfel de cazuri ajungem la rezultate egale ori după care metodă vom calcula din cele trei amintite (progresivă, retrogradă și de scară).

Calcularea cu două feluri de procente. ***Forma a doua*** (vezi pag .117). Se calculează interesele dela fiecare poziție pentru timpul dela scadență până la terminul de încheiere și anume în Debit se iau interesele cu procentul cel mare, iar în Credit cu procentul cel mic.

Nr. XV. a) ***Metoda progresivă.*** Calcularea se începe în 1 Ian. și se încheie în 30 Iunie.

Debit. **Credit**

					K	f						K	f
6%	Dec.	31	180	9000	5000	—	4%	Ian.	15	165	7425	4500	—
	Mar	5	115	3450	3000	—		Feb	9	141	4230	3000	—
	Iun.	2	28	1680	6000	—		Mai	19	41	1025	2500	—
6% inter. dela Nrii 14130 = K 235·50							4% inter. dela Nrii 12680 = K 140 89						
Diferința inter. debitoare					94	61	Saldul sumelor					4094	61
					14094	61						14094	61

Interesele în Debit fac K 235·50
în Credit „ 140·89
astfel avem interese în Debit K 94·61

Nr. XV. b) ***Acelaș exemplu,*** calculat după ***metoda de scară*** (calculare corectă).

D	Cor. 5000	—	Din 31 Dec. — 15 Ian.	15	750	
C	„ 4500	—				
D	Cor. 500	—	„ 15 Ian. — 9 Febr.	24	120	
C	„ 3000	—				
C	Cor. 2500	—	„ 9 Febr. — 5 Ma't.	26		650
D	„ 3000	—				
D	Cor. 500	—	„ 5 Mart. — 19 Maiu	74	370	
C	„ 2500	—				
C	Cor. 2000	—	„ 19 Maiu — 2 Iunie	13		260
D	„ 6000	—				
D	Cor. 4000	—	„ 2 Iunie — 30 Iunie	28	1120	
					2360	910
			6% int. dela Nrii 2360 = C 39·33			
			4% „ „ „ 910 = „ 10·11			
D	„ 29	22	Saldul debitor Cor. 29·22			
D	Cor. 4029	22				

a) Se calculează Numeri *dela saldul capitalurilor* şi anume se calculează cu procentul cel mare, dela saldurile debitoare şi cu procentul cel mic, dela saldurile creditoare (aplicarea *metodei de scară*).

b) Se calculează Numeri *dela singuraticile poziţii ale capitalului* şi anume, se face saldul Numerilor şi dacă interesele vin socotite pentru Debit, se iau cu procentul cel mare, şi dacă vin pentru Credit, cu procentul cel mic. (*Forma primă* de calculare *în cont* Nr. XI a).

c) Se calculează Numeri *dela singuraticile poziţii (articoli) ale capitalului* şi se socotesc interese cu procentul cel mare dela Numerii din Debit şi cu procentul cel mic dela Numerii din Credit (*Forma a doua* de calculare *în cont* Nr. XV a).

Dacă aplicăm toate aceste trei proceduri de calculare la exemplul Nr. XI şi Nr. XV, vom căpăta pentru fiecare calculare un alt rezultat şi anume:

La exemplu Nr. XI.

1. Metoda de scară:	saldul debitor al intereselor	K	42·44
2. Progresiv, forma primă:	„ „	„	30·67
3. Progresiv, forma a doua:	„ „	„	113·11

La exemplu Nr. XV.

1. Metoda de scară:	saldul debitor al intereselor	K	29·22
2. Progresiv, forma primă:	„ „	„	24·16
3. Progresiv, forma a doua:	„ „	„	94·61

Pe când la calculările după diferite metode *cu un singur fel de procent*, dupăcum s'a văzut la început (Nr. I.—VIII.) se capătă acelaş rezultat, pe atunci din contră, fiind calculările cu două feluri de procente, nu se capătă acelaş rezultat.

Cauza diferinţei la *forma primă* de calculare (Nr. XI a), adecă calcularea în cont cu procentul cel mare, dacă interesele vin în Debit etc.), s'a explicat deja în §. 41 la pag. 120.

Diferinţa la *forma a doua de* calculare (Nr. XV a, adecă calcularea *în cont* dela Debit cu procentul cel mare şi dela Credit cu procentul cel mic) îşi are explicarea în aceea, *că se calculează, dela capitalul întreg din Debit, cu procentul cel mare până la încheiere,* deşi prin articolii din Credit s'a micşorat câte odată, sau chiar s'a anulat cu totul capitalul din Debit.

N'avem decât să luăm un alt exemplu simplu de tot. Să presupunem, că într'un cont curent este în Debit suma de K 10000, scadentă la 30 Iunie, iar în Credit suma de K 5000, scadentă în 30 Septembre

şi să încheiem contul curent la 31 Decembre şi anume în Debit cu 6% iar în Credit cu 4%.

După metoda de scară:

D.	K 10.000	din 30 Iunie — 30 Septembre,	90 zile	=	Nri 9000
C.	„ 5000	30 Sept. — 31 Decembre,	90 „	=	„ 4500
D.	K 5000		Numeri de Debit		13500

deci, cu 6%, Nri 13500 : 60 = 224·999 = 225

După metoda progresivă:

Debit 6%				Credit 4%			
Scadenţa,	Zile,	Numeri,	Capital:	Scadenţa,	Zile,	Numeri,	Capital:
30 Iunie	180	18000	10.000	30 Septb.	90	4500	5000
Interese în Debit 18000 : 60 = 300				Interese în Credit 4500 : 90 = 50			

Aşadară saldul intereselor pentru Debit K 250, deci cu K 25 mai mult în favorul bancherului.

Diferinţa aceasta îşi află explicarea în aceea, că, pentru timpul din 30 Septembre până la 31 Decembre, s'a calculat cu 6% interese dela suma întreagă de 10,000, cu toate că ar fi trebuit să se calculeze numai dela diferinţa de 5000, aşadară s'a calculat cu 2% mai mult pentru 5000, ceeace face pe 90 de zile tocmai interesele de K 25·— (5000 × 90 : 18000 = 25).

§. 44. Raţionare asupra acestor trei feluri de calculări.

Dacă am aplica asupra aceluiaş exemplu trei calculări deosebite, am căpăta trei rezultate, cari ar diferi unul de altul, şi astfel, dacă am lua de bază pentru noi rezultatul cel mai favorabil, ar urma ca cealaltă persoană, cu care stăm în legătură de cont curent, să fie desavantagiată.

Dacă se poate aplica, sau nu se poate, faţă de clienţi o calculare, care pentru noi ar aduce mai multe interese, este o întrebare *de drept* şi totul depinde dela învoiala făcută mai înainte, adecă dela *contractul de cont curent*.

Privind mai deaproape aceste trei feluri de calculări, în mod obiectiv, trebue să considerăm calcularea conturilor curente cu două feluri de procent, ca corectă, numai dacă întrebuinţăm *metoda de scară,* calculând Numeri dela saldul capitalurilor şi luând procentul de Debit

pentru Numerii de Debit și din contră. Intr'adevăr interese putem pretinde numai pentru saldul capitalului, întru cât aceste interese le considerăm ca o bonificație pentru un capital împrumutat. O pretensiune (în afacerile de cont curent) se mărește sau se micșorează, uneori se anulează, după cum se desvoaltă afacerile de cont curent și astfel și dobânda nu are să se calculeze dela capitaluri pentru întreaga durată a afacerii, ci pentru saldul capitalurilor din scadență în scadență; bineînțeles, cele zise mai înainte au valoare, numai când e vorba de două feluri de procente și când calcularea avem să o facem, socotind după metoda de scară.

Calcularea *în cont* progresiv sau retrograd după *forma primă* (Nr. XI.) este mai ușoară și practică pentru comercianți, dar rezultatul nu e real și nu consună cu rezultatul metodei de scară și totdeauna e în defavorul băncii. Afară de aceea clientul poate păgubi pe bancher aranjând rezultatul în favorul său. Așa d. e. un client poate rămânea debitor mai multă vreme, în decursul duratei unei perioade de afaceri, și, către fine, poate trimite bancherului rimese și alte *acoperiri*, astfel ca să *întoarcă* interesele și să fie mai multe în Creditul său, prin ceeace la încheiere s'ar calcula cu procentul cel mic.

In fine, recapitulând, zicem: *că, pentru conturi curente cu două feluri de procente, singura metodă corectă de calculare este cea de scară;* cu toate acestea se află introduse în practică și celelalte metode. La tot cazul, indiferent după ce metodă se va calcula, clienții trebue *să se învoiască*, să spună *în contract*, cum au să facă încheierile. Pentru a ști cum să ne legăm prin contract, este neapărat de lipsă să fim pe deplin chiarificați cu diferitele metode de calculare, ca să lucrăm totdeauna în favorul și în interesul nostru.

§. 45. Calcularea conturilor curente cu două feluri de procent, dacă sunt articoli (posturi, poziții), cari trec peste terminul de încheiere.

In practică, dacă se calculează conturi curente cu două feluri de procent și sunt și articoli, cari trec peste terminul de încheiere, cum este Nr. XVI. cu numeri roșii, unii calculatori nu fac nici o distincțiune, ci calculează cu 8%, dacă interesele vin calculate în Debit (ca în cazul nostru), sau cu 5% dacă interesele ar fi fost de calculat în Credit; tot așa purced unii și când calculează după metoda retrogradă.

(Pentru *Nr. XVI.—XVIII.*). ***Cont curent de calculat*** cu ***două feluri*** de procent, dacă sunt și ***posturi, cari trec*** peste terminul de încheiere.

1. **Debit.** 8% | 5% **Credit.** 1.

Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma Lei	b.	Data		Textul	Scadența		Zile	Numeri	Suma Lei	b.
Iulie	1	Saldul vechiu	Iunie	30			2150	—	Iulie	2	Pt remisă	Iulie	15			3558	40
Aug.	4	Pt. trată	Aug.	20			3000	—	Aug.	12	„ „	Sept	20			3500	—
Sept.	1	„ „ anul viitor	Ian.	13			2755	50	„	17	„ „ anul viitor	Febr.	15			1750	—
Oct.	3	„ „	Oct.	25			3740	50	Nov.	25	„ „	Nov.	25			3270	60
Dec.	4	„ „	Dec.	14			3950	—	Dec.	20	„ „	Dec.	20			4000	—
„	5	„ „	„	25			5200	-									

Nr. XVI. a) Cont curent cu două feluri de procent și cu *poziții, cari trec peste terminul de încheiere,* calculat după metoda cea mai obișnuită și lesnicioasă. (Tema e luată dela pag. 127).

					Debit: 8%	Cred.: 5%
D	Lei 2150	—	Din 30 Iunie — 15 Iulie	15	323	
C	„ 3558	40				
C	L 1408	40	„ 15 Iulie — 20 August	35		493
D	„ 3000	—				
D	L 1591	60	„ 20 Aug. — 20 Sept.	30	478	
C	„ 3500	—				
C	L 1908	40	„ 20 Sept. — 25 Octom.	35		668
D	„ 3740	50				
D	L 1832	10	„ 25 Oct. — 25 Nov.	30	550	
C	„ 3270	60				
C	L 1438	50	„ 25 Nov. — 14 Dec.	19		273
D	„ 3950	—				
D	L 2511	50	„ 14 Dec. — 20 „	6	151	
C	„ 4000	—				
C	L 1488	50	„ 20 „ — 25 „	5		74
D	„ 5200	—				
D	L 3711	50	„ 25 „ — 13 Ianuar.	18	668	
D	„ 2755	50				
D	L 6467	—	„ 13 Ian. — 15 Febr.	3[illegible]	2069	
C	„ 1750	—	Suma Numerilor		4239	1508
D	L 4717	—	„ 15 Feb. — 31 Decem.	45		2123
			8% int. dela Nrii 4239		94·20	
			5% „ „ „ 1508			20·94
			8% „ „ „ 2123[1]) de corectură			47·17
					94·20	68·11
D	L 26	09	Saldul intereselor			26·09
D	L 4743	09	Saldul general al sumelor		94·20	94·20
			S. E. & O.			

[1]) Calculând după felul prim am avea: 8% dela Nrii 4239 = Lei 94·20
5% „ „ 1508 }
„ 2123 } + = „ 50·43
deci interese de Debit. Lei 43·77

Rezultatul acesta, arătat și în *ediția primă* a cărții mele, se deosebește de modul de calculare indicat în Nr. XVI *a*) prin aceea, că dela Numerii de corectură 2123 ***nu s'a calculat corect*** 8% (fiindcă rezultă dela o sumă de *Debit*), ci numai 5%.

Astfel fiind lucrul, calcularea nu se deosebește întru nimic de o calculare, când în ambele părți ar fi fost 8%, de aceea nici nu este de lipsă a se arăta vre-un exemplu.

Pentru a face o exactă calculare, ar trebui să ne folosim de *metoda de scară* și anume astfel, ca să calculăm numai acele poziții, cari au scadența înainte de terminul de încheiere, iar pozițiile cu scadența după terminul de încheiere, să le transportăm (reportăm) necalculate. Intr'adevăr dacă ne cugetăm, că afacerile de cont curent au să dureze și după terminul de încheiere, s'ar putea ajunge scopul prin simpla transportare; de multeori însă e neapărat de lipsă să se încheie total contul, la terminul de încheiere. In astfel de cazuri procedura amintită mai sus nu ne poate îndestuli. — Pentru a calcula exact un cont curent cu două feluri de procente și cu articoli, cari trec peste terminul de încheiere, se poate purcede în următoarele *patru moduri:*

Toate calculările sunt a se face după metoda de scară.

1) Se calculează după metoda de scară toate pozițiile din cont, trecându-se și *peste terminul de încheiere, iar saldul din urmă al capitalului se sconteaza* (disconteaza) *pe terminul de încheiere.* Cu alte cuvinte, *dela saldul ultim al sumelor se calculează Numeri îndărăpt până la terminul de încheiere și acești Numeri se scriu în coloana contrară de Numeri, tocmai pentru ca să se facă corectura* (după cum s'a explicat la pag. 108, în exemplul Nr. VII.) și anume, dacă saldul capitalului are caracter de Debit, atunci Numerii de discontare se scriu în coloana de Credit a Numerilor și din contră. Se calculează apoi dela Numerii din Debit cu procentul cel mare și dela Numerii din Credit, cu procentul cel mic.

Această calculare, se pare, că va fi părăsită, deoarece nu corespunde pe deplin cu starea faptică a lucrurilor, întru cât dela ***saldul ultim*** al sumelor nu s'a luat procentul corespunzător, după cum se va vedea din explicarea punctului 2), ce urmează. Calcularea în felul acesta oferă o înlesnire, că adaptându-se Numerii (după cum s'a arătat la § 38 pag. 113) putem aranja și un sald al Numerilor. Exemplu pentru modul acesta de calculare nu se aduce în special, ci se va arăta calcularea și rezultatul într'o notiță.

2) Se calculează ca în punctul 1) și apoi *dela saldul din urmă al sumelor se calculează Numeri și se subtrage scontul (discontul).* Această subtragere de scont se poate face în două feluri:

a) Numerii 2123 (cari rezultă dela *saldul debitor* de Lei 4717) *se scriu în Creditul Numerilor și se calculează interese dela acești Numeri cu*

procentul de Debit, adecă cu 8% (vezi Nr. XVI. a); la acest mod de calculare, după cum se vede la încheiere, se socotesc interesele dela trei sume de Numeri.[1])

b) Numerii 2123 se scriu negativ (—) în coloana de Debit a Numerilor, se scad din Numerii de mai înainte (4239) şi dela diferinţa 2116 se calculează interese cu procentul de Debit, adecă cu 8% (vezi Nr. XVI. *b*). Atât prin calcularea după felul *a)* cât şi *b)* se ajunge la acelaş rezultat.

***Nr. XVI. b) Acelaş cont curent** încheiat altfel. Se arată numai partea din urmă a contului, unde se vede deosebirea de încheiere.*

	8% Debit	5% Credit
	4239	1508
D. L. 4117·— din Faur 15—31 Decembre	—2123	
	2116	1508
8% int. din Nrii 2116	K 47·02	
5% „ 1508		K 20·94
D. „ 26·08 Saldul intereselor		„ 26·08
D. L. 4743·08		

Notă. Aici este următoarea explicare de dat: Numerii 2123, cari sunt Numeri de Credit, cu 8%, se subtrag din Numerii de Debit, cari sunt tot cu 8%. Rezultatul, fireşte, trebue să fie acelaş.

3) In timpul mai nou, se întrebuinţează o altă metodă, care este mai corectă. Anume *se calculează toţi articolii, cari sunt scadenţi înainte de terminul de încheiere, până la terminul de încheiere (în cazul nostru 31 Decembre = Numeri de interese) şi apoi articolii, cari sunt scadenţi peste terminul de încheiere, se calculează retrograd, tot din scadenţă în scadenţă, făcându-se saldul, începându-se cu suma cea mai înaintată.* De aici încolo, distingem două proceduri: şi anume *a)* (vezi Nr. XVII, *a*) Numerii, dela calcularea din urmă, sunt *Numeri de scontare* (discontare) prin urmare se scriu invers, în coloana de Numeri (după cum s'a explicat la exemplu Nr. VIII. adecă Numerii ce rezultă dela un *sald debitor de sume* se scriu în coloana de Credit a Numerilor şi din contră).

a) Când avem să calculăm interesele, ne uităm la caracterul saldului de sume şi luăm procentul întors, adecă dacă suma e creditoare (1750) calculăm interese de Debit cu procentul de Debit (8%)

[1]) Vezi *Hans Belohlawek:* Das Zinsen Kontokorrent, Zittau, 1895, pag. 36—44.

***Nr. XVII. a) Cont curent** cu două feluri de procent şi cu sume, cari trec peste terminul de încheiere.* Calculare corectă cu scontarea articolilor, cari trec.

			I. Calcularea poziţiilor, cari cad înainte de terminul de încheiere.		Numeri de interese 8%	5%
D	L 2150	—	Din 30 Iunie — 15 Iulie	15	323	
C	„ 3558	40				
C	L 1408	40	„ 15 Iulie — 20 August	35		493
D	„ 3000	—				
D	L 1591	60	„ 20 August — 20 Septembre	30	478	
C	„ 3500	—				
C	L 1908	40	„ 20 Septembre — 25 Octombre	35		668
D	„ 3740	50				
D	L 1832	10	„ 25 Octombre — 25 Novembre	30	550	
C	„ 3270	60				
C	L 1438	50	„ 25 Novembre — 14 Decembre	19		273
D	„ 3950	—				
D	L 2511	50	„ 14 Decembre — 20 „	6	151	
C	„ 4000	—				
C	L 1488	50	„ 20 „ — 25 „	5		74
D	„ 5200	—				
D	L 3711	50	„ 25 „ — 31 „	5	186	
					1688	1508
			8% int. dela Nrii de Deb. 1688=L 37·51		Numeri de scont	
			5% „ „ „ „ Cred. 1508= „ 20·94			
D	„ 16	57	Saldul intereselor L 16 57			
			II. Scontarea poziţiilor, cari scad peste terminul de încheiere.			
			C. 1750·— din 15 Feb. — 13 Ian.	32	560	—
			D. 2755·50 „ 13 Ian. — 31 Dec.	13	—	131
			D. 1005·50			
			8% dela Nrii 560 = D. 12·44			
			5% „ „ 131 = C. 1·82			
D	„ 1016	12	D. 10·62 D. 10·62		560	131
D	L 4744	19	Saldul general la 31 Decembre.			

Nr. XVII b) O altă formă de încheiere a contului curent de mai înainte (XVII. a).

			. . . .		8%	5%
D	L 3711	50	*I. Suma Numerilor de interese*		1688	1508
			8% int. dela Nrii de Debit 1688 = 37·51		Numeri de scont	
			5% „ „ „ „ Credit 1508 = 20·94			
D	„ 16	57	Saldul intereselor D. 16·57		5%	8%
			II. Scontarea pozițiilor, cari trec peste terminul de încheiere.			
			C. 1750·— din 15 Febr. — 13 Ianuarie	—32		—560
			D. 2755·50			
			D. 1005·50 din 13 Ian. — 31 Decem.	—13	—131	
			D. 12·44 ca 8% din Nrii 560		—131	—560
			C. 1·82 ca 5% „ „ 131			
			D. 10 62 D. 10·62			
D	L 1016	12	D. 1016·12			
D	L 4744	19	Saldul general la 31 Decembre			

Nr. XVII c) O altă formă[1]) *de aranjarea* încheierii.

			. . . .		8%	5%
D	L 3711	50	*I. Suma Numerilor de interese*		1688	1508
			II. Scontarea posturilor, cari trec peste terminul de încheiere.		Numeri de scont	
					5%	8%
			C. 1750·— din 15 Febr. — 13 Ianuarie	—32		—560
			D. 2755·50			
D	„ 1005	50	D. 1005·50 din 13 Ian. — 31 Decem.	—13	—131	
					—131	—560
			8% interese dela Nrii de Debit 1688		L 37 51	
			5% „ „ „ „ Credit 1508			L 20·94
			5% int. dela Nrii *negativi*[1]) de D. —131			„ 1·82
			8% „ „ „ „ „ C. —560		„ 12·44	
D					L 49·95	L 22·76
	„ 27	19	Saldul intereselor			„ 27·19
	L 4744	19	Saldul general la 31 Decemvre		L 49·95	L 49 95

[1]) Tot în chipul acesta, calculându-se la urmă de tot interesele, se poate încheia și contul curent Nr. XVII. a). Incheierile în forma aceasta sunt mai evidente, căci se văd la un loc interesele *progresive*, din Numerii până la 31 Decemvre și interesele *retrograde* din Numerii de scont. Ca să fie și mai exact rezultatul, ar trebui să se sconteze *peste sută* (vezi pag. 59).

dela Numerii (560), pe cari i-am scris deja dela început în Debitul Numerilor; din contră, dacă caracterul saldului de sume e debitor (1005·50), calculăm interese de Credit, cu procentul de Credit (5%), dela Numerii (131), pe cari i-am scris deja mai înainte în Credit. *Să se urmărească* Nr. XVII. a).

b) (Vezi Nr. XVII. b). Numerii de scontare se scriu ca Numeri negativi (minus, numeri roșii) în coloana cu caracterul sumei (— 560 în Credit, căci suma 1750 are caracterul Credit) dar, când calculăm interese, calculăm cu procentul invers și anume dela Numerii negativi din Credit, calculăm interese de Debit, cu procentul de Debit 8% (și aici pentru o sumă creditoare se ia procentul de Debit). De asemenea Numerii dela suma debitoare (1005·50) se scriu ca Numeri negativi (— 131) tot în Debitul Numerilor, dar, când calculăm interese, calculăm cu procentul invers și anume dela Numerii negativi din Debit, calculăm interese de Credit, cu procentul de Credit (5%). *Să se urmărească* Nr. XVII. b).

4. *Unii fac calcularea în cont numai a sumelor, cari sunt scadente înainte de terminul de încheiere, iar sumele, cari trec peste acest termin nu le calculează ci le transportează* (reportează), *scriindu-le în text sau în coloana de sume, la urmă, după încheierea contului* (vezi și explicația §. 37 pag. 101), *după cum se indică exemplu* Nr. XVIII. In acest cont nu avem un sald unitar al sumelor.

Notă. Practicienii caută cu orice preț să ușureze metoda de calculare, de aceea amintim aici un mod mai nou de calculare, întrebuințat, în anumite cazuri, de bancherii și de băncile din Viena; anume se caută a se face calcularea în formă de cont după metoda retrogradă. Este știut, că calcularea după metoda progresivă sau retrogradă, când avem două feluri de procent, numai atunci este corectă dacă clientul în decursul unei întregi periode de afaceri în continuu are un *sald debitor* sau *creditor* (vezi explicație pag. 122) Indatăce însă *această situație* se *„schimbă“* adecă se *„întoarce“*, cum se obicinuește a se zice în practică, astfel încât, în decursul afacerii clientul (debitorul, comitentul, corespondentul), care a avut până la timp un sald debitor, ajunge să aibă un sald creditor, sau din contră, atunci nu mai merge calcularea în formă de cont (progresiv sau retrograd), și astfel trecem la metoda de scară; aplicând metoda de scară, vedem că se capătă Numeri în ambele coloane. In astfel de cazuri, nu mai consună calcularea de scară cu celelalte două metode și pentru a fi corecți trebue să părăsim forma de cont progresiv și retrograd, atât de lesnicioase pentru

(Se continuă la pag. 136).

Nr. XVIII. Cont curent cu două feluri de procent și cu ***transportarea*** (reportarea) sumelor, cari trec peste terminul de încheiere.

					Debit: 8%	Cred.: 5%
D	Lei 2150	—	Din 30 Iunie — 15 Iulie	15	323	
C	„ 3558	40				
C	L 1408	40	„ 15 Iulie — 20 August	35		493
D	„ 3000	—				
D	L 1591	60	„ 20 Aug. — 20 Sept.	30	478	
C	„ 3500	—				
C	L 1908	40	„ 20 Sept. — 25 Octom.	35		668
D	„ 3740	50				
D	L 1832	10	„ 25 Oct. — 25 Nov.	30	550	
C	„ 3270	60				
C	L 1438	50	„ 25 Nov. — 14 Dec.	19		273
D	„ 3950	—				
D	L 2511	50	„ 14 Dec. — 20 „	6	151	
C	„ 4000	—				
C	L 1488	50	„ 20 „ — 25 „	5		74
D	„ 5200	—				
D	L 3711	50	„ 25 „ — 31 „	5	186	
					1688	1508
			8% int. dela Nrii de D. 1688=L 37·51			
			5% „ „ „ „ C. 1508 „ 20·94			
D	L 16	57	Saldul intereseler L 16·57			
D	L 3728	07	Saldul sumelor scad. până la 31 Dec.			
			Sumele reportate:			
D	L 2755	50	per 13 Ianuarie			
C	„ 1750	—	„ 15 Februarie			

S. E. & O.

Nr. XIX. Temă lucrată după scară mai jos.

Debit. **Credit.**

Ian.	1		Dec	31	M 2500	—			Feb	15	M 2000	—
			Apr	15	„ 3500	—			Apr.	10	„ 3000	—
			Mai.	20	„ 500	—			Iun.	15	„ 3600	—
			Iul.	25	„ 6000	—			Aug	15	„ 4000	—
Iun.	30	Saldul inter.			„ 38	20						
„	30	Saldul general al sumelor			„ 61	80						
					M 12600	—					M 12600	—

Nr. XIX. Un alt exemplu de cont curent cu două feluri de procent și cu sume, cari trec, lucrat după forma XVI. a) (să se lucreze și după celelalte forme).

					Deb.: 6%	Cred.: 4%
D	Mărci 2500	—	Din 31 Dec. — 15 Febr.	45	1125	
C	„ 2000	—				
D	M 500	—	„ 15 Feb. — 10 Aprilie	55	275	
C	„ 3000	—				
C	M 2500	—	„ 10 Apr. — 15 „	5		125
D	„ 3500	—				
D	M 1000	—	„ 15 „ — 20 Maiu	35	350	
D	„ 500	—				
D	M 1500	—	„ 20 Maiu — 15 Iunie	25	375	
C	„ 3600	—				
C	M 2100	—	„ 15 Iunie — 25 Iulie	40		840
D	„ 6000	—				
D	M 3900	—	„ 25 Iulie — 15 August	20	780	
C	„ 4000	—	Suma Numerilor		2905	965
C	M 100	—	„ 15 Aug. — 30 Iunie	45	45	
			6% inter. dela Nrii 2905		M 48·42	M 10·72
			4% „ „ „ 965			
			4% „ „ „ 45		„ 0·50	
			Totalul intereselor		M 48·92	M 10·72
D	M 38	20	Saldul intereselor			„ 38·20
C	M 61	80	Saldul general		M 48 92	M 48·92

practică, şi să ne ţinem de metoda de scară. Bancherii vienezi totuş aplică *metoda retrogradă rectificată pentru două feluri de procent*, cum o numesc ei. Anume ei calculează retrograd Numeri ca de obicei şi apoi fac mai multe încheieri parţiale, stabilind saldul Numerilor de câteori se iveşte o „schimbare", o „întoarcere" a saldului de sume. In chipul acesta sunt mai multe încheieri şi mai multe salduri ale Numerilor şi adecă de câteori se schimbă caracterul saldului de capitaluri şi în fine la încheiere. Aceste calculări parţiale se fac separat pe o *foaie de încheiere* şi la urmă se adună şi se balansează; foaia de încheiere de regulă nu se mai trimite clientului, ci rămâne la bancă; articolii însă, cari au scadenţa peste terminul de încheiere, nu se calculează, ci simplu *se reportează* după încheiere. Astfel rezultatul final, aflat prin metoda retrogradă rectificată, consună întru toate cu metoda de scară, în care se transportează articolii, ce au scadenţe peste terminul de încheiere.

Dacă ne uităm la un cont curent de scară în coloana Numerilor putem vedea de câteori se *„schimbă"*, „se întoarce" saldul sumelor şi astfel putem şti câte socoteli parţiale avem de făcut. Astfel la contul curent Nr. XI sunt patru *„întoarceri"* iar la Nr. XVIII sunt nouă *„întoarceri"*, prin urmare ar fi de făcut nouă încheieri parţiale. Acest lucru ar oferi mai multe greutăţi decât metoda de scară. Cu alte cuvinte şi bancherii vienezi, când sunt multe „întoarceri" nu folosesc metoda retrogradă rectificată, ci şi ei se mulţămesc tot cu metoda de scară.[1])

§. 46. Calcularea conturilor curente cu un procent schimbat în decursul unei periode de afaceri.

Procentul considerat ca *preţ*, ca *taxă* pentru folosirea unui capital, este supus deselor schimbări, ca ori şi ce preţ al mărfurilor; el scade, când *oferta* de capitaluri e mare şi din contră creşte, când *cererea* de capitaluri este mare. Astfel fiind lucrul, afacerile de cont curent se acomodează, întru cât priveşte mărimea procentului, schimbărilor de relaţii în piaţă şi de aceea băncile şi bancherii îşi rezervă dreptul de

[1]) Deslușiri mai de aproape se dau în *I. C. Kreibig*: Lehrbuch der kaufmännischen Arithmetik, III Teil, 1904 pag. 171—179 şi în Rudolph Schiller: Lehrbuch der Buchhaltung. II Teil, 1901 pag. 111—118.

a schimba şi ei procentul, adecă etalonul cu care calculează dobânda, în conformitate cu schimbările, ce se ivesc în piaţă. Schimbările de procent, eftinirea sau scumpirea capitalurilor în piaţă, se întâmplă în urma relaţiilor bune sau rele economice, dintr'o ţară.

Schimbările acestea de procent se ivesc mai întâi la băncile mari şi principale din fiecare stat, şi influinţează repede asupra tuturor operaţiunilor băncilor mai mici, şi asupra particularilor, cari fac speculă de capitaluri. Deaceea băncile şi bancherii se acomodează acestor schimbări, şi, ca totdeauna să fie orientaţi, pun condiţiunea că procentul de cont curent, se va mări sau micşora după cum va creşte sau va scădea procentul în piaţă, şi anume la banca naţională. Unii bancheri, încă dela început, pun în contract condiţia, că vor socoti în Debit cu 1% mai mult, iar în Credit cu 1% mai puţin decât procentul (etalonul, rata) băncii naţionale.[1])

Peste tot pot exista două cazuri în practică şi anume:

a) o schimbare de procent, dacă mai înainte a fost acelaş procent în Debit şi în Credit; (Nrii XX, XXI, XXII)

b) o schimbare de procent dacă mai înainte au fost două procente, adecă unul mai mare în Debit şi unul mai mic în Credit. (*XXIII*).

Dacă, în decursul unei periode de afaceri, se schimbă procentul, atunci se încheie contul la epoca schimbării şi se calculează interesele cu procentul de mai înainte; articolii, cari au scadenţa peste epoca schimbării, se transportează, căci sumele dela aceşti articoli au să fie considerate cu procentul schimbat. Această transportare (reportare) a sumelor se face în decursul unei periode de afaceri contractate, iar la sfârşitul acelei periode (de regulă la 30 Iunie şi 31 Decembre), când se face încheierea definitivă, sumele, cari au scadenţa peste terminul de încheiere, se pot lua în calculare, cum s'a făcut la noi în Nrii XXI etc. sau, dacă nu, se pot reporta mai departe, după cum s'a arătat la pag. 101 şi după cum se indică în exemplu XXIV.

Dacă procentul care se schimbă e acelaş atât pentru Debit cât şi pentru Credit, atunci putem calcula după oricare metodă din cele trei principale şi rezultatul va fi identic. Dacă însă procentele, cari se schimbă, au fost duple adecă unul pentru Debit şi altul pentru Credit, atunci calcularea se face exact numai după metoda de scară.[2])

[1]) Vezi pag. 48.

[2]) Şi aici poate fi vorba de modul nou de calculare ca la băncile din Viena, vezi pag. 133 şi 136.

Nr. XX. Cont curent cu procent schimbat, dar acelaș în

Din 1 Ianuarie — 30 Martie cu 4%; Din 1 April — 30 Iunie cu 4½%;

Debit.

							K	b
Ianuar.	1	4%	Ianuar.	25	65	3250	5000	—
			Febr.	15	45	1800	4000	—
			Martie	25	5	100	2000	—
Martie	30	Saldul numerilor				350		
April	1	Diferința capitalelor	Martie	31	90	1800	2000	—
		4½%	Maiu	8	52	2600	5000	—
			August	15	de reportat		2000	—
			Iunie	30	—	—	4200	—
Iunie	30	Saldul numerilor				4590		
Iulie	1	Sumă reportată	August	15	60	1200	2000	–
		5%	Iulie	10	95	5510	5800	—
			Sept.	28	17	510	3000	—
			August	24	51	2142	4200	—
			Decem.	31	de reportat		1000	—
Octom.	15	5% int. din Nri 2402 K 33·36						
„	16	Diferința capitalelor	Octom.	15	75	1350	1800	—
„	16	Sumă reportată	Decem.	31	—	—	1000	—
		6%	Nov.	23	37	740	2000	—
			Octom.	30	60	4740	7900	—
			Febr.	15	**45**[1]	**1845**	4100	—
Decem.	31	6% int. din Nri 797 K 13·28						
„	31	Saldul general al sumelor					16214	62
						6830	33014	62

[1]) Din 1 Ianuarie — 30 Martie interese creditoare 4% K 3·89
„ 1 April — 30 Iunie „ „ 4½% „ 57·37
„ 1 Iulie — 15 Octom. „ debitoare 5% K 33·36
„ 16 Octom. — 31 Decem. „ „ 6% „ 13·28

[2]) Sumele, cari trec cu scadența peste 31 Decemvrie s'ar putea reporta.

Debit și în Credit. Metoda progresivă; încheierea odată pe an.

Din 1 Iulie — 15 Octombre cu 5%: Din 16 Octombre — 31 Decembre cu 6%.

Credit.

							K	b
		4%	Decem.	31	90	4500	5000	—
			Martie	5	25	1000	4000	—
			April	5	de reportat		3000	—
Martie	30	4% int. din Nrii 350 K 3·89						
April	1	Suma reportată	April	5	85	2550	3000	—
		4½%	„	15	75	5250	7000	—
			Maiu	25	35	1190	3400	—
			Octom.	20	de reportat		4000	—
Iunie	30	4½ int. din Nrii 4590 K 57·37						
Iulie	1	Diferința capitalelor	Iunie	30	105	2310	2200	—
		Sumă reportată	Octom.	20	de reportat		4000	—
		5%	August	30	45	3600	8000	—
			Sept.	10	35	1050	3000	—
Octom.	15	Saldul numerilor				2402		
Octom.	16	Sumă reportată	Octom.	20	70	2800	4000	—
			Decem.	15	15	1065	7100	—
		6%	Octom.	23	67	1943	2900	—
			Ianuar.	18	**18**	**900**	5000	—
			Ianuar.	12	**12**	**720**	6000	—
			Decem.	31	—	—	8000	—
Decem.	31	Saldul Numerilor roșii				225		
„	31	„ „ negri				797		
„	31	„ „ inter.[2])					14	62
						6830	33014	62

deci avem diferința de K 14·62 ca *interese creditoare.*

pentru anul viitor.

Nr. XXI. Cont curent cu procent schimbat, dar acelaș în Debit și în Credit. Metoda retrogradă; încheierea odată pe an.

Din 1 Ianuarie — 30 Martie cu 4%; Din 1 April — 30 Iunie cu 4½%; Din 1 Iulie — 15 Octombre cu 5%; Din 16 Octombre — 31 Decembre cu 6%.

Debit.

Ianuar.	1	4%	Ianuar.	25	25	1250	5000	—
			Febr.	15	45	1800	4000	—
			Martie	25	85	1700	2000	—
April	1	Diferința capitalului	Martie	31	Epoca		2000	—
			Mai	8	38	1900	5000	—
			August	15	De reportat		2000	—
			Iunie	30	90	3780	4200	—
		Saldul brut al sum. K 2200	Iunie	30	90	1980		
Iulie	1	Suma reportată	August	15	45	900	2000	—
			Iulie	10	10	580	5800	—
			Sept.	28	88	2640	3000	—
			August	24	54	2268	4200	—
			Decem.	31	De reportat		1000	—
Octom.	15	Saldul numerilor				2402		
„	15	5% int. dela Nri 2402 K 33·36						
„	16	Diferința capitalului	Octom.	15	Epoca		1800	—
„	16	Sumă reportată	Decem.	31	75	750	1000	—
			Novem.	23	38	760	2000	—
			Octom.	30	15	1185	7900	—
			Febr.	15[1]	120	4920	4100	—
Decem	31	Saldul brut al sum. K 16200	Decem.	31	75	12150		
„	31	Saldul numerilor				797		
„	31	6% int. dela Nri 797 K 13·28						
„	31	Saldul general al sumelor					16214	62
						20562	33014	62

Credit.

			Decem.	31	Epoca		5000	—
			Martie	5	65	2600	4000	—
			April	5	De reportat		3000	—
Martie	31	Saldul brut al sum. K 2000	Martie	31	90	1800		
„	31	Saldul numerilor				350		
„	31	4% int. dela Nri 350 K 3·89						
April	1	Suma reportată	April	5	5	150	3000	—
			„	15	15	1050	7000	—
			Mai	25	55	1870	3400	—
			Octom.	20	De reportat		4000	—
Iunie	30	Saldul numerilor				4590		
„	30	4½ int. dela Nri 4590 K 57·37						
Iulie	1	Diferința capitalului	Iunie	30	Epoca		2200	—
			Octom.	20	De reportat		4000	—
			August	30	60	4800	8000	—
			Sept.	10	70	2100	3000	—
		Saldul brut al sum. K 1800	Octom.	15	105	1890		
Octom.	16	Suma reportată	Octom.	20	5	200	4000	—
			Decem.	15	60	4260	7100	—
			Octom.	23	8	232	2900	—
			Ianuar.	18	93	4650	5000	—
			„	12	87	5220	6000	—
			Decem.	31	75	6000	8000	—
Decem.	31	Saldul inter. ca și la Nr. . .					14	62
						20562	33014	62

[1]) Sumele cari trec peste 31 Decembre s'ar fi putut lăsa necalculate, și s'ar fi putut trece pentru anul viitor.

Nr. XXII. ***Cont cureat de scară cu procent schimbat, dar acelaş în Debit şi în Credit. Metoda de scară.*** *Incheierea la 31 Decembre. Termincle de schimbare ca şi la Nr. XX. şi XXI.*

					Deb : 4%	Cred.: 4%
C	K 5000	—	Din 31 Dec. — 25 Ianuar.	25		1250
D	„ 5000	—				
	θ	—	„ 25 Ian. - 15 Febr.	20	—	—
D	K 4000	—	„ 15 Feb. — 5 Martie	20	800	
C	„ 4000	—				
	θ	—	„ 5 Mart. — 25 „	20	—	—
D	K 2000	—	„ 25 „ — 31 „	5	100	
D	K 2000	—	Saldul sumelor		900	1250
			Saldul Numerilor		350	
					4½%	4½%
D	K 2000	—	Din 31 Mart. — 5 April	5	100	
C	„ 3000	—				
C	K 1000	—	„ 5 April — 15 „	10		100
C	7000	—				
C	K 8000	—	„ 15 „ — 8 Maiu	23		1840
D	„ 5000	—				
C	K 3000	—	„ 8 Maiu — 25 „	17		510
C	„ 3400	—				
C	K 6400	—	„ 25 „ — 30 Iunie	35		2240
D	„ 4200	—				
C	K 2200	—	„ 30 Iunie — 30 „			
C	K 2200	—	Saldul sumelor		100	4690
			Saldul Numerilor		4590	
					5%	5%
C	K 2200	—	Din 30 Iunie — 10 Iulie	10		220
D	„ 5800	—				
D	K 3600	—	„ 10 Iulie — 15 August	35	1260	
D	„ 2000	—				
D	K 5600	—	„ 15 Aug. — 24 „	9	504	
D	„ 4200	—				
D	K 9800	—	„ 24 „ — 30 „	6	588	
C	8000	—				
D	K 1800	—	„ 30 „ — 10 Sept.	10	180	
C	„ 3000	—				
C	K 1200	—	„ 10 Sept. — 28 „	18		216
D	„ 3000	—				
D	K 1800	—	„ 28 „ — 15 Octom.	17	306	
D	K 1800	—	Saldul sumelor		2838	436
			Saldul Numerilor			2402

Continuarea contului *de scară* Nr. XXII.

					Deb.: 6%	Cred.: 6%
D	K 1800	—	Din 15 Oct. — 20 Octom.	5	90	
C	„ 4000	—				
C	K 2200	—	„ 20 „ — 23 „	3		66
C	„ 2900	—				
C	K 5100	—	„ 23 „ — 30 „	7		357
D	„ 7900	—				
D	K 2800	—	„ 30 „ — 23 Nov.	23	644	
D	„ 2000	—				
D	K 4800	—	„ 23 Nov. — 15 Decem.	22	1056	
C	„ 7100	—				
C	K 2300	—	„ 15 Dec. — 31 „	15		345
C	„ 8000	—				
C	K 10300	—	„ 31 „ — 31 „	—		
D	„ 1000	—				
C	K 9300	—	„ 31 „ — 12 Ianuar.	12		1116
C	„ 6000	—				
C	K 15300	—	„ 12 Ian. — 18 „	6		918
C	„ 5000	—				
C	K 20300	—	„ 18 „ — 15 Febr.	27		5481
D	„ 4100	—				
C	K 16200	—	„ 15 Febr. — 31 Decem.	45	7290	
					9080	8283
			Saldul Numerilor			797
			4% inter. dela Nri 350			K 3·89
			4½% „ „ „ 4590			„ 57·37
			5% „ „ „ 2402		K 33·36	
			6% „ „ „ 797		„ 13·28	
C	K 14	62	Saldul intereselor[1])		„ 14·62	
C	K 16214	62			K 61·26	K 61·26

S. E. & O.

[1]) Acest cont curent s'ar putea calcula şi astfel ca articolii cari trec cu scadenţa peste 31 Decemvrie, să se transporteze.

Nr. XXIII. ***Cont curent*** *cu două feluri de procent și schimbat în decursul unui semestru.* (Tema dela pag. 127).

Din 1 Iulie — 25 Octombre cu 6% și 4½%
„ 25 Octom. — 31 Decembre „ 8% „ 6%

					6%	4½%
D	L. 2150	—				
C	„ 3558	40	Din 30 Iunie — 15 Iulie	15	323	
C	L. 1408	40				
D	„ 3000	—	„ 15 Iulie — 20 Aug.	35		493
D	L. 1591	60				
C	„ 3500	—	„ 20 Aug. — 20 Sept.	30	478	
C	L. 1908	40	„ 20 Sept. — 25 Oct.	35		668
					801	1161
					8%	6%
D	„ 3740	50				
D	L. 1832	10				
C	„ 3270	60	„ 25 Oct. — 25 Nov.	30	550	
C	L. 1438	50				
D	„ 3950	—	„ 25 Nov. — 14 Dec.	19		273
D	L. 2511	50				
C	„ 4000	-	„ 14 Dec. — 20 „	6	151	
C	L. 1488	50				
D	„ 5200	—	„ 20 „ — 25 „	5		74
D	L. 3711	50				
D	„ 2755	50	„ 25 „ — 13 Ian.	18	668	
D	L 6467	—	„ 13 Ian. — 15 Febr.	32	2069	
C	„ 1750	—	Suma Numerilor		3438	347
D	L. 4717	—	„ 15 Febr. — 31 Dec.	45		2123
			6% inter. dela Nri 801		L. 13·35	
			4½% „ „ „ 1161			L. 14·51
			8% „ „ „ 3438		„ 76·40	
			6% „ „ „ 347			„ 5·78
			8% „ „ „ 2123			„ 47·18
					L. 89·75	L. 67·47
D	„ 22	28	Saldul debitor al inter.			„ 22·28
					L. 89·75	L. 89·75
D	L. 4739	28	Saldul general al sum.			

Nr. XXIV. ***Acelaș cont curent,*** *dar schimbarea procentului nu coincide cu scadența unui articol, ci se face la începutul lunei.*

Din 1 Iulie — 30 Septembre cu 6% și 4½%
„ 30 Sept. — 31 Decembre „ 8% „ 6%

					6%	4½%
D	L. 2150	—				
C	„ 3558	40	Din 30 Iunie — 15 Iulie	15	323	
C	L. 1408	40				
D	„ 3000	—	„ 15 Iulie — 20 Aug.	35		493
D	L. 1591	60				
C	„ 3500	—	„ 20 Aug. — 20 Sept.	30	478	
C	L. 1908	40	„ 20 Sept. — 30 „	10		191
					801	684
					8%	6%
C	L. 1908	40				
D	„ 3740	50	„ 30 „ — 25 Oct.	25		477
D	L. 1832	10				
C	„ 3270	60	„ 25 Oct. — 25 Nov.	30	550	
C	L. 1438	50				
D	„ 3950	—	„ 25 Nov. — 14 Dec.	19		273
D	L. 2511	50				
C	„ 4000		„ 14 Dec. — 20 „	6	151	
C	L. 1488	50				
D	„ 5200	—	„ 20 „ — 25 „	5		74
D	L. 3711	50				
D	„ 2755	50	„ 25 „ — 13 Ian.	18	668	
D	L. 6467	—	„ 13 Ian. — 15 Febr.	32	2069	
C	„ 1750	—			3438	824
D	L 4717	—	„ 15 Febr. — 31 Dec.	45		2123
			6% inter. dela Nri 801		L. 13·35	
			4½% „ „ „ 684			L. 8·55
			8% „ „ „ 3438		„ 76·40	
			6% „ „ „ 824			„ 13·73
			8% „ „ „ 2123			„ 47·18
					L. 89·75	L. 69·46
D	„ 20	29[1])	Saldul debitor al inter.			„ 20·29
D	L 4737	29			L. 89·75	L. 89·75

[1]) Difenrința intereselor provine dela aceea, că la L. 1908·40 s'a calculat din 30 Septembre — 25 Octombre cu 8%.

§. 47. Calcularea proviziunei, a curtajului şi a speselor.

Dupăce s'au arătat diferitele conturi curente şi s'a explicat calcularea intereselor cu un fel de procent, cu două feluri şi cu procent schimbat în decursul unei periode de afaceri, trebue să amintim, că bancherul comisionar mai socoteşte comitenţilor săi o *proviziune (comisiune)* pentru îndeplinirea afacerilor, *curtaj* pentru unele transacţiuni, precum şi *spesele reale* ce le-a avut, adecă: *porto, telegrame, timbre* etc.

Deja la început, când se stipulează condiţiile de cont curent, se stabileşte între contrahenţi şi socotirea comisiunei, a curtajului şi a speselor.

Proviziunea o calculează bancherul comisionar comitentului său, sau dela poziţiile din Debit- sau dela cele din Credit şi anume dela suma cea mai mare de bani. Dacă suma de bani dela poziţiile din Debit este 25000 şi dela poziţiile de Credit este 20000, atunci proviziunea se calculează dela sumele din Debit, la din contră, când Creditul e mai mare, dela sumele din Credit. Bancherul *debitează* pe comitentul său pentru proviziune, ori şi din care *parte* a contului s'ar calcula ea. Proviziunea se contractează mai dinainte şi variază între $1^0/_{00}$—$^1/_8{}^0/_0$ şi până la $^1/_2{}^0/_0$ şi uneori şi mai mult.

Dacă doi bancheri stau în astfel de afaceri, că este când unul când celălalt comisionar, atunci *se pot învoi* ca să nu-ş mai calculeze reciproc proviziune.

In afaceri de cont curent se pot ivi şi posturi, dela cari să nu se socotească de loc proviziune; acestea se numesc posturi (poziţii, articoli) franco şi în scrisorile ce se schimbă între interesaţi se aminteşte acest lucru. Astfel sunt posturile, cari au fost transportate (reportate) şi cu deosebire saldul din trecut, dela care s'a socotit deja proviziunea mai înainte. Deasemenea nu se socoteşte proviziune dela interese, dela spese şi dela unele afaceri, dela cari s'a socotit proviziunea imediat.

Curtajul (samsaria, misitia) se socoteşte dela diferitele posturi, fie în Debit fie în Credit, ce rezultă dela afaceri la cari s'a întrebuinţat un curtier (samsar) sau se poate zice, că s'a întrebuinţat; chiar şi când comisionarul trece însuşi ca cumpărător, ţinând pe seama sa anumite efecte, primite spre vânzare, îşi socoteşte curtaj; dacă însă un articol este trecut cu curtajul cuprins în sine, atunci, bine înţeles, articolul se însemnează ca *franco curtaj* şi dela o astfel de sumă nu se mai socoteşte curtajul. Bancherul comisionar *debitează* pe comitentul său pentru curtaj.

In unele contracte de cont curent se fixează şi o *proviziune specială* pentru acceptarea cambiilor şi pentru *domicilieri* de cambii.

Deasemenea bancherul comisionar debitează pe comitentul său şi cu *spesele* reale, ce le-a avut în afacere de cont curent, precum: porto, telegrame, timbre etc.

Proviziunea, curtajul şi spesele se pun în cont curent imediat dupăce s'au calculat interesele, astfel, că saldul general al sumelor se face ţinându-se cont şi de proviziune, curtaj şi spese (vezi contul curent Nr. XXV).

Un lucru însă trebue notat şi anume că debitarea cu proviziune, curtaj şi spese să se facă în cont curent tocmai la urmă,[1]) când se face încheierea, pentruca să nu se calculeze interese şi dela aceste sume, sau dacă debitarea se face mai înainte, atunci trebue declarate aceste sume ca *posturi franco*, ca astfel să nu se mai calculeze interese dela ele.

Conturile curente se poartă într'un registru special al contabilităţii (numit de unii şi Salda Conti), în registrul persoanelor cu cari avem cont curent şi tot în acel registru se fac şi calculările de interese.[2]) Esceptiune face metoda de scară, care trebue calculată pe un blanchet separat şi interesele să se inducă apoi în registrul conturilor curente.

Din cartea conturilor curente (Salda Conti) se face *un extras*, o copie, care se trimite comitentului. Acest extras (*timbrat* ca orice cont) are să fie provăzut cu *data* încheierii, să fie iscălit şi e uz a se adauge clausa: *Salvo Errore et Omissione;* franţuzeşte: *sauf erreur et omission*, sau pe scurt: S. E. & O, adecă *scutit de erori şi omiteri* (germ: *Irrthum vorbehalten;* engl.: E. E = *Errors excepted*). Prin această clauză îşi face rezerva comisionarul, de a reveni, dacă s'ar afla o eroare sau o omitere; el scrie comitentului său o epistolă, în care alătură extrasul de cont curent, îl roagă să-l examineze şi aflându-l exact şi în conformitate cu registrele sale, să treacă saldul din nou sau să-l achite, după cum sunt învoiţi.[3])

---

[1]) Aceste sume calculate mai la urmă nu sunt trecute şi în contul curent din Maestru deci trebue făcuţi nişte articoli de contabilitate în Jurnal. (vezi cartea mea: *„Ştiinţa Conturilor“*, pag. 315—316).

[2]) Dacă se poartă forma de contabilitate numită franceză, atunci şi aceste conturi se pot face în Maestru (vezi forma italiană şi franceză de contabilitate în cartea mea: *„Ştiinţa Conturilor“* pag. 227 şi 244).

[3]) Vezi „condiţiunile“, afacerilor de cont curent şi *„Corespondenţa comercială“* la pag. 231—237.

§. 48. Adaus de teme lucrate şi exemple pentru deprinderi.

Nr. XXV. ***Cont curent progresiv cu Numeri roşii,*** calculat cu 5% interese; 1‰ *proviziune* dela sumele C 6127·37+9300+2000; 2‰ *proviziune de acceptaţiune* dela cele două accepte (trate) C 9300+2000 şi spesele reale C 8 şi atâţi fileri (bani), pentru ca saldul general să iasă fără fileri (să se observe numerizarea dela încheiere: 1—7, căci aceşti numeri ne arată ordinea urmată la încheiere).

Debit. **Radu Aldea,** Provincie. **Credit.**

Data		Textul	Scadenţa		Zile	Numeri	Suma Cor.	b	Data		Textul	Scadenţa		Zile	Numeri	Suma Cor.	b
Iulie	1	Sald	Iunie	30	180	2061	1145	—	Aug.	2	Pt. Remisă	Aug.	31	120	480	400	—
Sept.	29	Pt. o plată în numerar	Sept.	29	91	5576	6127	37	Sept.	28	„ plătit în numărar	Sept.	28	92	1046	1136	58
Oct	20	„ plătit o acreditivă franco proviziune	Oct.	20	70	1371	1958	84	Nov.	2	„ Remisă	Dec.	2	28	840	3000	—
„	22	„ Trată	Dec.	25	5	465	9300	—	Dec.	25	„ „	„	27	3	71	2360	—
Dec.	1	„ „	Feb.	20	50	1000	2000	—	„	25	„ „	Ian.	29	29	2320	8000	—
„	31	*1)* Saldul numer. roşii				1320			„	31	*2)* Saldul numer negri				8356		
„	31	*3)* 5% dobândă dela Nri 8356					116	06	„	31	*7)* Saldul general					5799	—
„	31	*4)* 1‰ proviziune dela K 17427·37					17	43									
„	31	*5)* 2‰ proviziune de acceptaţiune dela 2 acc/. ale noastre de Cor. 11300·—					22	60									
„	31	*6)* Spese: porto, telegrame etc.					8	28									
						10793	20695	58							10793	20695	58
Ian.	1	Sald	Dec.	31			5799	—									

Nr. XXVI. ***Acelaş cont curent,*** *calculat retrograd în aceleaşi condiţii* (să se observe numerotarea dela încheiere: 1—7, căci aceste cifre ne arată ordinea în care urmează operaţiunea de încheiere)

Debit. **Radu Aldea,** Provincie. **Credit.**

Data		Textul	Scadenţa		Zile	Numeri	Suma Cor.	b.	Data		Textul	Scadenţa		Zile	Numeri	Suma Cor.	b.
Iulie	1	Sald	Iunie	30	Epoca		1145	—	Aug.	2	Pt. Rimesă	Aug.	31	60	240	400	—
Sept.	29	Pt. plată făcută în num.	Sept.	29	89	5453	6127	37	Sept.	28	„ plătit în numărar	Sept	28	88	1001	1136	58
Oct.	20	„ plătit o acred. frco. prov.	Oct.	20	110	2155	1958	84	Nov.	2	„ Rimesă	Dec	2	152	4560	3000	—
„	22	„ Trată	Dec.	25	175	16275	9300	—	Dec.	25	„ „	„	27	177	4177	2360	—
Dec.	1	„ „	Feb.	20	230	4600	2000	—	»	25	„ „	Ian.	29	209	16720	8000	—
„	31	*2)* Saldul N-lor				8358			„	31	*1)* Saldul brut al sumelor 5634·63	Dec.	31	180	10143		
„	31	*3)* 5% dobândă dela Nrii 8358/72					116	08	„	31	*7)* Saldul general					5799	—
„	31	*4)* 1‰ proviziune dela Suma 17427·37					17	43									
„	31	*5)* 2‰ prov. de acceptaţiune dela 2 acc/. ale noastre 11300					22	60									
„	31	*6)* Spese					8	26									
						36841	20695	58							36841	20695	58

***Nr. XXVII. Acelaş cont curent**, calculat şi încheiat definitiv după metoda de scară.*

Caracterul	Sumele		Scadențele	Zile	Numeri	
					Debit	Credit
D C	K 1145 „ 400	— —	Din 30 Iunie — 31 August	60	687	
D C	K 745 „ 1136	— 58	„ 31 Aug. — 28 Sept.	28	209	
C D	K 391 „ 6127	58 37	„ 28 Sept. — 29 „	1		4
D D	K 5735 „ 1958	79 84	„ 29 „ — 20 Octom.	21	1205	
D C	K 7694 „ 3000	63 —	„ 20 Oct. — 2 Decem.	42	3232	
D D	K 4694 „ 9300	63 —	„ 2 Dec. — 25 „	23	1080	
D C	K 13994 „ 2360	63 —	„ 25 „ — 27 „	2	280	
D C	K 11634 „ 8000	63 —	„ 27 „ — 29 Ianuar	32	3723	
D D	K 3634 „ 2000	63 —	„ 29 Ian. — 20 Febr.	21	763	
D	K 5634	63	„ 20 Febr. — 31 Decem.	50		2818
			Saldul Numerilor			8357
D	„ 116	07	5% inter. dela Nr. 8357/72			
D	„ 17	43	1‰ prov. dela suma de K 17427·37			
D	„ 22	60	2‰ prov. de acc/. dela 2 accepte ale noastre			
D	„ 8	27	Spese			
D	K 5799	—	Saldul general		11179	11179
			S. E. & O.			

Viena, 31 Decembre 1909.

M. Gal & Frâncu.

Exemplu pentru a fi lucrat cu un fel de procent în Debit şi în Credit după toate trei metoadele; contul curent se începe la 1 Ianuarie şi se încheie la 31 Maiu, cu 4% dobândă reciprocă; sunt patru poziţii, cari trec peste terminul de încheiere. (Textul debitării şi al creditării s'a omis).

Debit. — **Credit.**

					Lei	b.					Lei	b.
Ian.	1	Sald.	Dec.	31	2345	—	. . . .		Ian.	15	1000	—
			Mart.	10	3000	—			Feb.	15	2700	—
			Iulie	3	2500	—			Mart.	3	800	—
			Iunie	14	1600	—			*Iunie*	25	2100	—
			April	3	1700	—			*Iulie*	13	900	—
			Maiu	31	1000	—						

Pentru calculare:

Interesele calculate cu 4% dela saldul Numerilor 1869 fac 20·77.

Proviziune $^{1}/_{8}$% dela suma Debitului minus saldul dela început, adecă dela Lei 9800·—, ceeace face Lei 12·25.

Curtaj $^{1}/_{2}$% dela suma din Debit 3000 şi dela sumele din Credit 1000 + 2700 în total dela Lei 6700·—, ceeace face Lei 3·35.

Spese diverse Lei 5·63.

Saldul general este: C 4687·—.

Notă: Când se va calcula după metoda de epocă se va face corectura pe 5 luni adecă pe 150 de zile (vezi pag. 110.)

Exemplu pentru a fi lucrat cu un fel de procent în Debit și în Credit după toate trei metoadele; contul curent se începe la 1 Iulie și se încheie la 31 Octombre, cu 4% dobândă reciprocă; sunt patru poziții, cari trec peste terminul de încheiere. (Textul debitării și al creditării s'a lăsat afară).

Debit. **Credit.**

					Lei	b.				Lei	b.
Iulie	1	Sald	Iunie	30	3728	—	. . . .	Iulie	12	2700	—
			Aug.	12	2000	—		Aug.	3	2800	—
			Nov.	15	1700	—		Sept.	2	900	—
			Dec.	22	2300	—		*Nov.*	13	1800	—
			Sep.	12	1800	—		*Dec.*	25	700	—
			Oct.	31	1000	—					

Pentru calculare:

Interesele calculate cu 4% dela saldul Numerilor 192 fac Cor. 2·13.

Proviziune $^1/_{10}$% dela suma Debitului minus saldul dela început, adecă dela suma de C 8800·—, ceeace face C. 8·80 ($^1/_{10}$%=1‰).

Curtaj $^1/_2$‰ dela sumele din Debit C. 2000 + 1000 și dela suma din Credit C. 2800, în total dela C. 5800·—, ceeace face C. 2·90.

Spese diverse: porto, telegrame etc. C. 6·17.

Saldul general este: C. 3648·—.

Notă: Când se va calcula după metoda de epocă se va face corectura pe 4 luni adecă pe 120 de zile (vezi pag. 110).

Exemplu pentru a fi lucrat cu un fel de procent în Debit și în Credit după toate trei metoadele; contul curent se începe la 1 Ianuarie și se încheie la 30 Iunie cu $4^1/_2$% dobândă reciprocă (pro et contra); sunt patru articoli, cari trec peste terminul de încheiere. (Textul debitării și al creditării s'a lăsat afară).

Debit. **Credit.**

					Lei	b.				Lei	b.
Ian.	1	Sald	Dec.	31	2252	—	. . . .	Ian.	20	2347	50
			Ian.	15	2175	50		Feb	12	3742	25
			Mart.	10	5578	25		Mart.	3	2949	·
			Iulie	25	2736	—		Maiu	15	938	25
			Aug.	15	1968	—		*Iulie*	13	873	50
			April	20	3465	75		*Aug.*	28	1238	—
			Iunie	16	848	50		Iunie	30	749	75

Pentru calculare:

Interesele calculate cu $4^1/_2$% dela saldul Numerilor 2781 fac Lei 34·76.

Proviziune 1‰ dela suma Debitului minus saldul dela început, adecă dela suma de Lei 16802·— ceeace face Lei 16·80.

Curtaj $^1/_2$‰ dela suma din Debit Lei 3465·75 și dela suma din Credit Lei 3742·25, în total dela Lei 7208·—, ceeace face Lei 3·60.

Spese diverse: porto, telegrame etc. Lei 8·09.

Saldul general este: Lei 6279·—.

Exemplu[1]) pentru a fi lucrat, cu un fel de procent în Debit și în Credit, după toate trei metoadele; contul curent se începe la 1 Iulie și se încheie la 31 Decembre, cu 5% dobândă reciprocă (pro et contra); sunt patru articoli cari trec peste terminul de încheiere. (Textul debitării și creditării nu s'a mai indicat).

Debit.		Credit.
Iulie 1. Sald	Iunie 30; C 2542·80	. . . . Iulie 14 C 2000· -
	Iulie 5 „ 350·—	Aug. 10 „ 2735·92
	Aug 26 „ 1000·—	Sept. 30 „ 304·60
	Sept. 15 „ 1215·64	Oct. 24 „ 240·—
	Oct. 18 „ 500·—	*Febr.* 15 „ 463·58
	Nov. 1 „ 750·—	*Mart.* 4 „ 350·—
	Febr. 20 „ 391·36	
	Ian. 15 „ 820·—	

Pentru calculare:

Interesele, calculate cu 5% dela Saldul Numerilor de 1041, fac C 14·46. (Poate fi o mică diferință: Nr. 1039—1042 la diferitele metode).

Proviziune (comisiune) 1/3% dela C 5027·— (adecă dela sumele din Debit fără sald) face C 16·76.

Curtaj 1‰ dela C 3199·50 (adecă dela sumele 2735·92 și 463·58 din întâmplare, amândouă din Credit, sume cari rezultă dela operațiuni la cari am întrebuințat un curtier) face C 3·20.

Spese: porte, timbru etc. C 3·88.

Saldul general este C 1514.—. Dacă este o mică diferință la interese, fiindcă în urma corecturilor se poate căpăta saldul de Nri 1039—1042, atunci această diferință să se aranjeze în spese, astfel ca saldul general să fie fără fileri. (Acest cont curent poate servi ca temă și pentru a fi lucrat cu 2 feluri de procent d. e. cu 5% și 3% adecă în Debit cu 1% mai mult și în Credit cu 1% mai puțin ca *rata băncii* (ca procentul de scont la banca austro-ungară), care de prezent este 4%).

[1]) luat din Karner-Novak: Buchführung. II Theil, 1878, pag. 95.

Exemplu[1]) pentru a fi lucrat după toate trei metoadele; contul curent se începe la 1 Ianuarie și se încheie la 30 Iunie cu 5% dobândă reciprocă (pro et contra, adecă cu 5% atât în Debit cât și în Credit); sunt doi articoli, cari trec peste terminul de încheiere.

Debit.	Credit.
17 Apr. C 3450·—	Ian. 1 Sald: 31 Dec. C 3425·—
21 Feb. „ 14467·88	15 Ian. „ 27251·65
28 Feb. „ 1503·65	15 Apr. „ 7258·58
5 Mart. „ 4000·—	5 Feb. „ 27533·94
17 Mart. „ 29550·—	23 Feb. „ 16271·96
6 Apr. „ 7892·75	6 Apr. „ 15493·41
15 Aug. „ 3000·—	*25 Aug.* „ 7865·43
25 Iunie „ 7865·43	

Pentru calculare:

Interesele, calculate cu 5% dela saldul Numerilor 62124, fac C 862·83 (poate fi o mică diferință (C 862·89, 862·88) la diferitele metode. Diferința să se aranjeze la spese, astfel ca saldul general să rămână fără fileri.

Proviziune 1‰ dela suma Creditului minus saldul, adecă dela C 101674·97, ceeace face C 101·67.

Spese, porto, telegrame: C 7·42.

Saldul general este: C 34124. (Acest cont curent poate fi ca temă și pentru a fi lucrat cu două feluri de procent: 5% și 3%, adecă 1% mai mult și cu 1% mai puțin ca *rata băncii*, care de prezent este 4%).

[1]) luat din Lehrbuch der kaufm. Arithmetik, de R. Kathrein, I. Theil, 1895, pag. 117.

Exemplu[1]) pentru a fi lucrat cu două feluri de procent după metoda de scară, model Nr. XVI-XVIII; contul curent se începe la 1 Ianuarie şi se încheie la 30 Iunie, cu 5% în Debit şi cu 3% în Credit; are patru articoli, cari trec peste terminul de încheiere.

Debit.						**Credit.**
Ian. 1 Sald	31 Dec.	C 3472·—		. . . . . . 10 Ian.	C	4215·19
	8 Febr.	„ 4119·73		24 Febr.	„	2857·43
	16 Mart.	„ 949·45		3 April	„	6250·—
	28 April	„ 2786·50		15 Maiu	„	1419·85
	31 Maiu	„ 5000·—		20 *Iulie*	„	1600·—
	4 Iunie	„ 3914·87		18 Iunie	„	5164·39
	25 *Iulie*	„ 2500·—		31 *Aug.*	„	2000·—
	10 *Aug.*	„ 3748·75				

La calcularea după felul Nr. XVI de scară s'a căpătat:

	Debit	Credit
5% interese dela Nr. 3374	Cor. 46·86	
3% „ „ „ 2317		Cor. 19·31
5% „ „ „ 1790		„ 24·86
	Cor. 46·86	Cor. 44·17
Saldul debitor al intereselor.		„ 2·69

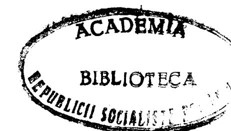
[1]) luat din R. Schiller, Lehrbuch der Buchhaltung, II. Theil, Wien, 1901, pag. 114, unde este lucrat în felul modelului Nr. XVI.

Exemplu[1]) pentru a fi lucrat cu două feluri de procent după metoda de scară, model Nr. XVI—XVIII; contul curent se începe la 1 Iulie şi se încheie la 31 Decembre, cu $4\frac{1}{2}\%$ în Debit şi cu $2\frac{1}{2}\%$ în Credit; are patru articoli, cari trec peste terminul de încheiere.

Debit.						**Credit.**
1 Iulie Sald	Iunie 30	C 1862·—		. . . . . Iulie 6	C	9000·—
. . . . .	Aug. 15	„ 30287·45		. . . . . Sept. 6	„	25256·—
	Febr. 1	„ 8808·90		*Ian.* 24	„	8000·—
	Mart. 5	„ 6072·—		*Feb* 27	„	10.000·—
	Oct. 11	„ 5907·50		Dec. 3	„	3102·10

Acest cont calculat după model Nr. XVI dă următorul rezultat:

	Debit	Credit
$4\frac{1}{2}\%$ interese dela Nrii 7975	Cor. 99·69	
$2\frac{1}{2}\%$ „ „ „ 4686		Cor. 32·54
$2\frac{1}{2}\%$ „ „ „ 1549	„ 10·76	
	Cor. 110·45	Cor. 32·54
Saldul debitor al intereselor.		„ 77·91

[1]) luat din *I. C. Kreibig:* Lehrbuch der kaufmännischen Arithmetik II. Theil, Wien 1907, pag. 65; este lucrat în două feluri la pag. 67 şi 68.

TABLA DE MATERII.